

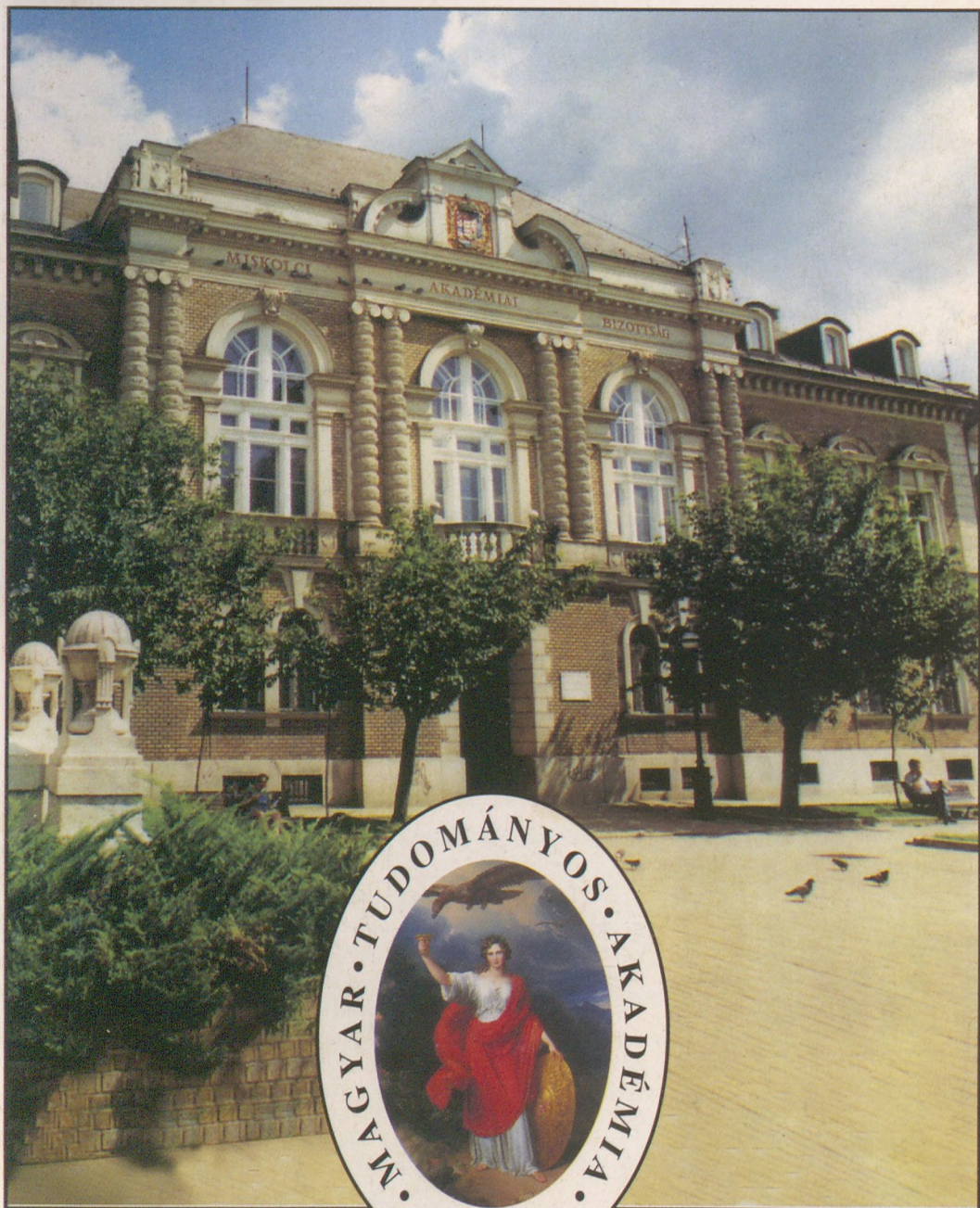
II. ÉVFOLYAM 4. SZÁM • 1998. TÉL

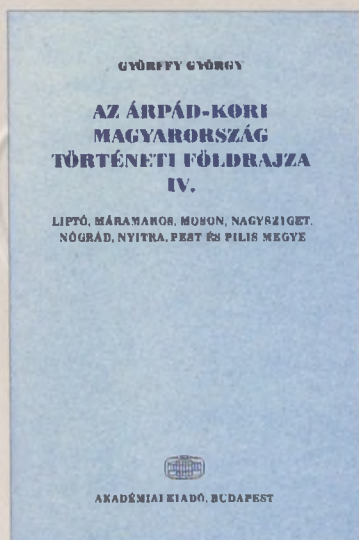
319956

ÁRA: 250 Ft

AKADEMIA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEμία HÍRMAGAZINJA

Györffy György:

Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza IV.

Györffy György alapvető kézikönyvének első három kötete nélkülözhetetlen segédeszköze lett a régmutat kutatóknak.

A hét kötetre tervezett mű az Árpád-kori Magyarország, valamennyi egykori községét, városát és várát alfabetikus sorrendben ismerteti a helységek vonatkozó adatokat, s rajzolja meg történetüket kialakulásuktól kezdve 1332–37-ig, az első országos összeírásig. Ezzel Györffy György biztos alapot nyújt további gazdaság- és társadalomtörténeti, régészeti, művészettörténeti, néprajzi, nyelvészeti és természeti földrajzi kutatásokhoz.

A negyedik kötet Liptó, Máramaros, Moson, Nagysziget, Nógrád, Nyitra, Pest és Pilis megyék történeti földrajzát öleli fel.

A kötetet bőséges térképanyag teszi szemléletessé.

ISBN 963 05 7504 3

Ára: 2980 Ft

Megismeréstudomány és mesterséges intelligencia Psichológiai Szemle Könyvtár I.

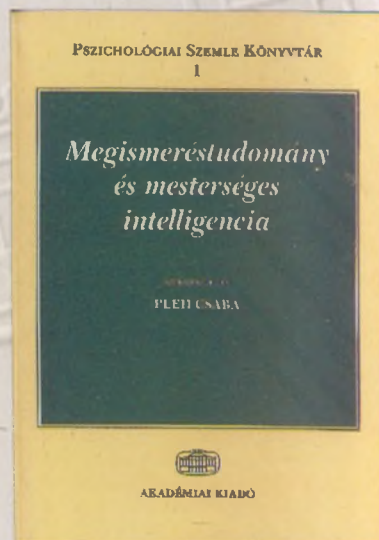
Szerkesztette: Pléh Csaba

A filozófiatörténet, a logikai szemantika és az analitikus filozófia számos kérdésére a kognitív felfogás új válaszokat kínál. Több új kérdést, pl. a gépi és az ember ember általi szimuláció problémáját, vagy a teologikus magyarázatok életkori fejlődését is ez a megközelítés állítja előtérbe.

A kötetben közölt tanulmányok a kísérletezés, a történeti és fogalmi elemzés és a gépi modellálás érintkezési területein keresik azt a közös nyelvet, amely a szétválasztott tudásterületek egyesítését segíti majd. A szerzők jó része fiatal, aminek tartalmi jelentése is van: olyan nemzedéket képviselnek, melynek számára a szakmaközi szemlélet már nem merész újdonság, hanem a hétköznapiak része lesz.

A kötet a pszichológia, a filozófia, a számítástudomány és a nyelvészet iránt érdeklődők számára egyaránt érdekes új szempontokat mutat be.

ISBN 963 05 7593 0 Ára: 1680 Ft

Simonyi Károly:

A fizika kultúrtörténete (átdolgozott kiadás)

A több kiadást megért, nagy sikerű könyv a fizikai fogalmak, kísérletek és elméletek esztétörténetét ismerteti. Bemutatja a fizika fejlődését a kezdetektől napjainkig, a fejlődés szempontjából fontos új fogalmakra, kísérletekre és érvelésekre helyezve a fő hangsúlyt.

Simonyi Károly ebben a kiadásban az utóbbi évtizedek legújabb tudományos eredményeit is feldolgozza.

A kötetet számos érdekes ábra illusztrálja.

ISBN 963 05 7651 2

Ára: 9800 Ft

A kötetek megrendelhetők:

Akadémiai Kiadó Rt. Vevőszolgálat
1519 Budapest, Pf. 245

Tel.: (1) 464-5500, fax: (1) 464-5504

E-mail: custservice@akkr.hu Honlap: <http://akkr.hu>

AKADÉMIA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA HÍRMAGAZINJA

II. ÉVFOLYAM 4. SZÁM • 1998. TÉL

TARTALOM

Támogatott kutatóhelyek (<i>Halász Béla</i>)	2
Stratégiai kutatások (<i>Balogh Margit</i>)	12
A vezetőség napirendjén (<i>Pannonhalmi Kálmán</i>)	20
Intézetkonszolidáció (<i>P. K.</i>)	30
Tudománypolitika (<i>Tarnóczy Mariann</i>)	31
A Doktori Tanács (<i>Pótó János</i>)	36
Hírek	39
A központ hírei • A területi bizottságok hírei • Osztályok hírei • Intézetek hírei	
Egy gonddal kevesebb (<i>Interjú Marx György akadémikussal</i>)	49
Az MTA 1848/49-es történetének dokumentumai (<i>Mázi Béla</i>)	51

Címlapunkon: a Miskolci Akadémiai Bizottság épülete

AKADÉMIA

A Magyar Tudományos Akadémia hírmagazinja

Szerkesztőség: Budapest, 1051 Roosevelt tér 9. Tel./fax: 302 5638

Felelős szerkesztő: Szabó B. István, szerkesztő: Burucs Kornélia,

munkatársak: Hernádi Miklós, Párizs Ágnes, tördelőszerkesztő: Horváth Imre

Kiadó: MTA Történettudományi Intézete. Budapest, 1014 Úri u. 53. Tel.: 356 1539.

Nyomdai munkálatok: Akaprint Kft. Felelős vezető: Freier László

Terjeszti: Baranyi és tsa. Budapest, 1062 Bajza u. 68.

ISSN 1417-1007

MAGYAR

TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

KÖNYVTÁRA

TÁMOGATOTT KUTATÓHELYEK

(1996–1998)

„Az MTA évtizedek óta működtet támogatott kutatóhelyi rendszert, főként az egyetemi tanszékek mellett, kisebb számban egyéb helyeken. Az Akadémia 1992. évi decemberi rendkívüli közgyűlésén elfogadott határozat változtatott a támogatott kutatóhelyek belső szervezetén. Ennek értelmében a főtítkár 1994 márciusában pályázati felhívást tett közzé a tanszéki kutatóhelyi támogatások elnyerésére. A beérkezett pályázatokat — sokoldalú és igen körültekintő, véleményező és bírálati előkészítő munka után — az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa bírálta el, és döntött a támogatások mértékéről.” Ezen döntés alapján 125 kutatócsoport, illetve pályázó részesült 1996. január 1-jétől 1998. december 31-ig — a meghozott döntésben szereplő összeg erejéig — pénzügyi támogatásban. Az Akadémia 1997/3. számában ezekkel a szavakkal vezettük be azt a közleményt, amely ismertette az 1996–1998. évre odaítélt kutatóhelyi támogatásokat (27–31. oldal).

Most, 1998-ban nyílt alkalom arra, hogy az új pályázati rendszer alapján a működő kutatóhelyek hálózatát a vezetőség értékelje.

Az elnökség 1997. október 14-i vitája a támogatott kutatócsoportokról elvben elfogadta azt az elnöki javaslatot, hogy a kutatócsoporti rendszert terjesszék ki a magánszférára és a főállású kutatóintézetekre, de csak az esetben, amennyiben a Művelődési és Közoktatásügyi (ma Oktatási) Minisztérium és más tárca is részt vesznek a finanszírozásban. A minisztériumok azonban nem „társultak” a finanszírozásban, így az 1998. évi kiírás maradt a régi, 1995. évi keretek között.

Alább összefoglaljuk az 1998. október 27-i elnökségi ülésen megtárgyalt, az 1996–98. évről szóló jelentést, és közöljük az 1998–2001-re elnyert támogatások jegyzékét.

A kutatócsoportok és az őket befogadó intézmények kapcsolatát az Akadémia és a befogadó intézmény vezetői által 1995. év végén aláírt megállapodások szabályozzák, az előzetesen elfogadott szervezeti és működési alapelveknek megfelelően.

A támogatott kutatóhelyi rendszer reformja

A kialakított rendszer lényeges jellemzője, hogy a támogatásban részesülő kutatócsoportok vezetőinek döntő többsége megtartja

főállású (egyetemi) munkaviszonyát, a TKI állományában alkalmazásra kerülő dolgozók viszont a pályázati ciklusnak megfelelő határozott időre kinevezett közalkalmazottak.

A támogatott kutatóhelyek szakmai döntéshozó, javaslattevő és véleményező testületi szerve a Hálózati Tanács. A testület 18 főből áll, 15 főt a támogatott kutatóhelyek minősítéssel rendelkező kutatói titkos szavazással választanak meg, 3 főt pedig az AKT delegál. Az alakuló ülésen a Hálózati Tanács tagjai közül ugyancsak titkos szavazással választják meg a tisztségviselőket (elnök, két alelnök).

Az első pályázatot 1994 márciusában hirdették meg. Ennek eredményeként 1996.

január 1-jétől kezdődően hároméves periódusra 125 kutatócsoport kezdhetette meg működését. Az új rendszerre való áttéréssel mintegy 150 fő munkaviszonya szűnt meg.

A pályázati ciklus ideje alatt egy kutatócsoport megszűnt. Az intézeti konszolidációs döntések következtében a kutatóhálózat két új kutatócsoporttal bővült. Így jelenleg 126 kutatócsoport működik, amelyből 45 a matematikai és természettudományok, 44 az élettudományok, 37 pedig a társadalomtudományok területén végez elsősorban alapkutatásokat. A befogadó intézmények között jelenleg 16 egyetem és 4 közgyűjtemény van. Ezek befogadó intézmények szerinti megoszlását az alábbi táblázat tartalmazza.

AZ MTA TÁMOGATOTT KUTATÓCSOPORTJAINAK BEFOGADÓ INTÉZMÉNYEK ÉS TUDOMÁNYTERÜLETEK SZERINTI MEGOSZLÁSA (1998)				
Befogadó intézmény	Matematikai és természettudományok	Élettudományok	Társadalom- tudományok	ÖSSZESEN
Egyetemek				
BKE	–	–	5	5
BME	16	–	1	17
DOTE	–	5	–	5
ELTE	9	6	13	28
GATE	2	4	1	7
HIETE	–	1	–	1
JATE	5	1	3	9
JPTE	–	1	2	3
KÉE	–	1	–	1
KLTE	5	2	4	11
ME	5	–	2	7
PATE	–	3	–	3
POTE	–	5	–	5
SOTE	–	13	–	13
SZOTE	–	1	–	1
VE	3	–	–	3
Közgyűjtemények				
MOL	–	–	1	1
MTTM	–	1	–	1
OSZK	–	–	2	2
PIM	–	–	3	3
ÖSSZESEN:	45	44	37	126

A kutatócsoportok vezetését a felsőoktatási és közgyűjteményi szféra jeles képviselői látják el, a kutatócsoportok mintegy felének

vezetője az Akadémia rendes, ill. levelező tagja. A támogatott kutatóhelyek felépítése, szervezeti és működési szabályzatának jelenleg érvényes alapelveit az AKT 1997. szeptember 29-én fogadta el.

Személyi feltételek

A támogatott kutatóhelyek támogatási rendszerének átszervezése jelentős létszámleépítéssel valósult meg. 92 fő közalkalmazotti jogviszonya felmentéssel megszűnt, 16 dolgozó öregségi, 7 dolgozó korengedményes nyugdíjazására került sor.

A pályázati ciklus időtartama alatt a hálózatban jelentős létszámmozgás volt tapasztalható. Ehhez hozzájárult, hogy:

- a közalkalmazotti illetmény nagymértékben elmarad az egyetemi oktatók és vállalkozói szférákban foglalkoztattak javadalmazásától;

- az új alkalmazások esetében közalkalmazotti jogviszony kizárólag határozott időre — maximum 3 évre volt — létesíthető;

- a kutatócsoporti támogatás összege sok esetben csak részmunkaidőben vagy megbízási jogviszony keretében történő foglalkoztatást tett lehetővé.

A TKI alkalmazásában a kutatók létszáma 1996-ban 322, 1997-ben 324 fő volt.

E létszámon felül a támogatott kutatóhelyeknél igen nagy szellemi potenciált képviselnek a nem TKI állományú kutatócsoport-vezetők és kutatócsoporti tagok.

A kutatócsoportok gazdálkodása

Az Akadémia éves költségvetésében a TKI számára jóváhagyott támogatási összeg 1996-ban 560 M Ft, 1997-ben 639 M Ft, 1998-ban pedig 743 M Ft volt. A támogatásnak csaknem 90%-át bér- és bérjellegű kiadások fedezetére használták fel, és csupán a fennmaradó 10%-át fordították működési és dologi kiadásokra.

Az új rendszer szerinti működésre való átállás eredményesen valósult meg, a kutatócsoportok működésében sikerült biztosítani a folyamatosságot, melyhez nagymértékben hozzájárult a kutatócsoport-vezetők és a kutatócsoportok együttműködési készsége. A pályázati összeg felhasználása, a kutató-

csoportok gazdálkodása, a pénzügyi szabályozók és a törvényi előírások betartásával történt. A pénzügyi felhasználás időarányos volt. Ezt jelentősen segítette, hogy az iroda negyedévente a pénzügyi felhasználásról részletes kimutatást juttat el a kutatócsoportok vezetői részére.

A kutatóhálózat működésében gondot jelentett a kutatói követelményrendszer teljesítésével és a szakmai előmenetellel kapcsolatos többletkiadások teljesítése. A kutatói besorolásban dolgozó közalkalmazottat, amennyiben tudományos fokozatot szerez, kötelezően át kell sorolni magasabb fizetési osztályba, tudományos pótléokra, ill. nyelvvizsga esetén nyelvpótléokra jogosult. Az ilyen kiadások teljesítésére az éves költségvetésekben fedezet nem állt rendelkezésre. Az ebben érintett kutatócsoportok rész munkaidőben történő foglalkoztatással, létszámcökkentéssel tudták a fedezetet előteremteni. További gondot jelentett, hogy a kutatócsoportok közel egynegyedénél a meghatározott támogatási összeg csak a bérjellegű kiadásokat fedezte, és nem tette lehetővé a minimális dologi kiadások tervezését sem. Ez jó néhány kutatócsoport működésében zavart okozott. Fokozta a problémát, hogy egyes befogadó intézmények nehéz anyagi helyzetükre való hivatkozással nem tudták vállalni a kutatócsoportok egyes költségeinek (telefonszámla, postaköltség) finanszírozását.

A kutatócsoportok a dologi kiadásokban mutatózó forráshiányt pályázat útján elnyert kutatási támogatásokból (OTKA, AKP) igyekeznek kiegészíteni.

A kutatócsoportok részesedése az Akadémia központi kezelésű kereteiből

A pályázaton elnyert költségvetési támogatáson felül a támogatott kutatóhálózat az elmúlt három évben a fiatal kutatói álláshe-lyekből, a központi gép-műszer beruházási keretből, valamint a nemzetközi kapcsolatok számára biztosított keretből is részesült.

Az AKT kuratóriumai 1996–1998 között három-három éves időtartamra összesen 45 fiatal kutatói álláshelyet juttattak a kutatócsoportoknak.

A fiatal kutatói álláshelyi rendszer a támogatott kutatóhelyeknél jelentős szerepet játszik a kisméretű kutatóegységek létszámérzékenysége, valamint a kutató-utánpótlási posztgraduális, ill. posztdoktori funkciók következtében. Az évente a hálózat számára odaítélt álláshelyek száma ugyan az igényeltnek csak mintegy negyede volt és ingadozott, de az időbeli átfedés miatt így is átlagosan mintegy 40-50 fővel növelte a 270 fő körüli kutatói törzsszállományt, tehát jelentős fiatalítást és kutatási potenciálnövekedést eredményezett.

A pályázati ciklus időtartama alatt az AKT-kuratóriumok döntése alapján a támogatott kutatóhelyek az alaptevékenységi körükbe tartozó kutatási feladataik ellátására közel 155 millió forintos központi gépműszer beszerzési keretösszegben részesültek. Ez jelentősen hozzájárult az elavult kutatási eszközállomány korszerűsítéséhez.

Az Akadémia központi támogatásával lehetőség nyílt a hálózatban foglalkoztatott tudósok, kutatók nemzetközi konferenciákon való részvételére, neves külföldi szakemberek meghívására, tudományos rendezvények magyarországi megrendezésére is. Ezek a keretek 1998-ban sajnos drasztikusan csökkentek.

A Hálózati Tanács és az iroda kapcsolatai

A Hálózati Tanács rendszeres tevékenységéhez tartozott a TKI és a kutatócsoportok működésének és gazdálkodásának figyelemmel kísérése, valamint a költségvetési tervezés, ill. beszámolás és a felmerült problémáknál elvi iránymutatás. Rendszeres jelentős feladat volt a TKI rendelkezésére bocsátott központi keretek (pl. beruházási, nemzetközi kapcsolatok, fiatal kutatói álláshelyek stb.) kutatócsoportok közötti szétosztására javaslat kidolgozása a döntéshozó akadémiai fórum számára.

Ezt a tevékenységet a Hálózati Tanács rendszeresen ülésezve az iroda írásbeli előterjesztései alapján végezte.

Az eseti nagyobb jelentőségű feladatokat — mint pl. a szakmai értékelési szempontok kidolgozása, az éves tudományos beszámoló-

si rendszer korszerűsítése és az új ciklusra vonatkozó pályázat kiírására, ill. döntési mechanizmusára vonatkozó javaslat elkészítése — a Hálózati Tanács ad hoc bizottságok előkészítése alapján látta el.

Ezeket a területeket az aktuális kérdésekre vonatkozó írásbeli és szóbeli tájékoztatások ill. a kutatócsoport-vezetők értekezletek tartása egészítette ki.

A területi irányítás és a központosított adminisztráció így kialakított rendszere az elmúlt időszakban hatékonynak bizonyult, és eredményesen működött.

A kutatóhálózat tudományos teljesítménye

A támogatott kutatóhelyi rendszer pályázati alapokra helyezésének egyik alapvető célkitűzése volt a ciklusonkénti megújítással a hálózat tudományos eredményességének további emelése, a tudomány fejlődéséhez történő rugalmas alkalmazkodás.

A támogatott kutatóhálózat tudományos teljesítményének alakulása az éves tudományos beszámolóra épülő adatbázis alapján követhető nyomon. A támogatott kutatócsoportok 1996. és 1997. évi publikációs tevékenységéről az alábbi táblázatban található összesített adatok.

TÁMOGATOTT KUTATÓCSOPORTOK 1996–1997. ÉVI PUBLIKÁCIÓS TEVÉKENYSÉGE		
Kutatócsoportok	1996	1997
A beszámolásban részt vett kutatóhelyek száma	98	94
kutatók létszáma	373	355
Az év folyamán megjelent összes tudományos cikk száma	1068	1082
ebből idegen nyelven	667	706
Megjelent könyv	47	60
könyvfejezet	91	141
jegyzet	17	21
Előadások száma	1209	1392
Egy kutatóra jutó összes tudományos cikk	2,86	3,05
könyv	0,126	0,169
könyvfejezet	0,244	0,397
előadás	3,24	3,92

A támogatott kutatóhelyek tudományos eredményességének értékelésénél és más kutatóhelyekkel való összehasonlításánál azonban tekintettel kell lenni arra a körülményre, hogy az adatok önbevalláson alapulnak, és mivel a kutatócsoportok szervesen beépülnek a befogadó intézménybe, ezért az adatok átfedése teljesen nem szűrhető ki. A kutatóhálózat publikációs tevékenységében részt vevő kutatók létszáma némileg eltér a TKI-állományú statisztikai létszámtól, ezért ebben az összeállításban a kutatócsoportok által a tudományos beszámolóban ilyen vonatkozásban közölt létszámok szerepelnek, és az egy főre vetített mutatók ez alapján vannak képezve.

Az elmúlt időszakban a kutatócsoportok számos hazai és nemzetközi konferenciát és más tudományos rendezvényt szerveztek, a kutatók igen aktívan részt vettek a tudományos közéletben, a szűkebb szakmai körökben és a médiákban egyaránt. Az ilyen jellegű aktivitást és a szabadalmi tevékenységet azonban erősen korlátozta az erre igénybe vehető pénzügyi források szűkössége.

*

Összefoglalóan megállapítható, hogy a támogatott kutatócsoporti hálózat reformja zökkenőmentesen ment végbe. Az új rendszer szerinti működés eredményes és egyaránt szolgálja a megújulást és a rugalmasságot. Jelentősen hozzájárul az Akadémia és a felsőoktatási intézményrendszer közötti kapcsolat szélesítéséhez és az egyetemeken folyó színvonalas kutatáshoz és oktatáshoz.

Tekintettel arra, hogy az 1999. január 1-jével induló pályázati ciklusra rendkívül sok ígéretes pályázó volt, az adott támogatási keret miatt magas színvonalú pályázatok is elutasításra kerültek, a kutatócsoportok számbeli növekedése pedig a kutatási potenciál túlzott elaprózódását eredményezheti. A rövid pályázati ciklusidő, és a közalkalmazotti jogviszony korlátai viszont a stabil kutatógárda kiépülését nehezítik meg. Indokolt a ciklusidő 4 évre történő meghosszabbítása. Feltétlenül kívánatos a kutatócsoportok pénzügyi támogatásának növelése.

Halász Béla

AZ 1999-2001 KÖZÖTTI IDŐSZAKRA TÁMOGATÁSBAN RÉSZESÜLŐ KUTATÓCSOPORTOK

Kutatócsoport neve	Vezetője	Kutatási téma	Éves támogatás összege (E Ft)
MATEMATIKAI ÉS TERMESZETTUDOMÁNYOK			
MTA-BME Sztochasztika Kutatócsoport	Csiszár Imre	Véletlenség, információ, dinamikai rendszerek	3 000
MTA-BME Vasbeton Kutatócsoport	Dulácska Endre, Hegedűs István	Elméleti és kísérleti kutatások a vasbeton szerkezetek statikai és dinamikai viselkedésének vizsgálatára	6 100
MTA-BME Tartósszerkezetek Stabilitáselmélete Kutatócsoport	Gáspár Zsolt	Tartósszerkezetek stabilitáselmélete	12 000
MTA-BME Fémtchnológiai Tanszéki Kutatócsoport	Ginsztler János	A fémes szerkezeti anyagok optimális tulajdonságainak biztosítása	7 700
MTA-BME Informatikai és Elektronikai Kutatócsoport	Györfi László	Információközlés és -feldolgozás	6 600
MTA-BME Tartósszerkezetek Méretezés-elmélete Kutatócsoport	Iványi Miklós	Tartósszerkezetek méretezéselmélete	6 100
MTA-BME Gépek és Járművek Dinamikája Kutatócsoport	Michelberger Pál, Stépan Gábor	Gépek és járművek dinamikája	9 200
MTA-BME Irányítástechnikai Kutatócsoport	Nagy István, Lantos Béla	Irányításelméleti kutatások és alkalmazások	3 500
MTA-BME Geotechnikai Kutatócsoport	Farkas József	Talaj és építmény kölcsönhatása	7 700
MTA-BME Műszaki Analitikai Kémiai Tanszéki Kutatócsoport	Gál Sándor	Műszeres analitikai kutatások fejlesztése	17 000
MTA-BME Alkaloidkémiai Kutatócsoport	Novák Lajos	Természetes szerves anyagok, valamint analogonjaik előállítása és vizsgálata	17 000
MTA-BME Szerves Kémiai Technológiai Kutatócsoport	Tőke László	Szerves kémia és szerves kémiai technológia	17 000
MTA-BME Fizikai Geodézia és Geodinamika Kutatócsoport	Bíró Péter, Ádám József	Fizikai geodézia és geodinamika	3 800
MTA-BME Geoinformatikai Kutatócsoport	Detrekői Ákos	Geoinformatikai kutatások	3 900
MTA-BME Szilárdtestek Mágneses Terekben Kutatócsoport	Jánossy András	Szilárdtestfizikai vizsgálatok nagy mágneses terekben	4 400
MTA-BME Kondenzált Anyagok Elmélete Kutatócsoport	Zawadowski Alfréd	Kondenzált anyagok elmélete	4 300
MTA-ELTE Alkalmazott Számelméleti Kutatócsoport	Kátai Imre	Alkalmazott és algoritmikus számelmélet	1 500
MTA-ELTE Spektroszkópiai Szerkezetkutató Csoport	Sohár Pál	Fémorganikus és heterociklusos vegyületek szintézise és komplex spektroszkópiai szerkezetvizsgálata	1 500
MTA-ELTE Szerkezeti Kémiai Tanszéki Kutatócsoport	Hargittai István	Molekulaszerkezet-kutatás, elsősorban gázfázisú elektrondiffrakcióval	11 000
MTA-ELTE Makromolekuláris Környezatkémiai Kutatócsoport	Záray Gyula	Gyökös polireakciók kinetikai és mechanizmus vizsgálata új környezetbarát technológiák kidolgozása céljából	3 000
MTA-ELTE Nukleáris Szerkezetvizsgáló Kutatócsoport	Vértes Attila	Nukleáris szerkezetvizsgáló módszerek kémiai alkalmazásai	4 500
MTA-ELTE Peptidkémiai Tanszéki Kutatócsoport	Hudecz Ferenc	Biológiai aktív peptidok kémiája: szintézis, szerkezethatás-összefüggések	17 000
MTA-ELTE Geológiai Tanszéki Kutatócsoport	Haas János	Magyarország és tágabb környezetének geológiai kutatása	12 000

MTA-ELTE Geofizika és Környezetfizikai Kutatócsoport	Meskó Attila	Geofizika és környezetfizika	17 000
MTA-ELTE Elméleti Fizikai Tanszéki Kutatócsoport	Horváth Zsolt	A részecskefizikai és a statisztikus fizika témakörébe tartozó elméleti vizsgálatok	17 000
MTA-ELTE Statisztikus Fizikai Kutatócsoport	Szépfalusi Péter, Kondor Imre	Mezoscópius rendszerek statisztikus fizikája	3 400
MTA-JATE Mesterséges Intelligencia Tanszéki Kutatócsoport	Csirik János	Mesterségesintelligencia-kutatások	12 500
MTA-JATE Nanostruktúrált Diszperz Rendszerek Kutatócsoport	Dékány Imre	Nanorészecskék és nanokompozitok kontrollált kolloidszintézise és tulajdonságaik	3 000
MTA-JATE Organikus Katalízis Kutatócsoport	Bartók Mihály	Sztereo- és enantioszelektív heterogén katalízis a szerves kémiában	6 000
MTA-JATE Biokordinációs Kémiai Kutatócsoport	Burger Kálmán, Kiss Tamás	Élettani hatású molekulák és fémkomplexek koordinációs kémiája	10 500
MTA-JATE Reakciókinetikai Kutatócsoport	Solymosi Frigyes, Kiss János	Felületkémiák és heterogén katalízis	17 000
MTA-JATE Lézerfizikai Tanszéki Kutatócsoport	Bor Zsolt	Ultrarövid fényimpulzusok generálása, terjedési tulajdonságaik elméleti és kísérleti vizsgálata. Lézerek alkalmazása az anyagmegmunkálásban, az orvostudományban és a környezetvédelemben	17 000
MTA-JPTE Kémiai Szenzorika Kutatócsoport	Nagy Géza	Kémiai szenzorok	3 000
MTA-KLTE Számelméleti Kutatócsoport	Győry Kálmán	Diofantikus problémák megoldásszámára és megoldásaira vonatkozó effektív, kvantitatív és számítógépes vizsgálatok	1 500
MTA-KLTE Antibiotikum-kémiai Kutatócsoport	Sztaricskai Ferenc	Antibiotikus hatású anyagok szintézise és szerkezetvizsgálata	17 000
MTA-KLTE Szénhidrátkémiai Tanszéki Kutatócsoport	Lipták András	Szénhidrát ligandok szintézise és biológiai vizsgálata	7 500
MTA-KLTE Homogén Katalízis Tanszéki Kutatócsoport	Joó Ferenc	Komplex katalízis a szervetlen, szerves és biokémiában	4 500
MTA-ME Numerikus Mechanikai Kutatócsoport	Páczelt István	Nemlineáris kontinuummechanikai problémák numerikus vizsgálata	5 900
MTA-ME Anyagtudományi Kutatócsoport	Roósz András	Ötvözetek gyorskristályosítása	2 600
MTA-ME Mechanikai Technológiai Kutatócsoport	Tisza Miklós	A mesterséges intelligencia alkalmazása a mechanikai technológiákban	1 500
MTA-ME Termelésinformatikai Kutatócsoport	Tóth Tibor	Új informatikai eszközök alkalmazása a számítógéppel integrált termelés támogatására	1 500
MTA-ME Geotechnikai Tanszéki Kutatócsoport	Kovács Ferenc	Maradványanyag-elhelyezés geotechnikai módszerei és környezeti kockázatának becslése	3 700
MTA-SZOTE Heterociklusos Kémiai Kutatócsoport	Bernáth Gábor	Kondenzáltvázas telített heterociklusok szintézise és vizsgálata	1 500
MTA-VE Analitikai Kémiai Tanszéki Kutatócsoport	Mink János	Spektroszkópiák módszerek új lehetőségeinek kutatása az anyagtudományban és a környezeti kémiában	6 800
MTA-VE Petrolkémiai Tanszéki Kutatócsoport	Ungváry Ferenc	Fémvegyületek alkalmazása szerves kémiai szintézisekben	17 000
MTA-VE Levegőkémiai Kutatócsoport	Mészáros Ernő	Levegőkémiai kutatások	8 000
Tudományelemzési Kutatócsoport	Braun Tibor	Tudományelemzés az Science Citation Indexen kívüli adatforrások felhasználásával. Módszertani vizsgálatok a kémia területén.	3 000
ÉLETTUDOMÁNYOK			
MTA-BDTE Biológiai Adatbázisépítő Laboratórium	Szabó T. Attila	Alkalmazott botanikai adatfeldolgozás és adatértékesítés elektronikus lehetőségeinek kutatása	300

MTA-DATE Földművelési Kutatócsoport	Nagy János	A talajművelés, a trágyázás és vizgazdálkodás kölcsönhatásai és környezetvédelmi összefüggései	1 500
MTA-DOTE Thrombosis Haemostasis Kutatócsoport	Muszbek László	A XIII-as véralvadási faktor plazmatikus és celluláris formáinak strukturális organizációja és funkciói	6 000
MTA-DOTE Sejtleletani Kutatócsoport	Kovács László	Az intracelluláris jelátviteli molekuláris mechanizmusa fízológias kóros körülmények között	1 500
MTA-DOTE Tumorvírus Kutató Csoport	Gergely Lajos	Human tumorvírusok kóroki szerepének vizsgálata	2 200
MTA-DOTE Autoimmun Kórképek Kutatócsoport	Szegedi Gyula	Autoimmun kórképek mint rizikófaktorok további autoimmun betegségek társulásaihoz, továbbá érrendszeri és daganatos szövödmények kialakulásához	2 000
MTA-DOTE Jelátviteli és Apoptózis Kutatócsoport	Fésűs László	Molekuláris mechanizmusok és jelátviteli utak a sejtek sorsának meghatározásában	4 500
MTA-DOTE Sejtbiológiai Kutatócsoport	Damjanovich Sándor	Sejtfelszíni receptorok és antigének szupramolekuláris szerveződése a plazma membránban és a fehérje ko-lokalizációk fízológias jelentősége az immunfolyamatokban és a sejtaktiváció során	6 000
MTA-DOTE Mikrobiális Fejlődésgenetikai Kutatócsoport	Sipiczki Mátyás	Élesztőgombák és Actinomycesek differenciálódásának genetikai szabályozása	3 000
MTA-DOTE PET Kutatócsoport	Trón Lajos	Hangterek és beszéd feldolgozásában részt vevő kortikális régiók funkcionális vizsgálata pozitron emissziós tomográfiával	3 000
MTA-DOTE Szövetbiológiai és Idegtudományi Kutatócsoport	Módis László	Sejt-sejt és sejt-matrix kölcsönhatások a kötőszövet és az idegszövet organizációjában	2 000
MTA-EKTF Bryológiai Kutatócsoport	Pócs Tamás	Mohák komplex taxonómiai, növényföldrajzi és ökológiai kutatása	3 000
MTA-ELTE Zootaxonómiai Kutatócsoport	Mahunka Sándor	Zootaxonómiai kutatások a talajok biodiverzitásának vizsgálatára	14 500
MTA-ELTE Biotechnológiai Kutatócsoport	Gráf László	Proteázok és inhibitoraik: biotechnológiai alkalmazások	2 500
MTA-ELTE Összehasonlító Etológiai Kutatócsoport	Csányi Vilmos	A kutya és az ember viselkedési analógiáinak vizsgálata	3 000
MTA-ELTE Evolúciógenetikai Kutatócsoport	Vida Gábor	Evolúciós változások molekuláris és citológiai szintű vizsgálata	3 500
MTA-ELTE Immunológiai Tanszéki Kutatócsoport	Erdei Anna	Receptor-kölcsönhatások szerepe egyes immunfolyamatok szabályozásában	7 000
MTA-ELTE Ökológiai és Elméleti Biológiai Tanszéki Kutatócsoport	Szathmáry Eörs	Ökológia és elméleti biológia	9 000
MTA-ELTE Neurobiológiai Tanszéki Kutatócsoport	Juhász Gábor	A neuron-glia kooperáció és a neurodegeneráció neurofízológiai, biokémiai és viselkedési aspektusainak in vivo vizsgálata	4 000
MTA-GATE Folyamatirányítási Kutatócsoport	Farkas István	Számítógépes folyamatirányítás a mezőgazdaságban	2 500
MTA-GATE Megmunkált Növényi Struktúrák Modellezése Kutatócsoport	Szendró Péter	A szecskahalmazok belső struktúrája és mechanikai tulajdonságai közötti összefüggések feltárása	1 500
MTA-GATE Állatnemesítési Kutatócsoport	Dohy János	Új genetikai biotechnológiai lehetőségek feltárása, kiaknázása és továbbfejlesztése az állatnemesítésben	4 000

MTA-GATE Molekuláris Genetikai Kutatócsoport	Orosz László	Genetikai szabályozás molekuláris alapjai, különös tekintettel a DNS és a fehérje szekvencia specifikus kölcsönhatására	4 000
MTA-GATE Globális Klimaváltozás és Növényzet Kutatócsoport	Tuba Zoltán	Az emelkedő légköri CO ₂ -szint és hőmérséklet növényökológiai hatása	3 000
MTA-HIETE Membránbiológiai és Immunkórtani Kutatócsoport	Sarkadi Balázs	Membránbiológia és immunkórtan	5 500
MTA-JATE Mikrobiológiai Kutatócsoport	Ferenczy Lajos, Kocsis Jánosné	Transzgenikus gombatorzsek előállítása és molekuláris genetikai jellemzése	5 000
MTA-JPTE Összehasonlító Neurobiológiai Tanszéki Kutatócsoport	Fischer Ernő	Összehasonlító neurobiológia	4 500
MTA-KÉE Postharvest Kutatócsoport	Sass Pál	Csonthéjas és almatermésű gyümölcsök puhulásának molekuláris biológiai vizsgálatát megalapozó mikroszerkezeti és biokémiai kutatások	1 500
MTA-KÉE Növényélettani Tanszéki Kutatócsoport	Horváth Gábor	Különböző környezeti stresszfaktorok hatása a növények élettani folyamatainak szabályozására, különös tekintettel a stressztoleráns transzgenikus növényekre	2 500
MTA-KLTE Mikrobiológiai és Növénytani Tanszéki Kutatócsoport	Szentirmai Attila, Borbély György	A szekunder metabolitok képződésének szabályozása autotróf és heterotróf mikrobiális szervezetekben	2 000
MTA-MTTM Állatökológiai Kutatócsoport	Papp László	Állatközösségek és -populációk tér- és időmintázatának vizsgálata	7 500
MTA-PATE Növényvirológiai Tanszéki Kutatócsoport	Horváth József	A növényvírusok biológiája ökológiája és vírusrezisztencia alapkérdéseinek kutatása	4 500
MTA-PATE Állattenyésztési és Állathigiéniai Kutatócsoport	Horn Péter	A szervezetre káros anyagok mozgáskinetikájának és toxicitásának vizsgálata a táplálékláncban	3 000
MTA-PATE Mezőgazdasági Termékek Feldolgozása Kutatócsoport	Neményi Miklós	Mezőgazdasági termények tartósítási, tárolási és feldolgozási eljárásainak modellezése	1 500
MTA-POTE Neurofarmakológiai Kutatócsoport	Szolcsányi János	Nociceptív primer afferens neuronok farmakológiája	5 000
MTA-POTE Klinikai Genetikai Tanszéki Kutatócsoport	Méhes Károly	Az emberi génkészlet rendellenességeinek kutatása	5 000
MTA-POTE Neurohumorális Szabályozások Kutatócsoport	Sétáló György	Hypophysiotrop neurohormonokat termelő neuronrendszerek és hypophysiotrop hormonanalógok szerkezet-hatáskutatása	5 200
MTA-POTE Fluoreszcencia Spektroszkópia Laboratórium	Somogyi Béla	Intramolekuláris fehérjedinamika és környezeti csatolásának funkcionális szerepe molekuláris és szupramolekuláris rendszerekben	5 500
MTA-POTE Idegéletani Tanszéki Kutatócsoport	Lénárd László	A motiváció, a tanulás és megerősítés mechanizmusai	13 000
MTA-SOTE Neurobiokémiai Kutatócsoport	Ádám Veronika	Oxidatív stressz hatásai a központi idegrendszerben	3 000
MTA-SOTE Molekuláris Genetikai Kutatócsoport	de Chátel Rudolf	Keringési, metabolikus és daganatos betegségek klinikai és epidemiológiai jellemzése molekuláris genetikai módszerekkel	2 000
MTA-SOTE Neuroendokrin Kutatócsoport	Gerendai Ida	Neuroendokrin mechanizmusok strukturális és funkcionális elemzése a központi idegrendszer és az endokrin mirigyek szintjén	9 000
MTA-SOTE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport	Knoll Berta	A (-) deprenyl és követő vegyületei hatásmódjának elemzése	2 000
MTA-SOTE Neurokémiai Kutatócsoport	Magyar Kálmán	Neurodegeneratív és neuroprotektív mechanizmusok kutatása	2 500

MTA-SOTE Neuromorfológiai Kutatócsoport	<i>Palkovits Miklós</i>	A központi idegrendszer pályáinak neuroanatómiai és neurokémiai identifikálása	5 500
MTA-SOTE Anyagcsere, Genetikai és Immunbiológiai Kutatócsoport	<i>Romics László</i>	Az atherosclerosis pathomechanizmusának komplex vizsgálata genetikai, immunológiai és sejtbiológiai módszerekkel	3 000
MTA-SOTE Gén és Környezete Kutatócsoport	<i>Sótonyi Péter</i>	A sérült család	1 500
MTA-SOTE Celluláris és Molekuláris Élettani Kutatócsoport	<i>Spät András</i>	Biológiai jelátalakítási folyamatok a plazmamembránban	4 000
MTA-SOTE Molekuláris Pathológiai Kutatócsoport	<i>Szende Béla</i>	Normál és daganatos sejtek alapfunkcióinak celluláris és extracelluláris szabályozása	6 000
MTA-SOTE Gyermekgyógyászati és Nephrológiai Kutatócsoport	<i>Tulassay Tivadar</i>	Az endothel sejt aktivációjával összefüggő kórállapotok, valamint a csontanyagcsere betegségek rizikófaktorainak tanulmányozása	3 000
MTA-SOTE Gastroenterológiai és Endocrinológiai Kutatócsoport	<i>Tulassay Zsolt</i>	Gastroenterológiai és endocrinológiai klinikai alap kutatások	7 500
MTA-SOTE Endoplazmatikus Retikulum Kutatócsoport	<i>Mandl József</i>	Az endoplazmatikus retikulum aszkorbinsav/dehidroaszkorbinsav transzporterei és szerepük az intraluminális fehérje foldingban	1 500
MTA-SOTE Molekuláris Immunbiológiai Kutatócsoport	<i>Falus András</i>	Citokinreceptorokon át történő jelátvitel molekuláris hatásmechanizmusa és befolyásolása az immunválaszban, fertőzésben és gyulladásban	4 500
MTA-SOTE Neurobiológiai Kutatócsoport	<i>Hátori József</i>	Idegrendszeri plaszticitás funkcionális morfológiája	15 000
MTA-SOTE Biofizikai Kutatócsoport	<i>Rontó Györgyi</i>	Természetes és mesterséges polikromatikus UV sugárzás DNS-károsító hatásának globális és molekuláris dozimetriája	4 000
MTA-SOTE Peptid-biokémiai Kutatócsoport	<i>Teplán István</i>	Biológiailag aktív peptidek és peptidomimetikumok előállítása, hatásuk és hatásmechanizmusuk vizsgálata	17 000
MAT-SZOTE Neurohumorális Kutatócsoport	<i>Telegdy Gyula</i>	Az adaptív folyamatok neurális és humorális szabályozása	5 000
MAT-SZOTE Dermatológiai Kutatócsoport	<i>Dobozy Attila</i>	Gyulladásos bőrbetegségek patogenezisének vizsgálata	1 400
MAT-SZOTE Keringésfarmakológiai Kutatócsoport	<i>Papp Gyula</i>	A szívelégtelenség farmakoterápiájának új útjai: foszfolamban inhibitorok, kalciumérzékenyítők és neutrális endopeptidáz gátlók hatékonyságának és hatásmechanizmusának experimentális vizsgálata	4 500
TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK			
MTA-BKE Gazdaság- és Társadalomtörténeli Kutatócsoport	<i>Buza János</i>	Pénz- és banktörténet; agrárfejlődés	6 600
MTA-BKE Világgazdaságtan Tanszéki Kutatócsoport	<i>Szentes Tamás</i>	Gazdasági fejlődés, világ gazdasági alkalmazkodás és versenyképesség az elméletek, történelmi tapasztalatok és esettanulmányok tükrében	1 500
MTA-BKE Világgazdasági Tanszék Európa Kutatócsoport	<i>Palánkai Tibor</i>	Az európai uniós csatlakozásunk hatáselemzése, különös tekintettel a gazdaságpolitika alkalmazkodására és koordinálásra	750
MTA-BKE Jövőkutató Csoport	<i>Nováky Erzsébet</i>	Komplex jövő kutatás, különös tekintettel a megújuló metodológiára és metodikára	2 000
MTA-BKE Együtt Európáért Kutatócsoport	<i>Ágh Attila</i>	Politikai modernizáció és integráció	500
MTA-BKE Nemzetközi Kapcsolatok Tanszéki Kutatócsoport	<i>Rostoványi Zsolt</i>	Európai tanulmányok — civilizációs tanulmányok	1 200

MTA-BME Kutatási-fejlesztési Kutatócsoport	Farkas János	A tudomány és technika multidiszciplináris elemzése	4 500
MTA-ELTE Altajisztikai Tanszéki Kutatócsoport	Kara György	Altajisztika	7 500
MTA-ELTE Nyugat Kutatócsoport	Kenyeres Zoltán	Nyugat-dokumentumtár	1 000
MTA-ELTE Ökortudományi Kutatócsoport	Maróth Miklós	Magyarországi latinság szótára	11 200
MTA-ELTE Régi Magyarországi Könyvészeti Emlékek Kutatócsoport	Vizkelety András, Madas Edit	Régi magyarországi kéziratok	6 500
MTA-ELTE Judaisztikai Kutatócsoport	Komoróczy Géza	Judaisztika	5 400
MTA-ELTE Római és Népvándorlás Kori Kutatócsoport	Bóna István, Bartosiewicz László	Római és népvándorlás kori kutatások	1 300
MTA-ELTE Magyar-Francia Társadalomtudományi Műhely Kutatócsoport	Granasztói György	Magyar-francia társadalomtudományi műhely	2 200
MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport	Hunyady György	Kommunikációelméleti kutatások	16 500
MTA-ELTE Nyelvfilozófiai Kutatócsoport	Kelemen János	Nyelvfilozófia	1 300
MTA-ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi Kutatócsoport	Szabó Miklós	Interdiszciplináris kutatások a régészettudományban	2 500
MTA-ELTE Biztonságpolitikai Kutatócsoport	Valki László	Katonai-politikai integráció intézményi és nemzetközi jogi kérdései	2 000
MTA-ELTE Egyetemes Jogtörténeti Tanszéki Kutatócsoport	Révész T. Mihály	A magyar és az európai alkotmány és jogfejlődés összehasonlító vizsgálata, különös tekintettel az európai társadalmakat érintő globális kihívásokra	1 000
MTA-GATE Magyar Felvilágosodás Kutatócsoport	Rathmann János	Kantianus felvilágosodás	400
MTA-JATE Magyar Őstörténeti Kutatócsoport	Róna-Tas András, Berta Árpád	Magyar őstörténet	1 400
MTA-JATE Hispanisztikai Kutatócsoport	Anderle Ádám	Magyarság és a hispán világ	1 000
MTA-JATE Képességkutató Csoport	Nagy József, Csapó Benő	Alapvető kognitív készségek	1 800
MTA-JATE Magyar Medievisztikai Kutatócsoport	Kristó Gyula	Anjou-kori oklevéltár	4 500
MTA-JPTE Magyarország és Európa Kutatócsoport	Ormos Mária	Magyarország és Európa a 19–20. században	720
MTA-KLTE Néprajzi Tanszéki Kutatócsoport	Újváry Zoltán	Régiók, népek, kultúrák a 18-20. században Észak-Magyarországon	4 300
MTA-KLTE Vulgus Kutatócsoport	Vajda Mihály	A vulgarizálódás és az (újra) esztétizálódás inter- és intradisziplináris lehetőségfeltételei és folyamatjellemzői	3 000
MTA-ME Gazdasági Jogi Harmonizációs Kutatócsoport	Prugberger Tamás	A tisztességes gazdasági és szociális érdek- kiegyenlítés, valamint a jogbiztonság kölcsönös érvényesítésének cégjogi, versenyjogi, polgári jogi, munka- és környezetjogi eszközei	400
MTA-ME Magánjogi Harmonizációs Kutatócsoport	Gáspárdy László	A magyar magánjog európai harmonizációja	600
MTA-MOL Zsigmondkori Oklevéltár Kutatócsoport	Borsa Iván	Zsigmondkori oklevéltár	1 500
MTA-NKI Demográfiai Módszertani Kutatócsoport	Valkovics Emil	Demográfiai elemzés elvei és módszerei	800
MTA-ME Textológiai Kutatócsoport	Kabdebó Lóránt	Textológiai kutatások	6 700
Az 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Akadémiai Kutatóhelye	Litván György, Palotás Emil	1956-os magyar forradalom	7 500

STRATÉGIAI KUTATÁSOK

(1997. szeptember–1998. május)

*A stratégiai kutatások körében mind a szervezeti működtetés területén, mind pedig a komoly kutatásokon alapuló tanulmányok elkészítése terén intenzív munka folyt az 1997. évben. Az év elején beindított programokhoz menet közben újabb kutatási területek kapcsolódtak. Az évközi eredményekről korábbi számainkban már beszámoltunk.**

Alábbiakban összefoglalót adunk az MTA Elnöksége 1996. szeptember 11-i ülésének határozata értelmében kiküldött Programtanács és a munkálatok irányításában részt vevő Programbizottság 1997. téli–1998. tavaszi üléseiről.

I.

PROGRAMTANÁCS

1997. november 25.

1. A Programtanács elnöke általános értékelést adott a munkálatokról. Az első évet a közvélemény még sok helyütt értetlenséggel nézte, a kutatói társadalomban is sokan ezt amolyan kis, új „kutatási alapnak” tekintették, nem volt világos eléggé, hogy itt egy eredményorientált kutatásról van szó, amely már a témaállításnál problémaközpontú. Nem könnyű megértetni, mi a különbség a politikaorientált programjavaslat és a közélet-orientált alternatíva-feltárás között. A politikai elit tagjai még nem szoktak hozzá a szétválasztáshoz. Az újságírói társadalom sem.

Az elnöki bevezető után az egyes programok vezetői számoltak be a munkálatokról. Megállapították, hogy az első időszakban a legtöbb szintetizáló eredményt az agrárium, a politikai rendszer, a környezetvédelem kutatása terén érték el. A programok többsé-

ge a tisztázó vitáknál tart. Az egyes osztályok jól kapcsolódnak a tervekhez. (Külön kiemelték az anyagi ellenszolgáltatás nélkül a magyarságkép-programhoz kapcsolódó II. osztály közgyűlési vitaülését és a IX. osztály aktivitását. Az agrár- és az orvosi osztály kezdettől jelentős szerepet vállalt.)

Ismertetére került a „Magyarország az ezredfordulón” c. hétkötetes mű terve. „Ez az ország természeti és emberi állapotának számbavétele”. (Föld, víz, levegő, növény- és állattakaró; társadalom, politika, kultúra, település, szociális viszonyok. Termelés: ipar, agrárium, kereskedelem.) Ezt a milleniumi és a stratégiai kutatások együtt finanszíroznák, és a sorozat a 2000. évben indulna.

A tanács ülésén beszámoló hangzott el a Programbizottság üléseiről, valamint arról, hogy a bizottság szűkebb stábja (elnök, társelnök) az adminisztrációval hetente rendszeresen értekezleteket tart.

A Programtanács elfogadta az egyes programvezetők és az elnök általános beszámolóját.

Az elnök jelezte: az 1997. decemberi köz-

* Vö. Akadémia, 1997/2. 34–40 p.; Akadémia 1997/3. 32–38. p.

gyűlésen részletesen szól a nemzeti stratégiai kutatásokról.

2. Külön napirendben foglalkozott a tanács az egyes programok 1998. évi terveivel.

Javaslatok új programokra

a) *A hazai vízgazdálkodási kutatások fejlesztése.* (Előadó: Somlyódy László.)

A vízgazdálkodási kutatások fejlesztése kapcsán Glatz Ferenc elnök már 1997 áprilisában, a víz világnapján tartott előadásában szólt arról, hogy hiányoznak az alapkutatást végző intézmények. A stratégiai kutatások és az intézethálózat konszolidációja között szoros a kapcsolat, a két program kiegészíti egymást, segítve a célok hatékonyabb elérését. E közös munkafolyamat során is világossá vált, hogy a vízgazdálkodás témakörében az alapkutatás megindításához határozott lépéseket kell tenni.*

Az előadó, Somlyódy László is hangsúlyozta a feladatok és az elképzelések komplex jellegét, az érintettek összefogásának és a szakkép-

zés újraindításának fontosságát. Az alapkutatás beindításához egy újonnan kialakuló műhely kap konkrét feladatokat, ez azonban nem jelenti a már meglévők kikapcsolását. A kutatás beindításánál a közreműködő területek aktív bevonását és együttműködését fogja szorgalmazni a Programbizottság.

b) *A magyarságkép, a Magyarországról alkotott kép az ezredfordulón* c. alprogram megvalósítására „A magyar kultúra az informatika korában” c. program keretében kerül sor.

A téma felvételét a stratégiai programok közé különösen indokolja, hogy az országról alkotott kép meghatározó annak sikerei és elismertsége szempontjából.

c) *A magyar nyelv jelene és jövője* c. alprogramban akadémiai intézetek és más szervezetek (pl. egyetemek) is szerepelnek. A magyar nyelv ápolása, a nyelvművelés és általában a nyelv ügyének támogatása különösen fontos a közép-európai régióban élő, kultúráját megőrizni és továbbadni kívánó kis nemzet számára.

II.

PROGRAMBIZOTTSÁG

1998. március 3.

1. Az 1998. januári-februári-márciusi programbizottsági ülések közül a márciusi sokórás vita keretében áttekintette az egyes programokat. (Láng István, Enyedi György, Kemenes Ernő, Inotai András, Kulcsár Kálmán referálták az egyes programok eredményeit, hiányosságait.) Az értékelés általában két területet érintett: a témacsoportok szervezeti munkáját és a konkrét produktumokat, az elkészült tanulmányokat. A fő veszély — mondotta Kemenes — a szétaprózódás. Jobban kell figyelni a szintézisre!

A témakörök szerinti elemzésben többen kifejtették, hogy bizonyos témák esetében

szélesebb aspektusokat kell vizsgálni, így az életminőségi programnál nem csak az egészségügyi helyzetre kell korlátozni a vizsgálatokat. A közlekedési program sem átfogó, gyakran túlságosan is részkérdéseket vizsgál. Az ökológiai és a szociológiai kutatásokat is fejleszteni kell, konkrét távlati koncepciók kidolgozása szükséges. Mindezeknél természetesen az EU-hoz és más nemzetközi szervezetekhez való csatlakozás feltételeinek figyelembevétele, vizsgálata az egyik legfontosabb szempont.

A Programtanács társelnöke elmondta, hogy az 1997. novemberi Programtanács-ülést követően január-februárban beérkeztek az összesítések az 1997. évről, s megfogalmazódtak az 1998. évi tervek. Ezt a bizottság tagjai az előző üléseken megismerehették.

Az elnök szólt az első politikai visszhangokról. Értékelte az 1997. decemberi közgyűlés állásfoglalását. Ezután összefoglalóan

* Az intézetkonszolidáció és a stratégiai kutatások között kívánatos összhangról vö. a Tudománypolitika, stratégia, intézetkonszolidációs fejlesztések c. írásunkat az Akadémia 1998/1. száma 25-30. oldalain.

tájékoztatta a Programbizottságot az egyes programok pénzügyi helyzetéről: a stratégiai kutatások pénzügyi mérlege pozitív, hozama jó. A belső pénzügyi egyensúly megteremtése azonban még megoldásra vár. A pénzügyekben a továbbiakban is igen szigorúnak kell lenni. Ragaszkodni kell ahhoz, hogy az egyes programoknak megítélt összegek min. 30%-a honoráriumra, max. 17%-a dologi és max. 23% bérjellegű kifizetésre fordítódjon. Az 1997. évi 300 millióval szemben 1998-ra 200 millió forintot biztosított a kormány a stratégiai kutatásokra. 1999-re — amennyiben lesz költségvetési támogatás — az összeget nem új kutatásokra, hanem a meglévő kutatási eredmények gyakorlati hasznosítási terveire kellene fordítani.

A vita során megállapították: a megjelent és megjelenésre váró kötetek színvonala kimagasló, a tanulmányok színvonala viszont egyenlőtlen. A *könyvsorozat* és az *Ezredforduló* kiadását folytatni kell, mert igen széles olvasóközönséghez jutnak el. A legtöbb visszajelzés a politikai szférából érkezik, a kutatási eredmények tehát hasznosíthatók az ország hivatalos fejlesztési programjaiban is.

A *műhelytanulmányok* belső publikálásánál ügyelni kell arra, hogy azok más kiadványokban lehetőleg ne jelenjenek meg.

A hozzászólók egyetértettek Glatz Ferenc és Láng István társelnök összefoglalójával. Enyedi György szerint azért bizonyult nagy sikernek a stratégiai program, mert rengeteg új kutatásra és szintézisre adott lehetőséget.

Az ülésen részt vevők egyetértettek abban, hogy újabb témák felvétele mindenképpen indokolt, de megfontolandó: a már meglévő és működő programokra kell koncentrálni.

Az egyes témáknál szorgalmazni kell a kofinanszírozást. A minisztériumi támogatást, az együttműködést a kutatások előrevitele és fejlesztése érdekében kell erősíteni.*

A központi kötetek és a műhelytanulmányok további publikálásával a Programtanács tagjai egyetértettek, javaslatokat téve a publikálás új formáira is (pl. a tudománypolitikai téma felvétele mellett egy angol nyelvű tanulmánykötet 1999-re: „A tudomány szerepe Magyarországon a XX. században”. Emellett 2000-re jelenjen meg egy reprezentatív kötet, amelyben problémafeltáró tanulmányok is szerepelnek stb.).

A stratégiai kutatások népszerűsítését és eredményeinek megismertetését az eddig megrendezett *konferenciák* és *tudományos ülésszakok* biztosították. Az 1999. évre — amely a szintézis éve lesz — egy nagyszabású, lehetőség szerint minél több program eredményeiről képet adó konferencia szervezése indokolt. Ez részben lezárná a kutatások első, 1997–98. évi időszakát, részben szervesen kapcsolódhatna az 1999 júniusában Magyarországon megrendezendő Tudomány Világkonferenciájához.

A Programbizottság elfogadta az elnök és a társelnök pénzügyi beszámolóját, állást foglalt az egyes programok 1998. évi költségvetését illetően.

2. A Programbizottság ülésén sor került az 1997. évi stratégiai pályázat elbírálására.

A Stratégiai Kutatások Programtanácsa biztosítani kívánta a lehetőséget arra, hogy egyéni pályázók is részt vegyenek a stratégiai kutatásokban. Különösen fiatal kutatók bevonását kívánja. Ezért a folyó kutatási témákban pályázatokat írt ki, amelyeknek elbírálásával a Programbizottságot hatalmazta fel. A 45 beérkezett tanulmányból az alábbiakat díjazta a Programbizottság:

Kiemelt elnöki díj (fődíj): 200 000 Ft

Urbányi Béla (GATE Állattenyésztési Intézet Alkalmazott Állatgenetikai és Nemesítési Tanszék Biotechnológiai Laboratórium): *Halpopulációk genetikai diverzitásának megőrzése androgenezis és spermatócythúts és módszereinek kombinálásával*

A Programbizottság különdíja: 160 000 Ft

Bocz Ernő h. c.: A hazai növénytermesztés korszakváltása. A hazai növénytermesztés fejlődésének fenntarthatósága

* Az egyes minisztériumokkal kötött megállapodásokról l. az Akadémia 1997/2. (KTM-MTA és FM-MTA közötti szerződés, 9. p.), valamint 1998/2. (MüM-MTA és FM-MTA közötti szerződés, 55. p.) számait.

I. díj: 150 000 Ft

Bányácsi Csaba (BME Közlekedésüzemi Tanszék): *A kombinált szállítások fokozásának lehetőségei, különös tekintettel a tranzitforgalomra*

Szőke Judit (SOTE Fogorvos-tudományi Kar Oktatási Részleg): *Orális egészség az ezredfordulón. Dentális edukáció az oktatási intézményekben*

Tóth Sándor (Földművelésügyi Minisztérium): *Az új és hagyományos fatermékek hazai alapanyagokból*

II. díj: 120 000 Ft

Lajkó Károly (SZOTE Ideg- és Elmegyógyászati Klinika): *A viselkedéstan lehetséges alkalmazása óvodás, illetve iskolás korú gyermekek nevelésében*

Lukács János (Miskolci Egyetem Mechanikai Technológiai Tanszék): *Termékek anyagminőségre orientált elemzése a recycling stratégia kialakítása érdekében*

Lukács Pál (BME Gépjárművek Tanszék): *A gépjárművek újrahasznosítása*

Nagy Erika (MTA RKK Nyugat-Magyarországi Tudományos Intézete): *A szolgáltató szektor a városi térszerkezetben*

Szikora Veronika (Miskolci Egyetem Államtudományi Intézet): *Az EU környezetvédelmi elvárásai az átalakuló kelet- és közép-európai országokkal szemben*

III. díj: 100 000 Ft

Dinnyés András (GATE MTK Állattenyésztési Intézet): *Új lehetőségek a magyar állattenyésztés biológiai alapjainak fejlesztésére: szarvasmarhasejtmag-átültetés*

Enyedi Zsolt-Fábián Zoltán-Erős Ferenc (MTA Politikai Tudományok Intézete, MTA Pszichológiai Intézete, MTA Politikai Tudományok Intézete): *Tekintélyelvűség, előítéletek és politikai-ideológiai tagolódás a rendszerváltás után*

Forman Balázs (BKE Gazdaságföldrajz Tanszék): *Regionális GDP-számítás*

Tomay Kinga (DATE Kutatóintézete): *Zöld adók? A környezetpolitikai célú adózás gyakorlata a fejlett országokban és lehetőségei Magyarországon*

A felsoroltakon kívül további 16 munka részesült jutalomban.

1998. július 8.

A Programbizottság ülésén részt vevők arra a kérdésre koncentráltak, *hogyan tervezzék a stratégiai kutatásokat a jövőben*. Egyetértettek abban, hogy a stratégiai kutatásokat 1999-ben, sőt később is folytatni kellene. Az elfogadott állásfoglalás szerint hosszú távú stratégiai tervet kell kidolgozni, és meg kell erősíteni a publikációs fórumot.

Balogh Margit

III. RENDEZVÉNYPÁRTÁR

[1997. szeptember–1998. május]

I. Rendszerváltozás: piacgazdaság, társadalom, politika**2. alprogram:**

Az életmód, az életvitel, a kultúra, a tudat átalakulása

Programfelelős: Vitányi Iván

1998. március 26. Kultúrárköztető intézmények. (Műhelyvita, MTA Szociológiai Intézete, 30 fő.)

1998. április 9–10. A kultúra pénze, a pénz kultúrája. (Konferencia, Atrium Hyatt, 200 fő.)

Előadók: Harsányi László (A modern kultúra-finanszírozás), Jordán Tamás (Szponzorszerzés kockás zakóban), Kepecs Gábor (A kultúra támo-

gatása az ÁB-Aegonnál), Kürti István (Szponzorálás a Szerencsejáték Rt. gyakorlatában), Nagy Bálint („Szponzorálunk, tehát vagyunk”), P. Szűcs Julianna (Művészet a hétköznapiakon), Vitányi Iván (Töprengések az új kulturális helyszínekről), Appelschoffer József (Képzőművészet támogatása a Magyar Aszfaltnál).

A konferencia anyagából válogatás jelent meg a *Kultúra és Közösség* 1998. 1. számában.

1998. április 16. Az időfelhasználás. A „Kultúra” részprogram keretében. (Műhelyvita, MTA Szociológiai Intézete, 15 fő.)

1998. május 21., Bp. A kultúrpolitika stratégiája. (Műhelyvita, MTA Szociológiai Intézete, 15 fő.)

II. Az agrárium helyzete és jövője

1. alprogram:

Az agrártermelés tudományos alapozása

Programfelelős: Kovács Ferenc

1997. december 3. *Agrárpiac-építés, piacsza-bályozás a magyar átalakulási folyamatban* (konferencia, MTA-székház).

Előadók: Halmi Péter (Agrárpiaci működés az átmenet gazdaságában), Tarján Balázs (Az agrárpiaci szabályozás dilemmái és perspektívái), Szabó Márton (A magyar agrárpiaci intézményrendszer működése és hiányosságai), Mohácsi Kálmán (Piacépítés és piacsabályozás — a hazai gabonapiac példáján).

1998. január 21. *Mezőgazdaság és környezetvédelem* (tudományos ülés, MTA-székház, felolvasóterem).

Előadók: Kovács János (A kémiai növényvédelem a környezetre ható tényezők rendszerében), Kozár Ferenc (A környezeti változások és a növényvédelem hatása a rovarfaunára), Csávás Imre (A fenntartható fejlődés illúziója a világ halászatában).

1998. március 5. *A magyar gyümölcsstermesztés stratégiai kérdései az ezredfordulón* (tudományos tanácskozás, MTA-székház, díszterem).

Előadók: Öcsödi Gyula (A gyümölcsstermesztési ágazat helyzete és fejlesztésének stratégiai feladata az ezredfordulón), Inántszy Ferenc-Pethő Ferenc-Bubán Tamás-Sallai Pál-Kajati István (Az integrált almatermesztés eredményei és várható fejlesztése), Soltész Miklós-Nyéki József-Szabó Zoltán (A csonthéjasok integrált termesztésének lehetőségei), Kovács Sándor-G. Tóth Magdolna-Szabó Tibor (Az almanemesítés eredményei és a fajtahasználat korszerűsítése hazánkban), Kállay Tamásné-Apostol János-Brózik Sándor (A cseresznye- és meggytermesztés korszerűsítésének tényezői Magyarországon), Timon Béla-Guttmann Vilmos-Pór József (Őszibarack-termesztésünk helyzete és fejlődése, összefüggésben a várható EU-csatlakozással), Erdős Zoltán-Kerek Mária Magdolna-Surányi Rezső (A kajszi- és a szilvatermesztés biológiai alapjai korszerűsítésének helyzete és lehetőségei hazánkban), Papp János (Bogyósgyümölcs-termesztésünk helyzete és korszerűsítésének lehetőségei), Kollányi László-Porpáczy Aladár-Szilágyi Kálmán (A bogyósgyümölcs-termesztés biológiai alapjainak fejlesztése, újabb bogyósgyümölcsfajok termesztésbe

vonásának lehetőségei), Hunyady Miklós-Bokodi Gedeon (Faiskolai termesztésünk helyzete és stratégiai feladatai az ezredfordulón), Hrotkó Károly (Probocskai Endre munkássága a hazai faiskolai termesztés megalapozásában és fejlesztésében), Probocskai Endre (Gondolatok a kertészetről).

1998. április 15. *Országos erdő-, vad- és fagazdasági tudományos fórum* (konferencia, MTA-székház, díszterem).

Előadók: Solymos Rezső (Természetközeli erdő- és vadgazdaság — környezetbarát fagazdaság), Koloszar József (Erdőművelés a természetközeli erdőgazdaságban), Mészáros Károly (A természetközeli módszerek alkalmazásának ökonómiai vonatkozásai), Bartha Dénes (Magyarország természetközeli erdei és fenntartásuk), Kőhalmy Tamás (Természetközeli nagyvadgazdálkodás, megújult tartalommal, párhuzamos utakon), Faragó Sándor (Természetközeli apróvadgazdálkodás, igény a szemléletváltozásra), Kovács Jenő-Molnár Sándor (Fahasznosítás — környezetbarát fagazdaság).

1998. május 6. *Élelmiszerbiztonság — kihívások — megoldások* (az MTA Agrártudományok Osztálya nyilvános osztályülésének keretében, MTA-székház, díszterem).

Előadók: Árpád Somogyi (Élelmiszerbiztonság az EU-igények tükrében), Nagy Béla (Kihívások és megoldási lehetőségek a salmonellosis területén), Füzi Miklós (A BSE és egyéb prion betegségek etiológiája és közegészségügyi megítélése), Rafai Pál (A mikotoxinok hazai előfordulása, a károk csökkentésének lehetőségei), Fazekas Béla-Zomborszky Kovács Melinda-Banczerowski Januszné (Fumonizin toxinok hazai előfordulása, állat- és humánegészségügyi vonatkozásai), Király Zoltán (A mezőgazdaság kemizálása és az élelmiszerbiztonság).

1998. május 26. *A szántóföldi növények nemesítésének jövője* (konferencia).

2. alprogram:

A minőség dimenziói a magyarországi agrárgazdaságban

Programfelelős: Láng István

1998. január 8. *Az agrárgazdaság minőségi fejlesztése Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében* (konferencia, GATE Nyíregyházi Mezőgazdasági Főiskolai Kar).

Előadók: Láng István (A minőség dimenziói az agrárgazdaságban), Inántszy Ferenc (A gyümölcsstermelés minőségi fejlesztésének irányai),

Kovács Gábor (Az erdő- és fagazdaság minőségi fejlesztése), Hajdú Bertalan (Minőségi követelmények az állattenyésztésben), Tomcsányi Pál (Marketing a minőségorientált agrárfejlődésben), Galló Miklós (Tájtermelés lehetőségei a térségben), Fekete Piroska (Minőségbiztosítási rendszerek az agrárgazdaságban), Harnos Zsolt (Informatika a minőség szolgáltatásban).

1998. január 15. *A baromfiágazat minőségi fejlesztése* (konferencia, MTA-székház, nagyterem).

Előadók: Szalay István (A minőségi baromfi-hús- és tojástermelés genetikai alapjai), Nagy Gyula-Bogenfürst Ferenc (A tenyésztőjás keltetés és a naposbaromfi minőségét befolyásoló tényezők), Kállay Béla-Szalay Gyula (A tartási rendszerek és technológiák hatása a tenyészállat, vágóbaromfi és a tojás minőségére), Gippert Tibor-Szigeti Gábor (A baromfitermék minőségét befolyásoló takarmányozási tényezők), Sulyok Gábor-Kovács Sándor-Sas Barnabás (A baromfi feldolgozásának élelmiszer-higiéniai EU-harmonizációja), Boda Endre (A baromfitermékek és a tojás minőségének biztosítása a bel- és külpia forgalmazásban), Nagy Béla-Bitay Zoltán-W. Edel-C. Wray (A baromfi salmonellosis elleni védekezés integrált minőségbiztosítási rendszere), Mészáros János-Tanyi János (A fertőző betegségek elleni védekezés hatékonyságának fokozása).

1998. február 19. *A juh- és kisállattenyésztés fejlesztésének minőségi ugrópontjai* (V. konferencia, MTA-székház, nagyterem).

Előadók: Kukovics Sándor (A juhászat genetikai potenciáljának tartalékai a minőség javításában és a hozam növelésében, A kecsketenyésztés minőségi fejlesztése), Jávör András (A juhászat minőségorientált menedzsmentje), Nábrádi András (Az európai szintű juhtartás gazdasági feltételei és lehetőségei), Zsemkó János (A tenyésztés integrációja), Szendrő Zsolt (Minőségi célok a házinyúl nemesítésében), Váradi László (A házinyúl szerepe az életminőség javításában).

1998. március 13. *A minőségi növényi termékek előállításának természetesi, forgalmazási, feldolgozási vonatkozásai* (konferencia a DATE, az MTA Növénytermesztési Bizottsága és az „AGRO-21” Kutatási Programiroda közös szervezésében, Debreceni Agrártudományi Egyetem, színházterem).

Előadók: Láng István-Csete László (A minőség dinamizáló szerepe az agrárgazdaságban), Benedek Fülöp (Az EU-harmonizáció és a minőség), Biacs Péter (Az élelmiszerminőség aktuális kérdései), Loch Jakab (A növényminőség-kutatások helyzete és eredménye a DATE-n), Bocz Ernő (A debreceni minőségkutatások története), Győri Zoltán (A növényi termékek minősítése a hazai és

külföldi gyakorlat tükrében), Ruzsányi László (A minőség javításának lehetőségei és feltételei a cukorrépa-termesztésben), Pepó Péter (A gabonatermesztési technológiák és a minőség), Szász Gábor (Térségi ökológiai rendszerek hatása a termékek minőségére), Bedő Zoltán (A minőségi tulajdonságok szerepének felértékelődése a búzanemesítésben), Lakatos Zoltán (A minőség szerepe a gabonavertikumban), Orbán Ferencné-Farkas J. Tamás (A kukorica minőségének élelmiszer-ipari jellemzői), Frank József (A minőség szerepe az olajnövény-vertikumban), Kollár Lajos (A növényolaj-vertikum szereplőinek teendői az EU-csatlakozásig).

1998. március 25. *Növényi eredetű élelmiszerek minőségfejlesztése* (konferencia, MTA-székház, nagyterem).

Előadók: Sebők András (A technológia, a minőség és a piacképesség fejlesztése a hűtőiparban), Terts Andrásné (Hőkezelt termékek minőségfejlesztése a piacképesség növelésére), Molnár Pál (Gyümölcslevek, üdítőitalok és ásványvizek minőségbiztosítása), Boros Ilona-Horváth Éva-Zsigmond András (A minőség időszzerű kérdései a cukoriparban), Halász Anna (A sör- és szeszipar minőségi követelményei és fejlesztési irányai), Vásárhelyiné Perédi Katalin (A növényolaj-ipari vertikum minőségi kérdései).

1998. április 20. *A mezőgazdaság fenntartható fejlődése és a műszaki fejlesztés időszzerű kérdései* (műhelyvita, Mosonmagyaróvár).

Előadók: Csete László (A fenntartható agrárfejlődés és a minőség), Dimény Imre (A minőség és a műszaki fejlesztés az agrárágazatokban).

1998. április 23. *A szintézisalkotás lehetőségei a kertészeti ágazatokban* (műhelyvita, „AGRO-21” Kutatási Programiroda, Budapest).

III. Környezetvédelem és integráció

Programfelelős: Kerekes Sándor

1998. március 17. *EU-csatlakozásunk környezeti szempontú vizsgálata*. (Műhelyvita a program kutatási eredményeit összefoglaló és értékelő kötetről, BKE rektori tanácssterem).

1998. május 22. *Kapcsolt hő- és villamosenergia-termelés és környezetvédelem* (konferencia, MTA felolvasóterem).

Előadók: Csűrök Tibor-Fazekas András István-Popovics Attila (Energiapolitikai feladatok a kapcsolt hő- és villamosenergia-termelés területén az EU-csatlakozás előkészítése során és megtörténte után).

IV. A területfejlesztési program tudományos megalapozása

1. alprogram:

A területfejlesztés általános vizsgálata

Programfelelős: Enyedi György

1997. december 16. „A területfejlesztés új finanszírozása” c. részprogram kutatási eredményeinek bemutatása. (Szakmai megbeszélés, MTA RKK Nyugat-magyarországi Intézet, Győr).

Előadók: Perger Éva (A területi finanszírozások harmonizációja), Rechnitzer János (A különféle állami alapok területi szerkezete és azok hatása a területi gazdasági növekedésre), László Mária (A gazdasági szervezetek szerepe és lehetőségei a közösségi funkciók és fejlesztések finanszírozásában), Lados Mihály (A területi kiegyenlítő támogatások rendszere az önkormányzatok gazdálkodásában).

1998. május 12. Budapest — nemzetközi nagyváros (konferencia, MTA-székház, kisterem).

Előadók: Enyedi György (Budapest — kapuváros), Beluszky Pál (Budapest nemzetközi szerepének hagyományai), Erő Zoltán (Az építészeti örökség nemzetközi jellege), Iványi György (Budapest a pénzügyi világszínpadon: sztár, epizodista vagy statisztika?), Eke Pálné (Magyarország Budapest a nemzetközi migrációban), Fleischer Tamás (Budapest szerepköre és az autópályák), Molnár László (Budapest regionális közlekedési csomópont?), Barta Györgyi (Nemzetközi város-e Budapest?).

1998. május 29. A közép-európai interregionális együttműködések jövője (kerekasztal-beszélgetés, MTA RKK Dunántúli Tudományos Intézet, Pécs).

2. alprogram:

A Duna-völgyi régió fejlesztésének lehetőségei

Programfelelős:

Horváth Gyula, Hajdú Zoltán

1998. február 13. A programban részt vevő magyar szerzők elkészült tanulmányainak megvitatása. (Műhelyvita, MTA RKK Dunántúli Tudományos Intézet, Pécs).

1998. március 19. A programban részt vevő külföldi szerzők elkészült tanulmányainak megvi-

tatása. (Műhelyvita, MTA RKK Dunántúli Tudományos Intézet, Pécs).

3. alprogram:

Az Alföld új területei, települési és társadalmi folyamatai

Programfelelős: Csatári Bálint

1998. március 3. A fenntartható fejlődés közös alföldi tényezői (műhelyvita, MTA RKK Alföldi Tudományos Intézete, Kecskemét, 25 fő).

1998. április 21. Táj — település — ember — régió (konferencia a Klebelsberg Kunó Alapítvánnyal közös rendezésben, Kecskemét Városháza díszterme, 130 fő).

Előadók: Csatári Bálint (Az új Alföld-kutatás és -fejlesztés aktuális kérdései), Tóth József (A terület- és településfejlődés folyamatai és az Alföld), Kocsis Károly (A fenntartható vidékfejlesztés egyes kérdései az Alföld-régióban), Glattfelder Béla (A magyar mezőgazdaság és az Európai Unió), Marinovich Endre (Az Alföld gazdaságának külgazdasági vonatkozásai), Kerekes Sándor (A vállalatvezetők környezeti felelőssége és a vállalatok környezeti kockázatai), Tanczos Lászlóné (A Pulic Private Partnership a közlekedésfejlesztésben), Kuti László (Az Alföld talajvízszintjének változása), Kocsis Gáborné (A Felső-Tisza és mellékfolyói vízminőségi állapota), Mészáros Rezső (Az egyetem mint szellemi kisugárzó központ), Timár Judit (Az urbanizáció és a települési értékek), Rácz Lajos (Az Alföld történeti környezeti ökológiája), Nagy Imre (Az alföldi városok EU-konform környezetminősítése), Csordás László (A falusi, tanyai turizmus az Alföldön).

1998. május 20. A területfejlesztés és -rendezés tudományos és koncepcionális megalapozása az Alföldön és Bács-Kiskun megyében (megyei tudományos fórum, Kecskemét, Megyeháza, 150 fő).

1998. május 21. Az Alföld fejlesztése — kultúra, innováció (műhelyvita, Debrecen, DAB-székház, 100 fő).

V. Az életminőség tényezői Magyarországon

Programfelelős: Vizi E. Szilveszter

1998. május 20. Intézményrendszer és egészségügyi reform (szakértői megbeszélés, MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet).

VI. A közlekedés és technikai infrastruktúrája

Programfelelős: Michelberger Pál

1997. december 3. A közlekedés és technikai infrastruktúrája (konferencia, MTA-székház, nagyerem).

Előadók: Lotz Károly (A közlekedési infrastruktúra fejlesztésének időszerű kérdései), Michelberger Pál (A közlekedés hatása az ipar feladataira. Irányzatok a közlekedési szakemberképzésben), Tánczos Lászlóné (Eurokompatibilis közlekedési infrastruktúra — elvárások és lehetőségek), Kövesné Gilicz Éva (Korszerű megoldások a közlekedési infrastruktúra fejlesztésére), Gordos Géza (Közlekedési informatika az informatikai társadalom perspektívájából), Várlaki Péter (Aszimmetriák és konfliktusok a közlekedési infrastruktúra fejlesztésében).

1998. április 7. A közlekedés és technikai infrastruktúrája (munkamegbeszélés, Széchenyi István Főiskola, Győr).

1998. április 28. A magyar vasút rehabilitációs és új fejlődési pályát kijelölő stratégiájának fő irányai, különös tekintettel az integrációs elvárásokra, 1998–2010). (Konferencia a Magyar Államvasutak Rt.-vel közös rendezésben, MAV Vezérigazgatóság konferenciaterme, Bp.).

Előadók: Lotz Károly, Michelberger Pál, Ehrlich Éva, Tömpe István, Kardos Péter, Mangel János.

1998. május 26. Autonóm járműirányító rendszerek tervezése és gyakorlati alkalmazása (konferencia a Knorr Bremse, az MTA SZTAKI és a BME közös szervezésében, Apajkálló).

Előadók: Michelberger Pál (Az irányított járműrendszerek fejlődése és jelentősége), Bokor József (Szabályozott gépjárműszerkezetek irányításelméleti szemmel), Palkovics László (Haszonjármű szabályozott rendszereinek tervezési problémái), Bokor József (Egy tipikus probléma megoldása: nem szándékolt sávelhagyás-felismerési rendszer).

VII. A nemzeti kultúra az informatika korában

3. alprogram:

Kisebbségi konfliktusok, megoldási alternatívák Kelet-Közép-Európában

Programfelelős: Szász Zoltán

1998. április 27. A Kisebbségkutató Műhely programjának bemutatása (MTA Zenetudományi Intézet, konferenciaterem, 150 fő).

VIII. A víz és a vízgazdálkodás helyzete és jövője Magyarországon és a Kárpát-medencében

Programfelelős: Somlyódy László

1998. május 20. Magyarország vízgazdálkodási stratégiája az ezredforduló után (munkaértekezlet, BME Építőmérnöki Kar Könyvtára).

IX. Hazai ökológiai kutatások egy kelet-közép-európai ökológiai kutatóhálózat érdekében

Programfelelős: Borhidi Attila

1998. április 9. Az Ökológiai Központ megnyitója (MTA ÖBKI, Vácrátót).

1998. május 6. A kelet-közép-európai ökológiai kutatóhálózat (konferencia az MTA közgyűlése keretében, MTA-székház).

Előadók: Mészáros Ferenc-Korsós Zoltán (A biológiai sokféleség megőrzése), Kovácsné Láng Edit (Modell jellegű, hosszú távú ökológiai kutatások), Borhidi Attila-Tuba Zoltán (Az éghajlat változásának hatása az élővilágra), Gallé László (Természetes szárazföldi élőközösségek ökológiája), Kozár Ferenc (A fenntartható mező- és erdőgazdaság ökológiai alapjai), Berczik Árpád (Folyóvízeink ökológiai kutatása), Herodek Sándor (Állóvizek és vizes területek ökológiája), Borhidi Attila (Ökológiai Központ és Hálózat: szervezet, működés, finanszírozás).

Programokon kívüli rendezvények

A következő évezred természettudományos megalapozása

1997. december 8. Magyar gyógyszerkutatás: az alapoktól a kockázati tőkékig. (Tudományos ankét, MTA-székház).

1998. április 7. A kémiai megismerés korszerű eszközeinek és módszereinek alkalmazása a társadalomtudományokban. (Tudományos ankét, MTA-székház, felovasóterem).

Előadók: Inczédy János, Jobst Kázmér, Farkas József, Czvikovszky Tibor, Horvai György.

1998. május 27. Kémia a környezetért (tudományos ankét, BME Oktatói Klub).

Előadók: Mészáros Ernő (A levegőkémia szerepe a környezet megismerésében), Papp Sándor (Kémiával környezetünkért), Jelinek István (Gyógyszeripari fejlesztések környezetvédelmi hatásai), Hlavay József (Megfigyelési rendszerek kialakítása hazánk környezeti állapotának megismerésére).

A VEZETŐSÉG NAPIRENDJÉN

VEZETŐI KOLLÉGIUM

1998. október 14.

1. A Vezetői Kollégium megvitatta az MTA intézethálózatában foglalkoztatott közalkalmazottak anyagi megbecsüléséről szóló előterjesztést. (Előzmények: Az elnök 1996. november 11-én tette először szóvá a munkaügyi miniszternél a diszkrepanciát. 1997. június 11-én pedig javaslatot tett a Tudománypolitikai Kollégiumnak a kutatói bérek és pótlékok felülvizsgálatára. A kollégium elfogadta azt az elvet, hogy a kutatói jövedelmeket az oktatóival azonos szintre kell emelni. A TPK felkérte a PM-et, hogy a művelődési tárca és az Akadémia bevonásával készüljön a kiegyenlítésre tervezet. A TPK azonban közel egy évet nem ülésezett, így a többször sürgetett egyeztetés elmaradt.

(A bérrendszer vitáiról vö. *A kutatóhálózat bérrendszere*, ill. az *Akadémikusok és doktorok tiszteletdíjai* c. írásunkat az Akadémia 1997/3. száma 24-26. oldalain.)

Az idén az AKT felmérést kezdeményezett az akadémiai intézményhálózatban foglalkoztatottak bérhelyzetéről. A VK ismételtén megállapította, hogy az akadémiai bérek nagyon nagy mértékben elmaradnak a hasonló munkát végző egyetemi dolgozók bérétől. A kutatókra vonatkozó bérrendszer kialakítása kívánatos lenne, amíg azonban erre lehetőség nyílik, a pótlékolás rendszerével kell élni. Az Akadémia minden körülmények között el kívánja kerülni a feszültség kialakulását az egyetemi szférával. Ezért az előterjesztést az elnökségen történő tárgyalásra javasolja azzal, hogy főbb megállapításait az elnök vagy a főtítkár az 1998. decemberi közgyűlési beszédében

A VEZETŐK PROGRAMJÁBÓL

[1998. október 1-november 15.]

GLATZ Ferenc elnök*

október 1. Tárgyalás Szájer Józseffel, a Fidesz-MPP parlamenti frakciójának vezetőjével az Akadémiát érintő parlamenti beszámolóról, az akadémiai törvényről és az európai uniós beilleszkedésünkkel kapcsolatos stratégiai kérdésekben az Akadémia szerepéről. — „Az európai integráció és Magyarország.” Nyitóelőadás a Közgazdaságtudományi Egyetem fennállásának 50. évfordulója alkalmából rendezett tudományos ülésszakon. — „A művészetek, a zene nemzetközisége és helye az átmeneti kelet-európai

társadalmakban.” Ünnepi megnyitó a Zenei Világnap alkalmából.

október 2. Tárgyalás Lezsák Sándorral, az Országgyűlés Oktatási és Tudományos Bizottságának elnökével az Akadémia országgyűlési beszámolójáról, a tudománypolitikai alapelvek vitájának megindításáról, az akadémiai törvényről. — Tárgyalás a Kutatói Fórum vezetőivel a Kutatói Fórum intézményének az Akadémia szervezetén belüli helyzetéről, az esetleges alapszabálymódosításról a közgyűlésen. — Tárgyalás Áder Jánossal, az Országgyűlés elnökével az Országgyűlés és az Akadémia viszonyáról, a parlamenti beszámolóról, a Tudomány Napjáról, a tudománypolitikai alapelvekről és általában az 1996. decemberi országgyűlési határozat végrehajtásáról.

október 6-7. A Tudomány Napjának díjait meghatározó kuratóriumok ülésének vezetése.

október 12. Tárgyalás Nagy Andorral, a miniszterelnök kabinetfőnökével az Akadémia és a kormány viszonyáról, a Tudomány Napjáról. — Az

* Az elnök programja nem tartalmazza a vezetésével rendszeresen tartott akadémiai fórumok időpontjait (hetente apparátus-értekezlet, kéthetente Vezetői Kollégium, havonta elnökségi ülés és az osztályelnökök konzultációja, a Konszolidációs Bizottság és az osztálytitkárok ülése, az Akadémiai Kerekasztal havonta tartott ülései).

említse meg. Be kell mutatni, hogy milyen nagy szellemi értékek vannak az akadémiai intézetekben, amelyek veszélybe kerültek. (További információk az elnökségi ülésről szóló beszámolóban, 23–24. oldalak.)

2. A Nemzetközi Kapcsolatok Bizottsága tevékenységéről szóló előterjesztés beszámolt arról, hogy a költségvetés miatt a nemzetközi kapcsolatok méltatlan helyzetbe kerültek. Az elmúlt évtizedben az Akadémia nem kezdeményezte kapcsolatainak leépítését, azonban több relációban nem is szorgalmazta fenntartásukat. Jelenleg ezért fordul elő olyan nemzetközi kapcsolat, amely „papíron” létezik, de a valóságban tartalmi munka nem folyik. A nemzetközi együttműködést erősen sújtja az a tény, hogy az e célra felhasználható költségvetési összeg nem volt hosszú idő óta valorizálva.

Az elnök jelezte: a nemzetközi kapcsolatok átfogó tárgyalása még adósságunk. Ezt mindenképpen szeretné napirendre tűzni tavasszal, miközben a tudománypolitikai viták egyik szakbizottságában is tisztázni kell a koncepcionális kérdéseket: új tudományszervezési elvek, informatika, integráció és a köztestület nemzetközi kapcsolatrendszerének összefüggéseiről.

A VK a beszámolót tudomásul vette, és annak az elnökség elé terjesztését javasolta.

3. Az 1998. májusi közgyűlés állásfoglalását követve az elnökség bizottságot küldött ki a támogatott kutatócsoporti hálózat működésének felülvizsgálatára. A bizottság megállapította, hogy a támogatott kutatócsoportok hálózata jelentősen hozzájárul az Akadémia és a felsőoktatási intézmények közötti kapcsolatok építéséhez. Az 1996 januárjától új rendszerben működő kutatócsoportok beváltották a velük szemben támasztott igényeket. (Részletes beszámolókat l. e számunk 2–11. oldalain.)

Az MTA Támogatott Kutatóhelyek Irodája elismerésre méltó módon szolgálja a hálózatot. A Hálózati Tanács hatékonyan irányítja a kutatócsoporti hálózat működését.

A VK egyetértett azzal, hogy a jövőben kívánatos lenne a jelenlegi 3 éves ciklus 4 évesre emelése.

A kutatócsoportok rezsitámogatására a jövőben sem lesz lehetőség.

Az előterjesztésnek elnökségi ülésen törőntő megvitatását a VK javasolta.

4. A Vezetői Kollégium Láng István előterjesztésében foglalkozott azzal, hogy az utóbbi időben az interneten köztestületi tagok, a köztestülethez méltatlan stílusban folytatnak levelezést. Felkéri a VK a Tudományetikai Bizottságot, foglaljon állást az ilyen ügyek kezelését illetően.

Akadémiai Tudósklub beszélgetésén Hátori József miniszterrel együtt vesz részt, előtte tárgyalás a minisztérium és az Akadémia közös vállalkozásairól Hátori József miniszterrel, aki ezután jelen volt a Tudósklub klubestjén.

október 14. „Közzétartásunk néhány kérdése a tudományos kutató szemével.” Előadás és konzultáció középiskolai tanárokkal.

október 15. Gödöllő. „Kisebbségek és a kisebbségkutatás helyzete és lehetőségei Magyarországon.” Nyitóelőadás a magyarországi kisebbségkutatásról rendezett kétnapos konferencián. — Tárgyalás Kővári Péter alelnökkel (MTV Rt.), a közszolgálati televíziózásban a tudomány szerepéről, valamint a televízió 2000. évre kialakított programjaiban a tudomány lehetséges szerepvállalásáról. — Tárgyalás Völgyes Ivánnal, a GE igazgatójával a GE 75 000 dolláros, MTA-hoz delegált alapítványáról. — A tudománypolitikai alapelvek vitáinak megindítása: a 10 bizottsági elnök és a titkárok értekezlete.

október 20. Az Akadémiai Kerekasztal megnyitó-beszélgetése: A Környezetvédelem és az európai integráció c. kötet sajtótájékoztatója — Tárgyalás Pál József államtitkárral a külföldi magyar intézetek működtetésében az Akadémia lehetséges szerepéről, egy új ösztöndíjrendszer kialakításáról. — Előadás és konzultáció az Akadémia köztisztviselői karának értekezletén az Akadémia előtt álló feladatokról.

október 21. A kutatói bérrendszer korrigálásáról tárgyalás Járai Zsigmond pénzügyminiszterrel. — Szűk körű értekezlet az Oktatási Minisztérium és az ELTE BTK, valamint a Társadalomtudományi Kuratórium és a Társadalomtudományi Főosztály bevonásával a várbeli tudományos intézetek oktatói intézményként való lehetséges működéséről. — Az új levelező tagokkal értekezlet. Előadás az Akadémia és az osztályok, valamint az akadémiai tagok szerepének, aktivitásának lehetőségéről.

5. Az Akadémiai Klub és Étterem berendezésére vonatkozó költségtervet a VK elfogadta, a berendezés megrendelésével egyetértett. (Vö. erre *Akadémiai Klub* c. írásunkat az Akadémia 1998/3. sz. 26–30. oldalain.)

6. Az 1998. decemberi közgyűlés tárgysorozatot és a meghívottak körét a VK elfogadta, és annak az elnökség elé történő terjesztésével egyetértett.

Egyebek között meghallgatta a Magyar Tudomány Napja előkészületeiről szóló beszámolót.

1998. november 11.

1. A Vezetői Kollégium meghallgatta a Doktori Tanács 1998. évi működéséről szóló beszámolót. (A Doktori Tanács újraszervezése az 1997. decemberi közgyűlésen történt, új összetételében közel egy éve működik.) A témát azért tűzte napirendre az Akadémia vezetése, mert fontosnak tartotta megismerni, hogy az MTA „saját” minősítési rendszerét képviselő Doktori Tanács mennyire épült be az MTA rendjébe, hogyan szervezték meg a munkát a TMB megszűnését követően.

A Doktori Tanács az MTA olyan sajátos közgyűlési bizottsága, amely nem csak akadémiai jelentőségű. Döntései évente mintegy

200 személy sorsát érintik, és ezek a döntések akadémiai „színben” jelennek meg. Tevékenysége ebből következően jelentősen befolyásolja az Akadémiáról kialakuló képet. A Doktori Tanács a tudományos osztályokkal szoros együttműködésben végezte és végzi munkáját az elmúlt három esztendőben.

A Vezetői Kollégium hosszú és részletes vita után megállapította, hogy a Doktori Tanács komoly, értékvédő munkát végez. Kérte ugyanakkor a részletesebb információkat: a minősítési folyamat lehetséges rövidítéséről, a korábbi rendszer lezárásának ütemezéséről, az egyes tudományágak súlyáról. Külön becslést kért arra vonatkozóan: hogyan prognosztizálható a következő 10 esztendőben az akadémiai doktorok számának alakulása, milyen „növekmény” várható a Bolyai-ösztöndíjasok számának gyarapodása után? A Vezetői Kollégium kérte a doktorok korfájának bemutatását is. (A Doktori Tanács működéséről szóló beszámolónk e számunk 36–38. oldalain olvasható.)

A VK kéri, hogy az egyes tudományterületek bírálati elveit hozzák nyilvánosságra az „Akadémia” c. folyóiratban.

2. A Vezetői Kollégium értékelte a Magyar Tudomány Napja 1998. évi rendezvénysorozatát.

október 22. „Csepel Díszpolgára” kitüntetés átvétele.

október 23. Részvétel a Parlamentben a köztársasági elnök, a miniszterelnök és a házelnök társaságában az állami kitüntetések átadása alkalmából.

október 24. Átvesszi az Interfaith Gold Medalion nemzetközi kitüntetést, és ebből az alkalomból ünnepi előadást tart.

október 27. „Tudomány az ezredfordulón.” Előadás a Rectori Konferencia ülésén. — Tárgyalás az elnökség doktorképviselőivel (Kiss Ádám, Kiss Jenő, Nyéki József) a közgyűlési doktorok lehetséges szerepvállalásáról az Akadémia tudományos közéletében. — Az Akadémiai Klub Egyesület vezetőségének megbeszélése.

október 28. Részvétel és felszólalás a Bay Zoltán Alapítvány fennállásának 5. évfordulója alkalmából rendezett konferencián. — Tárgyalás Várszegi Asztrikkal az Akadémián belül a vallás-

tudományok társult akadémiajának megalakításáról.

október 30. Részvétel a Gellért Szállóban a reformáció ünnepére adott fogadáson és ünnepségen.

november 2. „Tudás- és erkölcsközpontú társadalmi értékrendet.” Megnyitóelőadás a Magyar Tudomány Napján (MTA-székház).

november 3. Előadás a MTESZ ünnepi ülészakán a műszaki, természettudományos és a humán műveltség új szintézisééről. — Megnyitóelőadás a felsőoktatási tankönyv-konferencián és kiállításon.

november 4. „A tudomány hasznáról” címmel beszélgetés a TV2 Jó reggelt, Magyarországi! c. műsorában. — Pannonhalma: „A zsidó-keresztény megbékélés szüksége és hátráltatói” c. megnyitóelőadás a keresztény-zsidó dialógus kétnapos tudományos ülészakán. — Látogatás Pokorni Zoltán oktatási miniszternél, akivel a tárca és az Akadémia programjainak egyeztetéséről tárgyal.

ELNÖKSÉG

1998. október 27.

1998-ban közel kétszer annyi rendezvényre került sor, mint az előző évben. Az intézmények már előre készültek rendezvénytervekkel. A résztvevők száma is jelentősen növekedett. A központi megnyitóünnepségen részt vett: Göncz Árpád, Áder János, Stumpf István, Pokorni Zoltán, Chikán Attila, Gógl Árpád, Hámori József, Torgyán József, valamint több országgyűlési bizottság elnöke, tagja, államtitkárok, helyettes államtitkárok, parlamenti képviselők, s a köztársaság számos tagja.

Az MTN alkalmából több díj átadására kerülhetett sor, melyeknek alapját nemzetközi és hazai nagyvállalatok mellett az Arany János Közalapítvány teremtette meg.

A VK megállapította, hogy a Magyar Tudomány Napjának 1998. évi rendezvényei sikeresek voltak és jól szolgálták a tudomány elismertetésének ügyét. Javasolta, hogy a jövő évi ünnepségek előkészítése már 1999 tavaszán kezdődjék meg, szervezése még inkább decentralizálódjék és a koordinációban a KSZI-nek még nagyobb szerepet kell kapnia.

1. Az elnökség megtárgyalta az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsa által kidolgozott javaslatokat az MTA intézményhálózatában foglalkoztatott közalkalmazottak anyagi megbecsülésére, a kutatás személyi feltételeinek javítása érdekében. (Vö. erre a VK napirendjénél írottakat, e számunk 20–21. oldalain.)

A konszolidációs folyamatra biztosított költségvetési többlettámogatás személyi jutatásra nem volt felhasználható. 1997-ben a magasán kvalifikált értelmiségieket foglalkoztató más központi költségvetési intézmények (pl. felsőoktatás) közalkalmazottaik tekintetében jelentős központi bérpolitikai intézkedéseket hajthattak végre. Az ún. bérpótlékok ezen intézményekben kötelezők, míg a kutatóintézetekben csak adhatóak. (Azaz kigazdálkodhatóak egyéb forrásokból.) Ezen „egyéb források” hiánya miatt a kutatóintézetekben foglalkoztatottak hátrányosabb bérhelyzetbe kerültek. Az előterjesztés hangsúlyozza: a legtöbb intézményben az alapilletmények a törvényben garan-

A Magyar Tudomány Napja központi rendezvényének elnöksége. (Balról:) Gógl Árpád, Hámori József, Stumpf István miniszterek, Göncz Árpád köztársasági elnök, Glatz Ferenc, az MTA elnöke, Áder János, az Országgyűlés elnöke, Náray-Szabó Gábor főtitkárhelyettes, Pokorni Zoltán, Torgyán József, Chikán Attila miniszterek. 1998. november 2., MTA-székház díszterme

Fotó: Hámori

tált alsó határ szerint vannak megállapítva, az elvileg adható, az alsó határt meghaladó illetmények biztosítása nem megoldott. Ez a tény pályaelhagyásra kényszeríti a kutatók növekvő hányadát, amely folyamat további folytatódása esetén az intézetek egy-másfél éven belül marginalizálódhatnak, illetve meg is szűnhetnek.

Az előterjesztésben szereplő javaslatot a törvény által megszabott keretek figyelembevételével dolgozták ki. E szerint a bérpolitikai intézkedés a kutatóknak eddig csak adható munkaköri illetménypótlék alanyi jogon járó kötelezővé tételével, valamint újabb munkahelyi illetménypótlék bevezetésével történne.

Az elnökség megállapította:

– A meginduló tudománypolitikai vitának a kutatói, egyetemi oktatói szféra viszonyaival is foglalkozni kell, alternatívák kidolgozására készülve. Fontos, hogy ebbe a munkába a Rectori Konferencia is be legyen vonva.

– Alapvető fontosságú: a kutatói szféra bérrendszere csak az egyetemiével együtt tárgyalható meg.

– Szükséges, hogy belső pótlékrendszer kerüljön bevezetésre, azonban eldöntendő annak mértéke.

– Készüljön egy rövid áttekintő anyag az elnökség számára, amely tartalmazzon javaslatot a bérpótlékokra vonatkozóan. Ezt az

anyagot kapja meg az Oktatási Minisztérium, a Pénzügyminisztérium és a Miniszterelnöki Hivatal. (Szerkesztőségünk értesülése szerint az elnök a két bérrendszer egymáshoz közelítésének támogatására kérte az Oktatási Minisztériumot, a miniszterrel november 4-én folytatott személyes tárgyalásán. A tárca vezetője elvi egyetértését fejezte ki.)

2. Az elnökség beszámolót hallgatott meg a Nemzetközi Kapcsolatok Bizottságának (NKB) munkájáról.

1995 óta az NKB a Vezetői Kollégium állandó bizottságaként végzi munkáját. Feladatai közé tartozik a nemzetközi ügyekre rendelkezésre álló pénzügyi keretek felosztása és felhasználásának ellenőrzése. Hangsúlyozottan foglalkozott az MTA tudományos osztályainak, illetve intézeteinek nemzetközi tevékenységét érintő kérdésekkel, illetve a nem kormányzati tudományos szervezetekben való akadémiai képviselők alakulásával.

1995 és 1998 között 31 kétoldalú munkaterv megújítására, illetve 3 új kétoldalú nemzetközi tudományos együttműködési megállapodás aláírására került sor.

A beszámoló kitért emellett a hazai nemzetközi tudományos rendezvények támogatására, a nemzetközi tagsági díjak kérdésére, valamint a külföldi kiküldetési ellátmányok megállapítására. Az MTA költségvetésében

november 5. Fogadja R. Kneuckert, az Európai Unió soros elnöki tisztét betöltő Ausztria Tudományügyi Minisztériumának államtitkárát. — „A magyar tudomány és az európai integráció” címmel nyitóelőadást tart az MTA és az OMFB által rendezett konferencián. — „Tudomány és politika” címmel előadás és konzultáció az FKGP Eckhard Tibor Akadémia vitaestjén Keviczky László főtitkárral.

november 6. „A tudomány és a társadalom” címmel beszélgetés a Nap Tv-ben. — „A jövőendő tudománypolitikája egy kutató szemével.” Nyitóelőadás a Pro Scientia-érmesek konferenciáján Szegeden. — Találkozás a SZAB akadémikusaival és köztestületi tagjaival, konzultáció az MTA aktuális kérdéseiről. — Konzultáció a Szegedi Biológiai Központ vezetőivel.

november 8. A HÉT c. műsorban stúdióbeszélgetés a Tudomány Napja alkalmából.

november 9. A Tudósklub délutánján Pokorni Zoltán oktatási miniszter vendéglátó házigazdája.

november 10. Fejlesztési programokról megbeszélés. — Fogadja Fejtő Ferencet, a Párizsban élő történészt és filozófust.

november 11. „Kultúrpolitika az integráció korában.” Megnyitóelőadás a Nemzeti Stratégiai Kutatási Program keretében, Hámosi József és Vitányi Iván társaságában. — Az akadémiai reform kérdéseiről előadás és konzultáció a 200 közgyűlési doktorral. — Millenniumi előkészítő bizottság ülésén elnököl és előterjeszti javaslatait.

november 12. Tárgyalás Éger Györggyel, a Külügyminisztérium kulturális és tudományos főosztályvezetőjével az Akadémia és a Külügyminisztérium együttműködésének kérdéseiről. — „Szociológiai módszerek a történetkutatásban” címmel Huszár Tibor kötetének sajtótájékoztatóján bevezető előadás.

november 13. A Clariant-Ciba cég magyarországi tárgyalásai keretében rendezett konferencia megnyitása (VII. osztály és OTKA). — „A képző-

a nemzetközi kapcsolatokra fordítható kerektek reálértékének rohamos csökkenését meg kell állítani.

Az elnökség köszönettel tudomásul vette a beszámolót azzal a kiegészítéssel, hogy a bizottság a továbbiakban fordítson figyelmet arra, hogy az MTA-n és a magyar tudományon belül megjelenő új irányokat kövessék a szerződéskötések.

Fontos, hogy a tudománypolitikai viták keretében az MTA nemzetközi kapcsolatrendszerét is áttekintsék.

Felkéri az NKB elnökét és a Nemzetközi Együttműködési Iroda igazgatóját, dolgozzanak ki koncepciót, amely figyelembe veszi az Európai Unió támasztotta követelményeket is. E munkába kerüljenek bevonásra az intézetek is.

3. A támogatott kutatóhelyek felülvizsgálatára kiküldött bizottság jelentését vitatta meg az elnökség. (Az előterjesztést, valamint az 1999–2001 közötti időszakra támogatásban részesülő kutatócsoportok listáját e számunk 2–11. oldalain olvashatják.)

A kiküldött bizottság áttekintette a támogatott kutatócsoporti hálózat jelenlegi rendszerét és működésének alakulását, és e vizsgálat nyomán a következőket állapította meg:

– Az egyetemeken és más befogadó helyeken működő kutatócsoportok fenntartásának célja az ott dolgozó elismert tudósok

tudományos műhelyének létrehozása és fenntartása, továbbá az MTA és az egyetemek kapcsolatának fejlesztése.

– A támogatott kutatócsoportok hálózata jelentősen hozzájárul az MTA és a felsőoktatási intézmények közötti kapcsolat szélesítéséhez, továbbá a hazai tudományosság színvonalának emeléséhez.

– Az 1996 januárja óta működtetett, megújított támogatási formát hosszú távon is érdemes fenntartani.

– A kutatócsoportok gazdálkodását és adminisztratív ügyeit a Támogatott Kutatóhelyek Irodája megfelelően intézi.

– A kutatócsoporti hálózat működését a Hálózati Tanács hatékonyan irányítja.

A jelenlegi 3 éves ciklus rövid, célszerűbbnek látszik 4 évre növelése. Megfontolandó lenne, hogy az 1999–2001-es ciklus további 1 évvel meghosszabbodjon.

Az elnökség köszönetét fejezte ki az elkészített beszámolóért az elnöki bizottságnak, a Hálózati Tanácsnak, a Támogatott Kutatóhelyek Irodájának és az ágazati főosztályoknak. Az MTA fontos feladata a támogatott kutatóhelyek fenntartása, ezért a költségvetésen belül növelni kell az abszolút ráfordítást. Ehhez meg kell nyerni az Oktatási Minisztériumot a közös finanszírozásra. Ismét megfontolandó, hogy a támogatott kutatóhelyek ügyében kiküldött Közgyűlési

művészet történetében az egyetemesség és a lokalitás szerepe.” Kiállítás megnyitó.

november 16. „Az európai integráció és az emberközpontú gondolkodás.” Megnyitóelőadás a Népeséggazdasági Magyarországon c. kétnapos tudományos konferencián. (Gógl Árpád és Harach Péter miniszterek társaságában.) — Niederhauser Emil akadémikus 75. születésnapjának köszöntése. — A tudománypolitikai vitasorozat megindításának és ütemezésének kialakításáról értekezlet a bizottsági titkárokkal. (Michelberger Pál alelnökkel és Szendrő Péter közgyűlési doktossal.)

november 18. „A nemzeti tematikájú tárgyak a közoktatásban az integráció korában.” Nyitóelőadás a magyartanárok országos konferenciáján (Pokorni Zoltán miniszter társaságában). — Értekezlet a vidéki akadémiai bizottságok elnökeivel. — A tudomány az ezredfordulón c. háromkötetes, a Nemzeti Stratégiai Kutatások Programja keretében kiadandó munka szerkesz-

tői megbeszélése. — „A magyar történetírás a 20. századról.” Nyitóelőadás a Politikatörténeti Intézet szakmai konferenciáján.

november 19. Látogatás a Pécsi Akadémiai Bizottságnál. Konzultáció a PAB akadémikusaival. — „Tudomány, regionalitás” címmel előadás és konzultáció a PAB-székházban a dél-dunántúli megyei és városi közgyűlési elnökök, polgármesterek, valamint a PAB köztestületi tagjainak részvételével.

november 20. A Tudomány Világkongresszusa nemzeti programbizottságának elnökeként megbeszélés az Oktatási Minisztérium, valamint az Akadémia vezetőinek (Pálincás József, Kroó Norbert, Láng István, Keviczky László) társaságában.

november 22. Tárgyalás Habsburg Mihállyal és Habsburg Gézával a nemzetközi Palatinus Alapítvány védnökségéről. — Részvétel az Óbudai Társaskör kulturális és tudományos ülésén.

Bizottság (1998. május) Michelberger Pál vezetésével koncepcionális kérdésekkel is foglalkozzék.

Lényeges, hogy elkerüljék e munka során a szembeállítást az oktatói, kutatói és intézeti egységek között.

A megkezdett munka folytatásához további folyamatos elemzés szükséges. Ennek ismertetése és megvitatása a legközelebbi pályázati kiírást megelőző fél évben elnökségi ülésen történjen meg. (Előzmény: a támogatott kutatóhelyek kérdése a felsőoktatási törvény után és a piacgazdaság körülményei között már az 1996. szeptember 24-i elnökségi ülésen napirenden szerepelt.)

Ajánlatos a következő ciklusban 4 évre emelni a pályázati ciklust.

4. Az elnökség jóváhagyólag tudomásul vette az 1998. decemberi közgyűlés jellegéről, a meghívottak köréről, a tárgysorozatról szóló előterjesztést.

Az 1998. június 3-i elnökségi ülés határozata szerint az MTA soron következő közgyűlését 1998. december 7-én, hétfőn tartja. A közgyűlés egynapos munkaközgyűlés.

5. Az akadémikusok orvosi ellátásáról szóló szóbeli tájékoztató ismertette, hogy az akadémikusok orvosi ellátása az eddigi rend szerint folyik, valamennyi akadémikus jogosult a Kútvölgyi Kórház igénybe venni, továbbá — a rektor úr tájékoztatása alapján

— a SOTE valamennyi szakklinikája is az érintettek rendelkezésére áll.

6. Javaslat az 1999. évi Széchenyi-díjakra. Az MTA Elnöksége alkalmi bizottságot küldött ki az 1999. évi Széchenyi-díj adományozásának előkészítésére. A bizottság feladata volt, hogy a tudományos osztályok észrevételeinek figyelembevételével alakítsa ki javaslatát és terjessze azt az elnökség elé. Az osztályokra összesen 25 ajánlás érkezett, amelyek közül 17 ajánlást fogadtak el többségi szavazattal.

7. Elnöki bizottság kiküldése az állami és magántulajdonú kutatóbázis összehangolási lehetőségeinek megvizsgálására.

A magyar tudományos élet szerves részévé kell hogy váljon a magánkézben lévő egyetemi és kutatói bázis. Az 1989 óta létrejött ilyen típusú intézmények a magyar társadalom tudásbázisának erősítői. Az állami tudománypolitika feladata a különböző intézmények közötti, jelenleg még hiányzó szakmai összhang megteremtése. Ebben külön szerep hárul az országos autonómiákra, így az MTA-ra is.

A kérdés kivizsgálására az elnökség az alábbi összetételű bizottságot küldte ki:

A bizottság elnöke: Michelberger Pál
tagjai: Keviczky László
Teplán István
Pritz Pál
Sáry László

KEVICZKY László főtítkár

október 5. A Tudománypolitikai Kollégium Előkészítő Bizottságának ülése az Oktatási Minisztériumban.

október 7. A Magyar Tudomány Napja Rendezvénytanácsának ülése.

október 8. A Nemzetközi Kapcsolatok Bizottságának ülése.

október 8. Az MTA AKP Felügyelő Bizottságának ülése.

október 9. Széchenyi István Ösztöndíj Alap kuratóriumi ülése a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Alapítvány irodájában.

október 13. Osztályelnökök értekezlete.

október 13. Közigazgatási államtitkári értekezlet a Miniszterelnöki Hivatalban.

október 26. AKT-ülés.

október 29–november 5. A Svéd Királyi Akadémia (IVA) közgyűlésén vett részt Svédországban.

november 13–14. A Magyar Mérnökakadémia Konferenciáján vett részt Balatonfüreden.

VIZI E. Szilveszter alelnök

október 5. Részvétel „Az orvosbiológiai kutatási tevékenység etikai felülvizsgálata” c. konferencián az Egészségügyi Minisztériumban. — Hölgyklub az MTA-székház koncerttermében.

október 7. A Magyar Tudomány Napja rendezvénytanácsának ülése.

október 8. A Magyar Atlanti Tanács elnökségi ülése az MTA-székház felolvasótermében.

október 9. Társadalmi Fórum az EU-integrációról a Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetemen.

október 13. A Széchenyi Bizottság ülése az MTA-székház koncerttermében.

október 14. Vezetői Kollégium.

1998. november 17.

1. Az elnökség megtárgyalta a Doktori Tanács 1998. évi működéséről szóló beszámolót.

A Doktori Tanács az akadémiai törvény rendelkezése alapján 1995-ben létesült. Az MTA köztestületének bizottsága. Érdemi tevékenységet folytató, autonóm testület, melynek működési rendje az elmúlt években kialakult.

Az 1997. decemberi közgyűlés újraszervezte a Doktori Tanács tagjait, ezért 1998-tól részben új összetételben működik. (A tagok névsorát l. Akadémia, 1998/2. szám 10. p.)

1998-ban megváltozott a tárgyalat ügyek aránya: a még 1996 előtt megkezdett, folyamatban lévő eljárások helyett növekedett az MTA doktora tudományos cím elnyeréséért benyújtott ügyek száma. Vagyis lezárul a régi minősítési rendszer periódusa (kandidátus, tudományos doktor) és fokozatosan áll át a magyarországi rendszer a „PhD”, az „MTA doktora”, „akadémikus” címek rendszerére.

1998. január 1-jén az elbírálandó ügyek száma 730 volt, október 31-ig a tanács odaítélt 150 kandidátusi, 14 tudomány doktora fokozatot és 45 MTA doktora címet.

Az elnökség köszönetét fejezte ki a Doktori Tanács előző és jelenlegi elnökének,

valamint a tanács apparátusának eddig végzett munkájukért.

Megállapította, hogy a Doktori Tanács munkájával az elmúlt időszakban integrálódott az Akadémia rendszerébe. Tevékenységével kiépült az MTA belső minősítési rendszere. A hazai tudományban a „minőség” megőrzésében az akadémiai minősítés fontos szerepet játszik. Az eljárások egyszerűsítése iránti igény jogos, meg kell teremteni a lehetőséget, hogy a doktori eljárást hátráltató személyek ellen adminisztratív úton lehessen eljárni.

A habilitációs rendszer mellett az egyetemek igénylik az MTA minősítési rendszerét is. Ebből kiindulva az elnökség a további teendőket megtárgyalásakor valamennyi hazai minősítési rendszer együttes áttekintését kezdeményezi. 1999-ben az egyetemek képviselőinek bevonásával az akadémiai és az egyetemi minősítés összehasonlító vizsgálatát tervezi az elnökség. Külön értékelte a tanács apparátusának munkáját a Bolyai-ösztöndíjrendszer működtetésében.

2. Az elnökség Berényi Dénes előterjesztése alapján tájékoztatást kapott a külföldi magyar tudományosságnak az egyetemes magyar tudományosságba történő bekapcsolódására tett erőfeszítésekről.

Az előterjesztés bevezetőjében visszajelentést adott, mi történt az 1980-as évek

október 19. Gábor József egészségügyi államtitkár fogadása az MTA-székházban.

október 22. Komarnóban előadás az MTN alkalmából rendezett ünnepségen.

október 27. Az Akadémiai Klub vezetőségének megbeszélése. — Elnökségi ülés.

október 28. A Vezetői Kollégium ülése. — Sajtótájékoztató a Magyar Tudomány Napja alkalmából az MTA-székház elnöki tanácstermében.

október 28. A Finn Tudományos Akadémia alelnökének és főtítkárnak fogadása az MTA-székház alelnöki szobájában.

október 30. A japán Külkereskedelmi és Ipari Minisztérium delegációjának fogadása az MTA-székház alelnöki szobájában.

november 2. MTN megnyitőünnepsége az MTA-székház dísztermében.

november 4. Az MTN SZAB rendezvényén előadást tart. — Az MTN SOTE rendezvényén előadást tart.

november 5. Az MTN MAB rendezvényén tart előadást.

HARMATHY Attila alelnök

október 7. A Magyar Tudomány Napja Rendezvény-tanácsának ülése.

október 12. EBRD-delegáció fogadása az MTA-székházban.

október 13. A Széchenyi Bizottság ülése az MTA-székház koncerttermében.

október 14. A Vezető Kollégium ülése.

október 19. A Kodifikációs Bizottság ülése az MTA-székház Bartók-termében.

október 21. A parlamenti beszámoló bizottság ülése.

október 27. A Parlamenti Bizottság ülése az MTA-székház koncerttermében. — Az Akadémiai Klub vezetőségének megbeszélése. — Elnökségi ülés.

október 28. A Vezetői Kollégium ülése. — Sajtótájékoztató a Magyar Tudomány Napja alkalmából. — A Kodifikációs Bizottság ülése az MTA-székház Vasarely-termében.

végétől a magyar tudományosságának a világban szétszórta, illetve a szomszédos államokban élő képviselőivel a szervezett kapcsolatfelvételt illetően. 1996. szeptember 18-án alakult meg a Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság, melynek elnöke Berényi Dénes akadémikus lett.

A bizottság működése két programra bontható. Az egyik a Domus Hungarica Scientiarum et Artium ösztöndíjrendszerének működtetése határon túli, magukat magyarnak is valló kutatók számára magyarországi ösztöndíj biztosítására. A másik az ún. „kapcsolatok program”, mely a külső tagok ügyeivel, továbbá konferenciák, tudományos összejövetelek szervezésével foglalkozik.

A tájékoztatást az elnökség köszönettel tudomásul vette.

3. Az akadémiai intézethálózat konszolidációjáról készített közgyűlési beszámolót az elnökség megvitatta és azt a közgyűlési vitára alkalmasnak találta.

A beszámoló ismertette az akadémiai kutatóintézeti hálózat konszolidációjának 1996 decembere és 1998 novembere között történt eseményeit. Az 1996. december 12-i közgyűlés fogadta el a konszolidáció elvi, illetve módszertani kérdéseiről szóló dokumentumokat. A közgyűlést követően meg-

alakult a Konszolidációs Bizottság, az MTA elnökének vezetésével. Kialakította működési rendjét az 1998. december 31-ig tartó periódusra. Így kimondta többek között, hogy a bizottság munkáját az elnök irányítja, a határozatok végrehajtásáért az MTA főtitkára a felelős. Mind az elnök, mind a főtitkár 1997-98-ban a közgyűléseknek folyamatosan be is számoltak.

Az előkészítés szakasza az 1997. májusi közgyűlésen lezárult, ahol állást foglaltak az intézetrendszeréről, annak új szerkezetéről és az átalakítások üteméről. Az 1997. decemberi közgyűlés határozatot hozott a kutatóintézeti garantált létszámról, a telephely-változtatások költségeiről, az alapellátás javítására fordítandó összegekről stb. 1998. április 20-ra rögzültek a pénzfelosztás alapelvei. Az 1998. májusi közgyűlés jóváhagyta az intézetek alapellátásának javítására fordítható összegek tudományterületi felosztásának elveit: élettudomány 47,3%, élettelen természettudomány 39,5%, társadalomtudomány 13,2%.

A konszolidációs folyamat első szakasza 1998. december 31-én lezárul. A munka azonban ezzel nem fejeződik be. A meghozott határozatok végrehajtása 1999-ben folytatódik. A Konszolidációs Bizottság ennek levezénylésére kér felhatalmazást a közgyűléstől.

november 2. Az MTN kecskeméti rendezvényén előadás.

november 10. A Tudománypolitikai Bizottság ülése az MTA-székház alelnöki szobájában.

november 12. A Konszolidációs Bizottság ülése.

MICHELBERGER Pál alelnök

október 5. MTA-MMSZ megbeszélés az MTA-székház alelnöki szobájában.

október 7. A Magyar Tudomány Napja Rendezvény-tanácsának ülése.

október 9. A támogatott kutatóhelyek működésének és rendszerének felülvizsgálatára megalakult bizottság ülése.

október 13. A Széchenyi Bizottság ülése.

október 14. A Vezető Kollégium ülése.

október 16. IIASA-megbeszélés svéd vendégekkel az MTA-székház alelnöki szobájában.

október 19. Előadás az Elektrotechnikai Múzeumban a Jedlik Ányos-ünnepségen.

október 27. Az Akadémiai Klub vezetőségének megbeszélése. — Elnökségi ülés.

október 28. A Vezetői Kollégium ülése. — Sajtótájékoztató a Magyar Tudomány Napja alkalmából.

október 28. A Finn Tudományos Akadémia alelnökének és főtitkárának fogadása az MTA-székház alelnöki szobájában.

október 28. Nemzetközi tehergépjármű-konferencia megnyitása a Hyatt Szállóban.

október 29. Steven Nilsson, az IIASA ügyvivőjének fogadása az MTA-székház alelnöki szobájában.

október 30. Előadás tartása a nemzetközi tehergépjármű konferencián a Hilton Szállodában.

november 2. MTN megnyitóünnepsége az MTA-székház dísztermében.

november 5. Az MTN SZAB tokaji rendezvényén előadást tart.

november 9-11. Genfben a CERN ülésén tartózkodik.

november 12. A Konszolidációs Bizottság ülése.

4. A stratégiai kutatások állásáról kapott tájékoztatást az elnökség.

Az Országgyűlés 113/1996. (XII. 20.) számú határozatában felkérte az MTA-t, hogy az ezredforduló kihívásaiból kiindulva fogalmazza meg az állam és a nemzet előtt álló stratégiai feladatokat, dolgozza ki a válasz-alternatívákat. A kezdeti 7 fő kutatási irányhoz képest 1998-ban már összesen 14 kutatási irány kidolgozása folyik.

A nemzeti stratégiai kutatások koordináló szerve a Programtanács. Ezen belül működik az Operatív Programbizottság. A napi ügymenet ellátásáról a KSZI-ben 2 fővel működő Nemzeti Stratégiai Kutatási Programiroda gondoskodik.

1997-ben 504 tanulmány készült, 1998. november 1-jéig további 210 érkezett. A kutatások eredményei több publikációs szinten kerülnek közlésre:

a) Magyarország az ezredfordulón. Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián c. könyvsorozat.

b) Ezredforduló c. folyóirat.

c) Műhelytanulmányok sorozat.

d) Egyes programok önálló kiadványai (pl. Zöld Belépő).

Emellett 1996. december 5. és 1997. december 31. között 37 nyilvános vitát, konferenciát, illetve 51 műhelyvitát rendeztek. 1998. október 20-án sajtóbemutatóval egybekötött kerekasztal-beszélgetést tartottak a könyvsorozat két legújabb munkája kapcsán.

Az előzetes elképzelések szerint 1999 tavaszán nyilvános jellegű, összegző beszámolókra kerül majd sor. A kétéves munka tapasztalatai így az 1999. májusi közgyűlésre már vitára alkalmasak lesznek.

A beszámoló az általános jellegű összefoglalás mellett kitért az egyes programok célkitűzéseire is.

Az elnökség köszönetét fejezte ki az előterjesztés készítéséért. Tudomásul vette, hogy 1999. március-április hónapokban kerül sor a kutatások összefoglalására.

5. A Magyar Tudomány Napja rendezvényről készített beszámoló ismertette az 1997. és az 1998. évi rendezvények statisztikai adatainak összehasonlítását, megállapítva, hogy a Tudomány Napja egyre inkább társadalmi méretű ünnepé válik.

A rendezvénysorozat központi eseményeinek szervezését az Akadémia mint házigazda vállalta. Külön kiadványként megjelentette a Programfüzetet is.

Az elnökség megállapította, hogy a rendezvénysorozat elnevezése pontosabb lenne, ha a Magyar Tudomány Hete néven folytatódná. (Az MTN rendezvénysorozatról következő számunkban hozunk képes összefoglalót.)

6. Az elnökség az előre kiküldött napirendi pontokon túl foglalkozott az Akadémia 1999. évi költségvetési tervezetével. A tervezetet, amely a működési és beruházási költségekről szól, a decemberi közgyűlés fogja tárgyalni. A Felügyelő Bizottság a tervezetet megvitatta, és azzal kapcsolatban észrevételt nem tett.

Az Akadémia költségvetési tervezete hosszú folyamat eredményeként alakult ki. A tervezés nyári időszakában az Akadémia költségvetési támogatására több száz millióval kevesebbet szántak, mint 1998-ban.

Az elnök határozott fellépését követően sikerült a pozíciókat jelentősen javítani.

1998. október közepén mintegy 220 M Ft zárolt, tartalékra vonatkozó támogatással tervezték az 1999. évi költségvetést. Ez a végleges költségvetési javaslatban már mint végrehajtott csökkentés került rögzítésre, és 1999 januárjára a támogatások 1,9%-os mértékű csökkentését tervezik.

Az elnökség egyetértett az előterjesztés közgyűlés elé vitelével. Felkérte a főtítkárt, hogy a tárgyalat problémákra szóbelileg világítson rá, és kérjen a közgyűléstől felhatalmazást — amennyiben azok reálissá válnak a költségvetés parlamenti elfogadásával —, hogy az elnökség saját hatáskörében intézkedhessen az egyes átütőeztetett tételek véglegesítésének kérdésében.

* Az MTA-n folyó stratégiai kutatásokról l. részletes beszámolóinkat e számunk 12-19. oldalain.

INTÉZETKONSZOLIDÁCIÓ

Az 1996. december 12-i közgyűlés küldte ki a kilenctagú Konszolidációs Bizottságot az akadémiai kutatóintézetek konszolidációs folyamatainak irányítására. A bizottság tevékenységéről folyóiratunk folyamatosan beszámolt 1997–98-ban. A bizottságnak az 1998. decemberi közgyűlésen kell beszámolnia kétéves tevékenységéről.

Alábbiakban a Konszolidációs Bizottság november 17-i üléséről adunk tájékoztatót, amely ülésen a korábban függőben maradt telephely-problémák és fejlesztések kérdéséről tanácskoztak.

1. Akadémiai biztonságvédelmi és kutatási program indításával már korábban is foglalkozott a Konszolidációs Bizottság. A program tematikai átigazítás után került ismét a bizottság elé.

A Konszolidációs Bizottság megállapította: a program teljes egészében független a napi politikától. A célkitűzések megfogalmazása pontos.

A bizottság egyetért a program kísérleti célú indításával. Támogatására 2 fő fiatal kutatói álláshely és 1 M Ft használható.

2. A Konszolidációs Bizottság rendkívüli napirendi pontként foglalkozott a Nyelvtudományi Intézet elhelyezésével. Az intézet hosszabb idő óta fenyegetett helyzetben van, mivel a Szentháromság téri épület átadása után nem kapott az intézet újabb helyet.

A Nyelvtudományi Intézet elhelyezését a Konszolidációs Bizottság mindenképpen megoldandónak tartja. Döntés: a Benczúr utcában kell az intézetet elhelyezni. Erre vonatkozóan részletes tervet kell készíteni és a teendők megbeszélésére november 20-án, szűkebb körben az elnöknel került sor.

Az intézet elhelyezését úgy kell megoldani, hogy az a vári átalakulásokat ne zavarja meg. A Collegium Budapest épületére pedig az akadémiai igényt fenn kell tartani.

Az utóbbi időben az ELTE az Irodalomtudományi Intézet Ménesi úti helyére pályázott. A Konszolidációs Bizottság álláspontja

szerint az elnök helyesen járt el, amikor az egyetem rektorának ilyen kezdeményezését határozottan elutasította.

3. A Konszolidációs Bizottság megvitatta a decemberi közgyűlésre készített beszámolójelentést.

A beszámoló részletes tájékoztatás adására törekedett, tekintettel arra, hogy a választások miatt a közgyűlés összetétele a munka megindulása óta jelentősen megváltozott. A bizottság néhány javaslattal és kiegészítéssel jónak tartotta a beszámolót. A feladatok végrehajtása azonban 1998. december 31-ével nem fejeződik be. Ezért a Konszolidációs Bizottság működésének egyéves meghosszabbítását kell kérni a közgyűléstől. Ezalatt a már meghozott döntések végrehajtását kell ellenőrizni. A Konszolidációs Bizottság javasolja, hogy a közgyűlésre kiküldésre kerülő anyag tartalmazzon egy rövid összefoglalást és határozati javaslatot. A határozati javaslat tartalmazza, hogy a bizottság jelenlegi személyi összetételében az 1999. májusi közgyűlésig kapjon meghosszabbítást, majd a választást követően, a megválasztott tisztségviselők az eredeti döntések végrehajtását 1999. decemberi 31-ig végezzék el.

A beszámolót tárgyalja meg az elnökség és az AKT, majd az a közgyűlés elé terjeszthető.

P. K.

TUDOMÁNPOLITIKA

Az 1996. december 12-i közgyűlés, az elnökség korábbi (október 31.) állásfoglalása alapján elfogadta a tudománpolitikai viták akadémiai tervét. Az Országgyűlés 1996. december 4-i ülése is állást foglalt amellett, hogy „egy részletesen elemző, a magyar tudomány helyzetét és a magyar tudomány lehetőségeit rögzítő — Irányelvek — készüljenek el. Ezen irányelvek elkészítésének felelőse a Magyar Tudományos Akadémia, amely az elkészítésben koordinálja az egyes tárcák, mindenekelőtt az MKM, valamint az OMFB részvételét.”*

Ezt követően az elnök 1997 áprilisában átadta a Tudománpolitikai Kollégiumnak az általa írott vitaindító szövegét, amelyet a kollégium 1998 márciusában tűzött napirendre. A szöveget az OTKA, majd az OMFB elnöksége és május 26-i ülésén az MTA elnöksége is megvitatta.

Az 1997. decemberi közgyűlés elfogadta egy háromkötetes „helyzetkép” elkészítésének tervét „Tudomány és tudománpolitika az ezredforduló Magyarországon” címmel. (I. Tudománpolitika, II. Tudomány, III. A hazai kutatóbázis katasztere.) 2000 augusztusára megjelenik a háromkötetes mű, amelyik 1927 és 1968 után e században harmadszor vet számot a hazai tudományos kutatás helyzetével. A „tudománpolitika” vitaindító szövege októberben jelent meg a stratégiai kutatások „Műhelytanulmányok” sorozatában (írta Glatz Ferenc). Ezt követően november elején megindultak a tudománpolitikai szakértői bizottságok vitái. Az alábbiakban közreadjuk a vitaindító kötetről készült rádióinterjú szövegét, valamint a szakértői bizottságok névsorát.

Műsorvezető: „Tudománpolitika az ezredforduló Magyarországon” címmel jelent meg Glatz Ferenc új könyve. A Magyar Tudományos Akadémia elnöke ebben összefoglalta azokat a tapasztalatokat és igényeket, modelleket és finanszírozási formákat, prioritásokat és intézményi feltételeket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy Magyarország versenyképes maradjon 2000 után egy integrált, globalizált, kontinentális információs rendszerben. Az írásnak célja az is, hogy a politikai és tudományos elitek új típusú szövetségének megkötését sürgesse, hiszen egyik a másik ellenében aligha boldogulhat.

* Az elnök közgyűlési előadásának teljes szövegét közölte a Magyar Tudomány 1997/5. száma.

Hogy a tudomány fontos dolog, még az analfabétának sem kell bizonygatni. Hogy nyersanyagban, energiában nem dúskáló hazánk a szürkeállományával inkább büszkélkedhet, köztudomású. Hogy itthon jobb szoftvert tudunk csinálni, mint hardvert, az tény.

Nemzeti balsorsunkban visszatérő viasz, hogy lélekszám arányában igen sok Nobel-díjast adtunk az egyetemes tudománynak. Igaz, de árulkodó az a tény is, hogy Szent-Györgyi kivételével mind külföldön érték el eredményeiket, az ottani laborral, az ottani pénzzel, az ottani kutatási technikákkal. A távol-keleti gazdasági virágzást is sokan magyarázták azzal, hogy a kistigrisek az oktatásba ruháztak be, és ez akkor is

figyelmeztető, ha házuk tájáról mostanában nem csak jó hírek jönnek.

Teoretikusan tehát mindenki tudja, mondja: a tudomány nagy dolog. A baj akkor kezdődik, amikor ez a felismerés költségvetési igényné konvertálódik, vagy éppen azon áll a vita, hogy ki felelős egy ország tudományos teljesítményéért. E kérdésekről írt most a Tudományos Akadémia elnöke, javaslatokat téve a tudománpolitika következő évezredben is érvényes revíziójára. Glatz Ferencel Győrffy Miklós készített interjút.

– *Komolyan lehet venni azt a félmondatot a bevezetőjében, hogy ezek egy kutató javaslatai?*

– Igen. Bárhol dolgoztam, akár szerkesztőként a Századoknál, Ránki György mellett a Történelmi Szemlében, intézeti igazgatóhelyettesként, igazgatóként vagy miniszterként, mindig igyekeztem írásban is tisztázni a feladataimat. Az írás fegyelmez. Rákényszeríti az embert arra, hogy számot vessen, hol vannak elégtelen ismeretei, amelynek utána kell járni.

Ez a könyv harminc év alatt született. Fia-talkoromban kezdtem el Klebelsberg Kunó tudománpolitikájával foglalkozni, az 1960-as évek végén, amikor Magyarországon a tudománpolitika egyáltalán téma lett. Első dolgozataimat ekkor írtam a tudománpolitika témaköréből. Három hónapot töltöttem Münchenben, a Kaiser Wilhelm Gesellschaft irattárában, Angliában tanulmányoztam a Royal Society történelmét, Párizsban a CNRS-t és a francia tudományfinanszírozást.

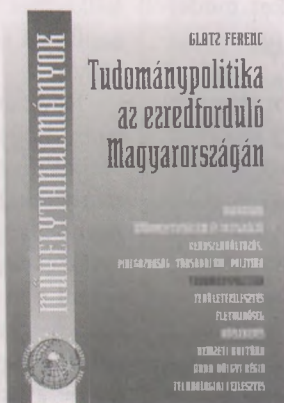
Azután, amikor miniszter lettem, ismét elővettem ezeket az anyagokat. Közben általában a kultúrpolitika történetével, a kutatás társadalmi szféráival, az értelmiség történelmével foglalkozó több, kisebb tanulmányt publikáltam. Amikor az Akadémia elnöke lettem 1996-ban, akkor újra ezeket a régi, húsz-harminc éves jegyzeteimet vettem elő. Semmi mást nem csináltam, mint a század első felének tudománpolitikájára

vonatkozó korábbi évek kutatási eredményeit megpróbáltam összhangba hozni a jelenlegi problémákkal. Így domborodtak ki a mai korszak új, speciális jelenségei. Az például, hogy mi általános a században, és mi köthető az újabb ipari, technikai forradalomhoz, a termelési-gazdasági-kulturális globalizációhoz, kisnemzeti mivoltunkhoz, és mi kötődik a magyarországi rendszerváltáshoz, a többpárti demokráciára, a piacgazdaságra való átmenethez, a világra nyitottságunkhoz. Ezek alapján kíséreltem meg néhány olyan alapkategóriát megfogalmazni, például a tudománpolitika jellegéről vagy általában a tudománpolitika elhelyezkedéséről az állami adminisztráción belül, ill. a finanszírozásról, ami talán hasznos lehet most itt Magyarországon, az ezredfordulón.

– *Miért érdekes a tudománpolitika most? Az ember azt is mondhatná, hogy tudománpolitika mindig volt, vagy sose volt, vagy olyan volt, amilyen volt, s hát ennek a következménye az a kicsit lerobbant intézményrendszer, ami itt van, és egyáltalán az a sokféle rendetlenség, ami azért a rend mellett a tudományban megvan.*

– Az 1920-as évek elején, az első világháború után szinte minden európai állam, és a második világháborút követően azután a világ legtöbb állama elkezdett aktív tudománpolitikát folytatni. A tudománpolitika mint ágazati politika beépült az állami adminisztrációba. A nagy kérdés természetesen kezdettől máig az volt, hogy *milyen szerepet vállaljon az állam a tudomány fenntartásában és a tudomány finanszírozásában*. Azután mely területeken és hogyan legyen aktív?

Ebben a könyvben én például azt javasolom, hogy a magyar tudománpolitikai modell ne egy centralizált, a tudományirányítást a végrehajtó hatalom kezében összpontosító modell legyen. Ez Franciaországban is és Ausztriában is csődhöz vezetett az elmúlt évtizedekben. Ha minisztériumi főosztályvezetők vagy helyettes államtitkárok mondhatják meg, hogy mit és hogyan

kutasson a tudós, azáltal hogy a pénzes zacskót a kezükben tartva csak erre vagy arra adnak pénzt — az kudarcra ítélt gyakorlat.

A jövő európai modelljét én abban látom, hogy az állam adjon át jogosítványokat autonómiáknak, ilyen értelemben országos autonómiáknak, amilyen az Akadémia, amilyen az OTKA, amilyen az OMFB, a műszaki fejlesztéssel foglalkozó bizottság, de egyúttal mondja meg, hogy milyen feladat ellátását — ne az eredményeket — várja el, utána mérjen szigorúan. De semmiképpen ne szóljon bele magába a kutatási folyamatba.

Azt is meg kell természetesen mondanom, hogy ez az állami tudománypolitikai modell tükrözi az én egyéni felfogásomat a 21. század államáról. Személyesen úgy látom, és a tévedés szabadságát fenntartom magamnak, mint minden kutató, hogy a 21.

század kontinentális állama elsősorban *szolgáltató állam* kell, hogy legyen. Melyek az állam ezen szolgáltató funkciói? Azok, amelyek az állampolgár életfeltételeinek, az egyén szabad kibontakozásának lehetőségét adják. Ilyen a közbiztonság, ilyen a gazdasági, jogi stb. szabályozás, ilyen az infrastruktúra, ilyen a kultúra és az oktatás, amely az állampolgár esélyegyenlőségét biztosítja. Állampolgári esélyegyenlőségről akkor beszélhetünk, ha az állam aktív az oktatás területén, és törekszik arra, hogy az alföldi kisiskolában ugyanolyan feltételek között készülhessen fel egy tehetséges gyerek, mint a budapesti iskolában. S az esélyegyenlőség azt is jelenti, hogy a szegényebb szülő gyermeke az iskolában olyan ismereteket sajátíthasson el, amelyekkel ugyanolyan esélye van a továbbtanulásra, mint a gazdag gyerekek-

Szakértői bizottságok

Az elnök az 1997. decemberi közgyűlésen ismertetette tervét: 2000-re készüljön el „Tudomány és tudománypolitika az ezredforduló Magyarországon” c. háromkötetes mű. Első kötet tartalmazza a *Tudománypolitikát*. Benne a vita-indítóval, majd az egyes témákban kiküldött szakértői bizottságok jelentéseivel. A második kötet a „Tudomány”. Ez tartalmazza majd az ún. diszciplínavitákat. Végül a harmadik kötet a *hazai kutatóbázis katasztere*.

A tudománypolitikai viták lefolytatásáért felelős Glatz Ferenc és Michelberger Pál. A szervezőbizottság tagjai: Szendrői Péter (közgyűlési doktor) és Tolnai Márton (KSZI igazgatója).

1997. november 18-án tárcaközi egyeztetés történt: mely témakörökben és milyen összetételű bizottságok tárgyalják meg a magyarországi tudománypolitika egyes kérdéseit. Az Akadémia Elnöksége 1998. május 26-i ülésén megvitatta az elnök előterjesztését, és állást foglalt a bizottsági viták megindításáról, valamint a bizottságok összetételéről.

Ez év őszén azután megindultak a szakértői

bizottságok vitái. Az elnök október 15-én összehívta az egyes bizottságok elnökeit és titkárait. Ismertetette a szerkesztőség elvárásait: a témakörben viták szervezése, amelynek eredményeként a bizottsági titkárok 1-1 ív összefoglalót készítenek. Ezen összefoglalók elkészülte után születik meg az Összefoglaló (1-1,5 íves terjedelemben), amelyet átadnak az Országgyűlés Bizottságának, valamint a Tudománypolitikai Kollégiumnak. November 16-án külön értekezletet tartott az elnök a szakértői bizottságok titkárainak. Itt a viták és a beszámolóik műfajai problémáit vitatták meg, és megegyeztek a határidőkben.

A Magyar Tudomány Napján (november 2.) bejelentették a viták megindítását. (A vitákról következő számainkban folyamatosan beszámolunk.)

1. A tudományos kutatás finanszírozása

Elnök: *Stark Antal* (tud. dr., h. államtitkár, OM)
Tagok: *Aradi Zsolt* (főv., PM), *Bor Zsolt* (akadémikus, JATE), *Dudits Dénes* (akadémikus, MTA SZBK), *Erdős Tibor* (akadémikus, AKT), *Hollósi Miklós* (akadémikus, ELTE TTK), *Inzelt Annamária* (PhD, Innovációs Kutatóközpont), *Inzelt Péter* (tud. kand., SZTAKI), *Lipták András* (akadémikus, OTKA), *Pungor Ernő* (akadémikus, Bay Zoltán Alkalmazott Kutatóintézet)

Titkár: *Csomó István* (főv., MTA)

* Ismertetését lásd fentebb a Gondolatjel c. rádióműsorban.

** Vö. Megkezdődtek a diszciplína-viták. Akadémia 1998/3. szám 2-10. p.

nek. Az a véleményem, hogy az államnak az adófizetők pénzéből igenis ilyen szolgáltatásokra kell elsősorban vállalkoznia, és az adófizető polgár érdekében a kultúra és a tudomány területén kell aktívnak lennie. Úgy fogalmazhatnék röviden, hogy az eddigi kétezer éves *hatalmi államból* elsősorban *szolgáltató államot* kell formálnunk. Ennek egyik legnagyobb akadályja maga a nemzetállami adminisztráció, amelyik nem szívesen ad át jogosítványokat sem fölfelé a kontinensnek, sem lefelé a különböző autonómiáknak.

– *Különösen így van ez egy olyan fiatal demokráciával, mint amilyen a miénk. Azt tapasztalja az ember, hogy hat a csábítás, különösen 1990 óta a mindenkori kormányokra, mindegyikre, hogy beleszóljon azokba a dolgokba, amire pénzt ad, hogy majd ő*

mondja meg, mire kell adni. Ez elég nehéz és küzdelmes játék. Hogy az autonómia megmaradjon a műhelyekben és a finanszírozás a jól eldöntött stratégiai célok érdekében aránylag flottul menjen.

– Ebben a huzavonában az értelmiségnek a felelőssége is óriási. Addig, amíg az értelmiség, nevezetesen a tudománypolitika vezetői nem tudják a maguk javaslatát megfogalmazni, addig nem lehet elvárni, hogy a politikai elit esetleg másképp döntsön, mint ahogy gondolja. Ez a könyv többek között azért született meg — egyébként már 1997 tavaszára készen volt, s több helyütt ismer tettem is —, hogy bemutassa a politikai elitnek: mi, kutató értelmiségiek hogyan képzeljük el az együttműködést. Nem kétséges, a politikai és a tudományos elitnek új típusú szövetséget kell kötnie az elmúlt ötven év

2. Alap kutatás, alkalmazott kutatás, piacgazdaság

Elnök: Török Ádám (tud. dr., ügyvezető ig., OMFB)

Tagok: Bálint Csanád (tud. dr., ig., MTA Régészeti Intézete), Bélyácz Iván (egy. tan., JPTE), Biacs Péter (tud. dr., főig., KÉKI), Bihari István (elnök, OMFB Tanács), Gaál Zoltán (rektor, Veszprémi egyetem), Kőhalmi Zsolt (NETI), Nagy Aladár (rektorh., Miskolci Egyetem), Somogyi Miklós (Magyar Innovációs Szövetség), Szegő Károly (tud. dr., MTA KFKI RMKI), Teplán István (akadémikus, főov., MTA Természettudományi Főosztály), Tétényi Pál (akadémikus, MTA Kémiai Kutatóközpont, Izotóp és Felületkémiai Intézet)

Titkár: Mosoniné Fried Judit (ig.h., MTA KSZI)

3. Tudomány és oktatás

Elnök: Tuschák Róbert (akadémikus, BME)

Tagok: Bazsa György (akadémikus, országgyűlési képviselő, rektor, KLTE), Friedrich Péter (akadémikus, osztályelnök, MTA SZBK Enzimológiai Intézet), Győry István (tud. dr., Veszprémi Egyetem), Horn Péter (akadémikus, PATE), Kiss Jenő (tud. dr., MTA Elnökség), Muszbek László (akadémikus, MRK, rektor, DOTE), Orosz László (tud. dr., Biotechnológiai Központ, Gödöllő), Papp Gyula (akadémikus, SZAOTE), Szendrő Péter (tud. dr., OTDK Tanács elnöke, GATE), Róna-Tas András (akadémikus, OAB elnöke, JATE)

Titkár: Pritz Pál (főov. MTA) — Réthelyi Miklós (tud. dr., főov., OM)

4. Tudomány és társadalom

Elnök: Vizi E. Szilveszter (akadémikus, az MTA alelnöke, MTA KOKI)

Tagok: Ádám György (akadémikus, MTA-ELTE Pszichofiz. Tanszéki Kutatócsoport, AIB elnöke), Fehér Márta (tud. dr., BME), Juhász Nagy Sándor (tud. dr., SOTE), Kővári Péter (MTV Rt. alelnöke), Pataki Ferenc (akadémikus, osztályelnök, MTA Pszichológiai Intézete), Poszler György (akadémikus, ELTE, AKT), Szabó B. István (PhD, ig., MTA Társadalmi Kapcsolatok és Sajtóiroda), Tóth József (tud. dr., rektor, JPTE)

Titkár: Tolnai Márton (ig., MTA KSZI)

5. A tudományos kutatás infrastruktúrális, informatikai háttere

Elnök: Keviczky László (akadémikus, az MTA főtitkára)

Tagok: Bottka Sándor (elnökh., OMFB), Demetrovics János (akadémikus, MTA SZTAKI, AKT), Detrekői Ákos (akadémikus, BME), Csirik János (tud. dr., JATE), Kollár János (tud. dr., ig., SZFKI), Mellár Tamás (ig., KSH), Manherz Károly (tud. kand., ELTE)

Titkár: Zilahy Péter (főov., MTA Főtitkári Titkárság)

6. A tudományos kutatás nemzetközi kapcsolatai

Elnök: Michelberger Pál (akadémikus, az MTA alelnöke)

Tagok: Inotai András (tud. dr., ig., MTA Világgazdasági Kutató Intézete), Keviczky László (akadémikus, az MTA főtitkára), Kroó Norbert (akadémikus, h. államtitkár, OM), Pók Attila (tud.

után. Nem lehet mindig arra gyanakodni, hogy a politikusok csak ártani akarnak nekünk, a politikusok pedig ne gyanakodjanak arra, hogy a kutatók állandóan valamiféle önző, egyéni célokat követnek. Nem így van.

A kérdés természetesen az számomra, hogy hogyan lehet a tudományos kutatás a leghatékonyabb? Tudomásul kell venni, hogy a kutatói tevékenység egy speciális ágazata az emberi tevékenységi formának. Többek között annyiban, hogy itt nem lehet abban az értelemben tervezni, mint a gazdaságban, a termelésben. Hogy az a bizonyos tantusz mikor, hol esik le, aminek következtében esetleg új eljárásokat, új kitörési pontokat találunk meg mi, kutatók a termelésben vagy éppen a humán tudományokban, új összefüggéseket ismerünk fel, azt nem lehet úgy tervezni, mint ahogy lehet egy autógyárat vagy akár egy autószerződés építését. Ezért

tehát meggyőződése az, hogy amit én javaslok, az *autonómiákra felépülő tudománypolitika*, sokkal inkább megfelel a tudományos kutatás természetének, mint az államigazgatás esetleg kézi vezérlésű rendszerei.

Nekünk a tudomány- és kultúrpolitika az első számú eszközünk lehet ahhoz, hogy ez a kis adófizetői közösség, ez a kis magyar anyanyelvű közösség eredményesen tudjon megmaradni a 21. században. És hogy mi ebben a versenyben elbukunk-e — mert kérem, a magyarok nem nagyon vesznek tudomásul, hogy a versenyben el is lehet bukni —, vagy megmaradunk, az annak is a kérdése, hogy tudjuk-e, hogyan lehet a versenyképeségünket növelni.

Ezért tehát azt mondom: aktív tudománypolitika, az állam aktív tudománytámogatása nélkül nincs eredményes 21. századi magyar kitörés.

kand., ig. h., MTA Történettudományi Intézete), *Pusztai János* (igazgató, MTA NEI), *Sánta Zoltán* (ov., MTA Európai Integrációs Osztály), *Siegler András* (ügyvezető elnök., OMFB), *Sperlágh Sándor* (szakértő, KÜM)

Titkár: *Hencsey Gusztáv* (tud. kand., MTA SZTAKI)

7. Tudomány és politika, a tudománypolitika új típusú kapcsolatrendszere

Elnök: *Glatz Ferenc* (akadémikus, az MTA elnöke)

Tagok: *Bóhm Antal* (tud. dr., MTA Politikatudományi Intézete, AKT), *Farkas János* (tud. dr., BME), *Guba László* (ügyv. ig., MTA Politikatudományi Intézete), *Hankiss Elemér* (tud. dr., MTA Szociológiai Intézete), *Hunyady György* (tud. dr., ELTE, AKT), *Kiss Ádám* (tud. dr., h. államtitkár, OM, MTA Elnökség), *Láng István* (akadémikus, társelnök, Stratégiai Kutatások Programtanácsa), *Palánkai Tibor* (akadémikus, rektor, BKE), *Sárközy Tamás* (tud. dr., BKE), *Tamás Pál* (tud. kand., ig., MTA Szociológiai Intézete)

Titkár: *Csöndes Mária* (ov., MTA Parlamenti Kapcsolatok Titkársága)

8. Tudományos értelmiség, kutatói társadalom

Elnök: *Harmathy Attila* (akadémikus, az MTA alelnöke)

Tagok: *Ginsztler János* (tud. dr., BME, Mérnökakadémia), *Harcza István* (főov., KSH), *Havas*

Miklós (elnök, MTESZ), *Hudecz Ferenc* (tud. dr., Kutatói Fórum), *Huszár Tibor* (akadémikus, ELTE), *Makara Gábor* (tud. dr., Kutatói Fórum), *Sótonyi Péter* (elnök, MOTESZ)

Titkár: *Kozári Mónika* (PhD, MTA Doktori Tanács)

9. Tudomány és regionalitás

Elnök: *Mészáros Rezső* (tud. dr., rektor, JATE)

Tagok: *Berényi Dénes* (akadémikus, DAB), *Enyedi György* (akadémikus, MTA RKK), *Kozák Imre* (akadémikus, MAB), *Markó László* (akadémikus, VEAB), *Marosi Sándor* (akadémikus, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, AKT), *Rechnitzer János* (tud. dr., MTA RKK), *Telegdy Gyula* (akadémikus, SZAB), *Tigyi József* (akadémikus, PAB)

Titkár: *Dőry Tibor* (MTA RKK)

10. Fiatal kutatók, tudományos utánpótlás

Elnök: *Náray-Szabó Gábor* (akadémikus, az MTA főtítkárhelyettese)

Tagok: *Fogarasi Ildikó* (tud. mtárs, MTA KSZI), *Gergely János* (akadémikus, Bolyai-ösztöndíjbizottság), *Hámori Balázs* (tud. dr., rektorhelyettes, BKE), *Muszbek László* (akadémikus, rektor, DOTE, az MRK elnöke), *Nyéki József* (tud. dr., MTA Elnökség), *Róna-Tas András* (akadémikus, az OAB elnöke, JATE), *Stier Miklós* (ov., Doktori Tanács)

Tarnóczy Mariann

A DOKTORI TANÁCS

1994-ben megszűnt az egységes állami minősítés és megszűnt az Akadémia állami felhatalmazása arra, hogy ezt a minősítési rendszert (kandidátus, tudományok doktora) működtesse. Az akadémiai törvény értelmében létrejött az Akadémia saját, autonóm minősítési rendszere: az MTA doktora tudományos cím. Vajon mennyire sikerült az átmenet az egységes állami minősítési rendszerből az akadémiai minősítési rendszerbe? Az új szervezet, a Doktori Tanács — amely „felváltotta” a Tudományos Minősítő Bizottságot —, az autonóm Akadémia szerves részévé vált? Hogyan folyik a régi minősítési rendszer utolsó néhány száz disszertációjának vitája? (Az 1996-ig elfogadott és védelemre benyújtott „kandidátusi” és „tudományok doktori” disszertációk eljárásainak lefolytatása is az új Doktori Tanács feladata.)

Az elnökség most számvetést készített a Doktori Tanács első négy évének (1995–1998) a működéséről. Ennek kapcsán interjút kértünk a Doktori Tanács elnökétől, Ihász Mihály professzortól.

– Professzor úr, először engedjen meg egy általános kérdést: mi a Doktori Tanács szerepe az Akadémia életében?

– Az 1995-ben létesített Doktori Tanács az MTA Köztestületének bizottsága, amelynek feladatait az akadémiai törvény, eljárásának szabályait pedig az MTA Közgyűlése által elfogadott doktori szabályzat s az ahhoz tartozó egyéb szabályzatok állapítják meg. A tényleges működés gyakorlati rendje a korábbi években már kialakult. A Doktori Tanács érdemi döntéshozó, autonóm testület, amelynek munkája az MTA tudományos osztályainak és tudományos bizottságainak érdemi előkészítésén alapul. Az egységessé váló gyakorlat így mindenekelőtt magában foglalja azt, hogy a tanács és a tudományos osztályok együttműködése elrendeződött.

Az ügyek tárgyalása rendszerint részletekbe menő, igen alapos felkészülést igényel az előadótól. Mint korábban, most is megfigyelhető az, hogy a tanács egyes tagjai a maguk szűkebb tudományterületének módszereit, követelményeit tekintve alapnak bármely más témakörben is azt tekintik kiin-

dulásnak, de egyre inkább kezdenek kialakulni a szakmai megítélés egységes általános szempontjai is. Ebben a tanács ülésein folytatott megbeszélések, továbbá az osztályügyrendek időközben végrehajtott pontosítása, kiegészítése játszik figyelemre méltó szerepet.

– Érezte-e már hatását a tudományos fokozatok néhány évvel ezelőtti megváltoztatása a Doktori Tanácsban?

– 1998-ban arányváltozás következett be a tárgyalat ügyekben: korábban a tanács túlnyomórészt ún. „rég típusú” ügyekben járt el, azaz a tudomány doktora tudományos fokozat megszerzéséért 1995-ig benyújtott pályázatok érdemi befejezésében. 1998-ban egyre több az „új típusú” ügy, melyeket az MTA doktora tudományos cím megszerzéséért indítottak. Az új ügyekkel kapcsolatos tapasztalatok összességükben kedvezőnek nevezhetők; a pályázatok színvonala többnyire a követelményeknek megfelel.

De hogy számokat is mondjak: a tanács 1998-ban 168 ügyet tárgyalat, 148 ügyben pozitív, 11 ügyben negatív döntést hozott. Kilenc esetben nem keletkezett érvényes (megfelelő szavazatarányú) döntés; ezek további tárgyalása szükséges.

A Doktori Tanács által tárgyalt ügyek megoszlása

Év	MTA doktora cím	tudomány doktora fokozat	Nyilvános védés		Eljárásra bocsátás		Egyéb ügyek	Összesen
	odaítélése	elutasítása	engedélyezése	elutasítása	engedélyezése	elutasítása		
1995	0	86	0	0	82	25	78	271
1996	0	118	1	6	43	11	31	210
1197	22	65	1	40	4	7	20	163
1998	45	14	0	70	5	2	27	168
Összesen	67	283	2	116	9	134	156	812

A negatív döntések közül egy esetben nem ítélte oda a tudomány doktora fokozatot, illetve az MTA doktora címet, öt esetben nem járult hozzá a nyilvános védés megtartásához, illetve nem engedélyezte az eljárás lefolytatását két ügyben. Három esetben pedig honosítási kérelmet utasított el.

A Doktori Tanács határozata ellen három esetben nyújtottak be fellebbezést 1998-ban. A fellebbezések elbírálása során az Ügyrendi Bizottság két ügyben eljárási hibát állapított meg, egy ügyben pedig az Ügyrendi Bizottság még nem döntött.

- A tudományos közéletben viták is folynak a tanács szerepéről és működéséről. Kívánnak ezen valamit változtatni a közeljövőben?

- Az előző évek tapasztalatai alapján javaslatok készültek a doktori szabályzat módosítására, illetve más — azzal kapcsolatos — szabályzatok javítására. E javaslatokat

a tanács gyűjti és kiértékeli. Tekintettel arra, hogy a doktori szabályzatot csak az MTA Közgyűlése módosíthatja, kellőképpen átgondolt és megfelelően kidolgozott javaslatok jöhetnek csak számításba. Azt az elképzelést, amely szerint a szakszerűség növelése érdekében a tanácsot három szekcióból álló testületre lenne célszerű bontani — amelyek külön-külön járnának el a nagy tudományi egységek szerint —, a tanács megtárgyalta, majd megállapította, hogy nem látszik indokoltnak az egységes testület megbontása, a homogenitás megszüntetése.

A működéshez szorosan hozzátartozik a tudományos osztályoknak a doktori eljárást szabályozó ügyrendje, amelyek osztályonként rendezik a pályázók teljesítményének értékelési szempontjait, az alkalmazható mértékeket. Az ügyrendek egységes szerkezetűek, tartalmuk viszont — különösen a követelmények meghatározásában — eltérő.

A benyújtott pályázatok
osztályok szerint megoszlása

Osztályok	Összesen benyújtott pályázatok	Folyamatban lévő pályázatok	MTA doktora címet nyertek	Elutasított pályázatok	Visszavont pályázatok
I.	31	22	9	—	—
II.	20	15	4	1	—
III.	18	12	4	2	—
IV.	15	13	1	—	1
V.	46	35	7	2	2
VI.	33	23	7	2	1
VII.	34	15	17	1	1
VIII.	21	16	4	—	1
IX.	20	15	5	—	—
X.	11	6	4	1	—
XI.	34	29	5	—	—
Összesen	283	201	67	9	6

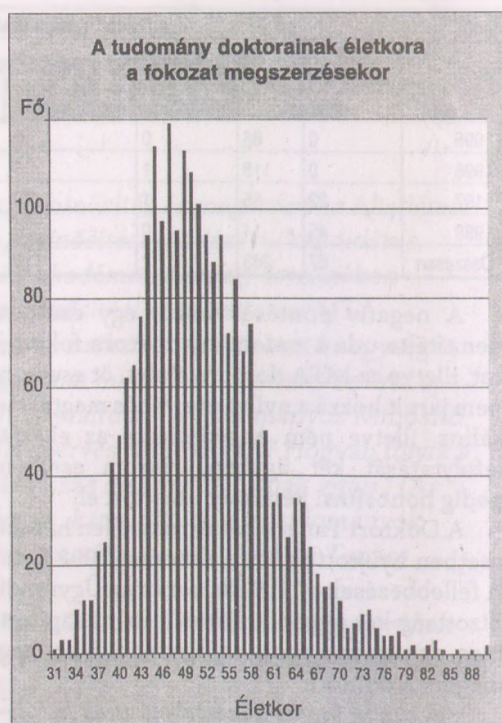
Tudományok doktora és tudomány kandidátusa
pályázatok alakulása (Régi típusú ügyek)

Időpont/ideőszak	Folyamatban lévő doktori pályázatok	Folyamatban lévő kandidátusi pályázatok	Őszöndíjasok által benyújtott kandidátusi pályázatok
1994. november 15.	440	1 299	—
1995. január 19.	553	1 539	—
1995. január 20– 1996. augusztus 31.	—	—	132
1996. augusztus 31.	206	699	—
1996. szeptember 1– 1996. december 31.	—	—	69
1997. január 1.	110	527	—
1997. január 1– 1997. szeptember 1.	—	—	180
1997. december 31.	57	491	—
1998. október 31.	43	341	—

Az MTA doktorainak átlagéletkora (1998)		
Tudományág, ágazat, szak	Átlagéletkor	
	Fő	átl. kor
11. Matematikai és számítástudományi	90	56
12. Fizikai és csillagászati	121	57
23. I. Kémiai	178	61
24. II. Kémiai	137	62
10. Földrajzi, meteorológiai	37	64
25. I. Biológiai	40	63
26. II. Biológiai	148	60
Természettudományok	751	60
18. Gépészeti, kohászati	64	66
19. Energetikai	33	66
20. Elektronikai és számítástechnikai	45	61
21. Építési, építészeti és közlekedéstud.	76	68
22. Bányászati, földtani, geodéziai, geofizikai	63	66
Műszaki tudományok	281	66
16. Elméleti orvostudományi	177	63
17. I. Klinikai orvostudományi	253	65
31. II. Klinikai orvostudományi	17	58
Orvostudományok	447	64
13. Növénytermesztési	123	66
14. Állattenyésztési és állatorvos-tudományi	33	62
Agrártudományok	156	65
4. Filozófiai	30	63
27. Pszichológiai	13	65
29. Szociológiai és demográfiai	21	62
9. Pedagógiai	18	68
8. Állam- és jogtudományi	63	66
5. Közgazdaságtudományi	96	66
6. Történelemtudományi	96	68
15. Agrárökonómiai	25	67
1. Nyelvtud., orient., klassz.-filológiai	56	65
2. Irodalomtudományi	72	66
7. Művészettört., építészettört., régész	23	69
3. Néprajztudományi	16	68
28. Hadtudományi	34	65
30. Politikatudományi	4	55
32. Vallástudományi	0	0
33. Zenetudományi	10	73
Társadalomtudományok	578	66
Mindösszesen	2 213	63

Az említett osztályügyrendeket a tanács hagyja jóvá. Az osztályok rendszeresen gondoskodnak követelményrendszerük aktualizálásáról, ügyrendjeik korrektív módosításáról.

A honosításról a Doktori Tanács ügyrendje tartalmaz részletes szabályokat. A

tanács módosította a honosítási eljárás szabályait: a módosítás lényege a vizsgálat szigorítása. A külföldön szerzett fokozat alapján szolgáló értekezésről három írásbeli szakvéleményt kell beszerezni.

– Végezetül, ha kérhetnék egy rövid, „statisztikai” összegzést a Doktori Tanács 1998. évi működéséről.

– 1998. január 1-jén az elbírálható ügyek száma összesen 730 volt. Ebből „rég típusú” ügy 491 kandidátusi pályázat és 43 doktori fokozat megszerzéséért benyújtott pályázat. Az MTA doktora tudományos cím elnyeréséért kezdeményezett eljárások száma 196.

1998. október 31-ig a Doktori Tanács odaítélt: 150 kandidátusi fokozatot, 14 tudomány doktora fokozatot és 45 MTA doktora tudományos címet.

Az 1998-ban benyújtott doktori pályázatok száma 82 volt.

Az 1998. szeptember 31-én folyamatban lévő ügyek száma a következő: kandidátusi ügy 341, tudomány doktora 43, MTA doktora 201.

Az 55/1995. (V. 17.) Korm. sz. rendelet alapján kezdeményezett honosítási ügyek száma pedig 7.

Pótó János

HÍREK

A KÖZPONT HÍREI

október 1. A Zenei Világnap ünnepi megnyitója az MTA-székház dísztermében. A megnyitón a Liszt Ferenc Kamarazenekar koncertjét hallgathatta a közönség. A programon részt vett a kormány több államtitkára, valamint a kulturális élet hazai és külföldi neves személyiségei. Megnyitót mondott Glatz Ferenc, az Akadémia elnöke.

október 12. A Tudósklubban nagyszámú érdeklődő előtt Hámori József kulturális miniszter tartott tájékoztató előadást a Nemzeti Örökségek Minisztériuma kialakításának gondjairól, a tárca és az Akadémia lehetséges együttműködéséről. Az előadást egyórás vita követte.

— Harmathy Attila alelnök fogadja az EBRD delegációját.

október 16. Az IIASA-ügyében megbeszélés (svéd vendégekkel) Michelberger Pál alelnöknél.

október 20. „Környezetvédelem és az európai integráció” címmel az Akadémiai Kerekasztal-konferencia újabb rendezvényére került sor, amelyen a stratégiai kutatások keretében megjelentetett két újabb kötet szerkesztői és munkatársai (többek között Láng István, Kerekes Sándor, Kiss Károly, valamint Glatz Ferenc, szerkesztőként) tartottak beszámolót.

A könyvbemutatón a sajtó képviselői, valamint a szerzők, szerkesztők

október 28. A Finn Tudományos Akadémia alelnökének fogadása az alelnöki szobában Vizi E. Szilveszter és Michelberger Pál alelnökök részéről. Két nappal később japán külkereskedelmi és

ipari minisztérium delegációját fogadja Michelberger Pál alelnök.

november 2. A Magyar Tudomány Napjának nyitóünnepsége a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében. Az ünnepségen megjelent és felszólalt Göncz Árpád köztársasági elnök, Áder János, az Országgyűlés elnöke, Stumpf István, Pokorni Zoltán, Torgyán József, Gógl Árpád és Chikán Attila miniszterek. Bevezető előadást tartott Glatz Ferenc elnök. (A nyitóünnepség előadásairól, a díjkiosztásról folyóiratunk részletes beszámolót közöl.)

november 5. „Az Európai Unió és a magyar tudomány” címmel félnapos tudományos konferenciát rendezett az MTA és az OMFB az Akadémia székházában. R. Kneucker, az Európai Unió soros elnöki tisztét betöltő Ausztria Tudományügyi Minisztériumának államtitkára, az MTA és az OMFB elnökének meghívására Magyarországra látogatott. (Kneucker mellett a központi rendezvény bevezető előadását Glatz Ferenc, valamint Siegler András, az OMFB ügyvezető elnökhelyettese tartotta.) A nagyszámú közönség előtt folyó vitában Kneucker úr válaszolt a részletekbe menő kérdésekre.

A konferencia előadói (balról): Glatz Ferenc, az MTA elnöke, Siegler András, az OMFB ügyvezető elnökhelyettese, dr. Raoul Kneucker, Osztrák Szövetségi Tudományos és Közlekedési Minisztérium államtitkára, Kroó Norbert akadémikus, az Oktatási Minisztérium helyettes államtitkára és Botka Sándor, az OMFB elnökhelyettese

november 9. A Tudósklubban Pokorni Zoltán oktatási miniszter tartott előadást az oktatásügy aktuális kérdéseiről, valamint az Akadémia és az Oktatási Minisztérium lehetséges együttműködéséről. A miniszter előadását nagyszámú közönség követte figyelemmel, és sok felszólalásra került sor.

november 11. Az akadémiai közgyűlési doktorok félévi értekezlete, amelyen Glatz Ferenc elnök és Keviczky László főtitkár tartott tájékoztatót aktuális akadémiai kérdésekről. Az előadásokat hozzászólások és vita követte. A hozzászólások egyik központi kérdése az volt, hogy a közgyűlési doktorok és általában az akadémiai doktorok helyzete nincs megfelelően szabályozva az Akadémián belül. A vezetés 1996 óta tett ugyan lépéseket a doktorok aktívabb bevonására, de ennek intézményesítése mindmáig elmaradt. Az Akadémia jelenlévő vezetői és a doktorképviselők egyetértettek abban, hogy e téren már a közgyű-

lésnek is, majd később az elnökségnek egy konkrét javaslatokat tartalmazó tervezetet kell benyújtani.

november 12. Akadémiai Kerekasztal keretében megtárgyalásra kerül Huszár Tibor: A Sántaügy című könyve. A vitát bevezette Glatz Ferenc, Vekerdi László és Vitányi Iván. Az Akadémia 1949 utáni átalakulását és az értelmiség korabeli állásfoglalását taglaló előadásokat részletes vita követte.

november 12–13. A Clariant-CIBA cég magyarországi tárgyalásai keretében az elnök fogadta az delegáció vezetőjét. November 13-án az OTKA és a Kémiai Tudományok Osztálya rendezésében Lipták András házigazda rendezésében előadás hangzott el a világ egyik legnagyobb gyógyszeralapanyag-előállító cégéről, és a magyarországi tudományos megrendelésekről. Az üdvözlő előadásokat Lipták András és Glatz elnök úr tartotta.

A TERÜLETI BIZOTTSÁGOK HÍREI

DEBRECENI TERÜLETI BIZOTTSÁG

október 10. A Debreceni Akadémiai Bizottság Zenetudományi Munkabizottsága a Zenetanárok Társaságával közös szervezésben egésznapos konzultációt tartott Debrecenben. A szervezők a hazai zenészképző intézményekből hívtak meg főiskolai és egyetemi tanárokat annak megvitatására, milyen feltételek mellett lehetséges a tantervi programok összehangolt megújítása, milyenek a kreditrendszer bevezetésének a lehetőségei.

október 16–18. A Debreceni Orvostudományi Egyetem Szülészeti és Nőgyógyászati Klinikája a Magyar Nőorvos Társasággal és a Debreceni Akadémiai Bizottsággal karöltve immár negyedik alkalommal rendezte meg azt az angol nyelvű tudományos ülést, amely a terhes méh élettani változásainak, kóros működésének elméleti és gyakorlati kérdéseivel, a legújabb kutatások és tapasztalatok eredményeivel ismertette meg a résztvevőket. 26 ország szakemberei előtt nyitotta meg a szimpóziumot Lampé László professzor a rendezvény elnöke, Fésűs László akadémikus, a DOTE rektorhelyettese, Leövey András professzor, a DAB elnökhelyettese, Boros Antal professzor, a Női Klinika igazgatója és Juhász György főorvos, a polgármester megbízottja.

A korábbi hagyományokat követve a Magyar Nőorvos Társaság tiszteleti tagokat fogadott

soraiba. P. Motta professzor (Róma) „Morphodynamics of the uterus with special reference in pregnancy” címmel tartott előadásán a reprodukciós szervek ultrastruktúrájának rendkívül szép felvételei mellett az olasz festészet terheességét ábrázoló legszebb alkotásaiból is bemutatót tartott. U. Ulmsten professzor (Uppsala) a terhes méh működésének legújabb biokémiai, elektrofiziológiai és klinikai kutatásainak eredményeit foglalta össze. T. Kerenyi (New York) szülészeti tapasztalataiból adott ismertetést: a ma már ritkaságnak számító sokszor (ötször, tízszer és még többször) szülő nők szülésének lefolyásáról, szövődményeiről.

Nagy figyelem kísérte a referátumokat (F. Belter, USA, I. Iffy, USA, E. Barnes, USA, H. P. van Geijn, Hollandia, J. Thornton, Anglia, G. Allahbadia, India) a magzat oxigénellátásának zavarairól, sérüléseinek megelőzéséről, az embrionális jelzésekről, a koraszülés kezeléséről, a szülemegindításról és a méhen kívüli terheesség korszerű kezelési módokról. Három kerekasztal-konferencia („mini szimpózium”) gazdagította a programot.

október 28. A DAB ez év májusában alakult Klinikai Kémiai Munkabizottsága első tudományos rendezvényét tartotta a „Szabadgyökök klinikai kémiája” címmel.

Az igen nagy érdeklődés és aktivitás mellett lebonyolított rendezvényen nyolc előadás hang-

zott el a szabadgyökök szerepéről a biológiai rendszerekben, a humán szervezet antioxidáns státuszáról, ill. a szervezetben folyó oxidatív átalakulásokról, koraszülöttek, vesekezelte betegek, egyéb kórképek és állatkísérletek adatai alapján. Az Oxis és Randox cég képviselője az oxidatív stressz és az autooxidáns termékcsaládról tartott tájékoztatót.

november 2–3. A DAB-székház adott otthont az MTA Flavonoidkémiái és a DAB Gyógyszerkémiái és Vegyipari Munkabizottsága által rendezett tudományos kollokviumnak. A tudományos ülésen 15 intézet 60 kutatója vett részt. A flavonoidkémia területén hazai és nemzetközi együttműködésben elért legújabb kémiai és farmakológiai eredményeket bemutató 20 előadást élénk vita követte e tudományterület problémáiról.

november 6–7. A DAB Orvostudományi és Biológiai Szakbizottságának közreműködésével a Debreceni Egyetemi Szövetség megrendezte első idegtudományi konferenciáját „*Elméleti és klinikai idegtudományok Északkelet-Magyarországon és a környező országokban*” címmel. A konferencia reprezentatív formában áttekintést adott a régióban folyó elméleti és klinikai idegtudományi kutatásokról.

november 11. A DAB székházában az MTA Agrártudományok Osztálya Növénytermesztési Bizottsága, a DAB Növénytermesztési Munkabizottsága a „Hidrometeorológiai szélsőségek előfordulása és növénytermesztési értékelése” címmel nagy érdeklődés mellett tudományos tanácskozást tartott.

A hidrometeorológiai szélsőségek növénytermesztési értékeléséről *Ruzsányi László*, a hidrometeorológiai szélsőségek gyakoriságáról *Szász Gábor*, a talajvíznek a fedőréteg vízforgalmára gyakorolt hatásáról *Kuti László*, a hátsági területek speciális növénytermesztési kérdéseiről *Bocz Ernő* tartott előadást.

A tanácskozás megállapításaiból kiemelhető, hogy a hidrometeorológiai szélsőségek előfordulásának gyakorisága az utóbbi fél évszázadban a korábbi 45%-ról 60%-ra nőtt úgy, hogy a csapadéossági szélsőségek előfordulása csökkent, a szárazsági előfordulása a duplájára nőtt.

MISKOLCI TERÜLETI BIZOTTSÁG

október 7–8. A miskolci Semmelweis Kórház, a MAB és a MGT vastagbélsekcio közös szervezésében tudományos ülést tartottak Miskolcon a vastagbél gyulladással járó betegségei és a rosszindulatú folyamatok kapcsolatáról. (Miskolcon a vas-

tagbélbetegségekkel való foglalkozásnak hagyományai vannak. A Prónay professzor által elkezdett munkát ma is a legképzettebb szakemberek folytatják.) Az ülésen angol előadó és magyar szakértők foglalták össze az ismereteket. Magyarországon már elérhető, de nagyon költséges gyógyszer indikációiról is szó volt.

október 14. Rövid szüneteltetés után a Környezet-onkológiai Munkabizottság újra bekapcsolódott a MAB munkájába. Tudományos ülést rendeztek a MAB-székházban, melynek témája a környezetszennyezés és az abból származó daganatkeltő anyagok okozta potenciális humán veszélyeztetettség volt. A tudományos ülést *Velkey László*, a MAB Orvosi és Egészségügyi Szakbizottságának elnöke nyitotta meg, majd *Tompa Anna*, *Rudnai Péter*, *Csige István*, *Lénárt László*, *Szántó János* és *Szeremi Mária* előadásai hangzottak el.

október 19. A MAB-klub vendége volt *Balikó Tamás*, a Pécsi Nemzeti Színház igazgatója, aki érdekes előadást tartott a mai színházvezetés tapasztalatairól.

október 20. A MAB megtartotta 39. ülését, amelyen *Kozák Imre*, a MAB elnöke beszámolt az előző MAB-ülés óta eltelt időszak eseményeiről, valamint tájékoztatót tartott a „Magyar Tudomány Napja” helyi rendezvényeiről. Döntés született a „Magyar Tudomány Napja” alkalmából — az előző évhez hasonlóan és azt kibővítve — elismerésben részesülőkről. Az ülés végén *Fehér Alajos* (a MAB Mezőgazdasági Szakbizottságának elnöke, a kompolti „Fleischmann Rudolf” Mezőgazdasági Kutatóintézet igazgatója) előadása hangzott el „Mezőgazdaság — regionalitás” címmel, majd élénk vita követte az előadást.

PÉCSI AKADÉMIAI BIZOTTSÁG

október 6–8. Balatonföldváron rendezte a PAB a 21. országos lumineszcencia-spektroszkópia konferenciát a kutatások aktuális kérdéseiről.

október 8–10. A PAB Orvostudományok Szakbizottsága a POTE Kísérletes Sebészeti Intézetével közösen nemzetközi konferencia keretében foglalkozott a szívizommal és annak védelmével összefüggő legújabb kutatásokkal, az infarktus elleni újabb lehetőségekkel.

október 12. A PAB Agrártudományok Szakbizottsága talajerőgazdálkodási munkabizottsága a szőlőültetvények tápanyaggazdálkodásával foglalkozott. *Dr. Diófási Lajos* az alaptrágyázás kutatási eredményeiről, az 1972-ben kezdett kísérletekről tartott előadást.

október 30–31. A PAB Sporttudományi Munkabizottság társrendezője volt a „SAVARIA '98” nemzetközi sporttudományos konferenciának a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán, Szombathelyen. A konferencia fő témái: a felsőoktatási sportszakember-képzés helye és távlata; módszertani elvek, eljárások a sportszakember-képzésben.

november 11–12. A PAB Műszaki Szakbizottsága a Paksi Atomerőmű Rt. Sugárvédelmi Osztályával közösen rendezte azt a tudományos ülést, melyen a hazai uránbányászat múltjáról, jelenéről és „jövőjéről” volt szó. Az előadók a problémákról elsősorban a sugárvédelem oldaláról megvilágítva adtak áttekintést.

SZEGEDI TERÜLETI BIZOTTSÁG

október 6. A SZAB Néprajzi Munkabizottsága és a JATE Néprajzi Tanszéke IV. Vallási Néprajzi Konferenciát szervezett. Az „*Atya-Fiú-Szentlélek, a Szentháromság tisztelete a népi vallásosságban*” c. kétnapos nemzetközi tanácskozás előadói foglalkoztak történeti kérdésekkel, európai összefüggésekkel, a liturgiák, kultuszformák és szimbólumok témájával, ikonográfiával és verbális szimbólumokkal.

október 14. A Hematológiai Munkabizottság, a Transzfuziológiai és Hematológiai Szakmai Kollégium közös szervezésében tudományos ülésen hallgattak beszámolót a szakemberek a szegedi hematológiai centrum működéséről, a hazai hematológiai betegellátás szervezeti kérdéseiről, különös tekintettel a szegedi centrumhoz tartozó decentrumokra és hematológiai alapellátást végző osztályokra és szakambulanciákra.

október 15. A SZAB Tudósklub vendége volt *Hámori József* akadémikus, a nemzeti kulturális örökség minisztere, aki „Mi a teendő a magyar kultúrában?” címmel tartotta meg előadását.

október 21. „A győgyönnövény kutatás aktuális kérdései. Terpenoidkémia, kemotaxonómia” címmel kétnapos szimpóziumot szervezett a SZAB

Farmakognózi Munkabizottsága az MTA Terpenoidkémiai és Elemorganikus Munkabizottsága, és a Magyar Gyógyszerész Társaság Gyógynövény Szakosztálya.

október 26. Az analitika és környezetelemzés tárgykörébe illeszkedő kérdések szerepeltek a SZAB Analitikai és Környezetvédelmi, valamint Élelmiszer-tudományi Munkabizottsága által szervezett szimpózium programján. A tudományos előadásokat magyar és angol nyelven tartották az ország különböző egyeteméről, főiskoláiról és intézményeiből, valamint külföldről érkező szakemberek.

november 10. A SZAB Fizikai-Kémiai Munkabizottsága, az MTA Fizikai-Kémiai és Szervetlen Kémiai Bizottságával kooperálva hét előadás keretében mutatta be a szakterület eredményeit.

november 12. A SZAB Tudósklubjának összejövetelén *Kiss Ádám*, az Oktatási Minisztérium helyettes államtitkára „A felsőoktatás feladatai a jövő évszázadban” címmel nagy figyelemmel kísért vitaindító előadást tartott.

november 17. A Biológiai Szakbizottság és a SZAOTE Központi Klinikai Mikrobiológiai Laboratóriuma „A parazitózisok laboratóriumi diagnosztizálásának kérdései” címmel továbbképző szimpóziumot rendezett.

A Közgazdasági és Gazdaságpolitikai Szakbizottság, valamint a Magyar Közgazdasági Társaság Csongrád Megyei Szervezetének közös rendezvényén „Az értéktőzsde aktuális kérdései (különös tekintettel a budapesti tőzsdére)” címmel *Debreczeni Kálmán*, a Dunainvest Tőzsdeügynökség elnöke fejtette ki nézeteit.

november 18. A SZAB Természetvédelmi és Ökológiai Munkabizottság más társrendezővel együtt a Szegedi Ökológiai Napok és a Tiszakutató Ankét keretében háromnapos programot szervezett. Ezen az evolúció speciális kérdéseinek, a Felső-Tisza-folyómeder helyzetéig bezáróan mutatták be az előadók az ökológiai releváns problémákat.

Összeállította: Csöndes Mária

OSZTÁLYOK HÍREI

Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya

október 19. *Szabolcsi Miklós* akadémikus „A megzavart ünnep” címmel tartott felolvasóülést az MTA-székház elnöki tanácstermében.

november 2. *Kiss Lajos*, az MTA levelező tagja „Emlékbeszéd Hadrovics László rendes tag

felett” címmel tartott előadást az MTA-székház kistermében.

MTA Filozófiai és Történettudományok Osztálya

október 15. *Kákossy László* levelező tag szék-

foglaló előadása „Théba a görög-római korszakban” címmel.

október 16. Szabó Árpád, az MTA rendes tagja köszöntése 85. születésnapja alkalmából.

október 16. A Pedagógiai Bizottság megtárgyalta Báthory Zoltánnak, a bizottság elnökének a magyar neveléstudomány helyzetéről, a tudományos diszciplináris helyzetelemzés előkészítése céljából készített vitaanyagát.

október 29. Az osztály vezetése tájékoztatást adott az osztályhoz tartozó akadémiai közgyűlési doktorképviselők munkaértekezletén az 1998/99. évi aktuális feladatokról.

október 29. Az osztály ülésén Hunyady György, az ELTE tanszékvezető egyetemi tanára, az osztály tanácskozási jogú tagja beszámolt a kommunikációelméleti akadémiai támogatott kutatásairól.

*

Matematikai Tudományok Osztálya

október 19. Walter Thirring, az MTA tiszteleti tagja „Forty years Thirring Model” címmel angol nyelvű székfoglaló előadást tartott az MTA-székház felolvasótermében.

október 28. Az MTA-székház tanácstermében Bognár Mátyás professzor, a matematikai tudomány doktora emlékbeszédet tartott a nagy matematikus születésének 100. évfordulójára „Kerékjártó Béla tudományos munkássága” címmel.

november 4. Az MTA-székház felolvasótermében Sárközy András professzor, az MTA levelező tagja székfoglaló előadást tartott „Hibrid tételek a számelméletben” címmel.

*

Agrártudományok Osztálya

november 3. Az MTA Kertészeti Bizottsága és a Fertődi Gyümölcstermesztési Kutató Fejlesztő Kft. Porpáczy Aladár, az MTA levelező tagja születésének 95. évfordulója alkalmából emlékülést rendezett a Fertődi Polgármesteri Hivatalban. Előadók voltak: Balázs Sándor, az MTA rendes tagja; Megnyitó; Szilágyi Kálmán; Porpáczy Aladár életútja; Kollányi László; Porpáczy Aladár a kertészeti kutatás fertődi intézményének alapítója és tudományos tevékenységének megalapozója; Tomcsányi Pál, az MTA rendes tagja; Porpáczy Aladár tudományszervező tevékenysége; Turi Lajos; Porpáczy Aladár szerepe a fertődi kerteszképzés megszervezésében.

november 10. „Legeltetési állattartásunk lehetőségei” címmel tudományos ülés az MTA-székház nagytermében Vinczeffy Imre 50 éves kutatói-oktatói munkája tiszteletére.

Előadók voltak: Kovács Ferenc, az MTA rendes tagja, osztályelnök; Megnyitó; Vinczeffy Imre, az MTA doktora; Legeltetési állattartásunk múltja, jelene és lehetőségei; Horn Péter, az MTA rendes tagja; Vinczeffy Imre tudományos és szakmai közéleti tevékenysége; Csizmazia Zoltán, a DATE rektora; Az oktató és iskolateremtő Vinczeffy Imre.

*

Orvosi Tudományok Osztálya

október 14. Kovács László, az MTA levelező tagja „Membránon keresztüli jelátvitel fiziológiás és kóros körülmények között” címmel székfoglaló előadást tartott az MTA-székház nagytermében.

október 16. Prof. Dr. Volker Diehl, az MTA tiszteleti tagja, „New advances in biology and treatment of Hodgkin's Disease” c. székfoglaló előadást tartott az MTA-székház kistermében.

*

Műszaki Tudományok Osztálya

október 29. Sítkei György, az MTA levelező tagja „A talaj-kerék kapcsolat néhány elméleti kérdése” című akadémiai székfoglaló előadására került sor az MTA-székház kistermében.

*

Kémiai Tudományok Osztálya

szeptember 30-október 2. „Elválasztástudományi Vándorgyűlés '98” címmel háromnapos tudományos konferenciát rendezett az MTA Elválasztástudományi Munkabizottsága és a Magyar Elválasztástudományi Társaság Szepes László, a kémiai tudomány doktora 70. születésnapja tiszteletére Miskolc-Lillafüreden, a Hotel Palotában.

október 12. Prof. Pretsch Ernő (ETH, Zürich) „Modern irányzatok a gyógyszeripari spektroszkópiás laboratóriumokban: automatikus spektruminterpretáció és központi adattárolás” címmel előadást tartott az MTA Analitikai Kémiai Bizottsága, az MTA Anyag- és Molekulaszerkezeti Munkabizottsága és az MKE Richter Rt. Csoportja szervezésében tartott előadóülésen a Richter Gedeon Vegyészeti Gyár Rt. Farmakológiai Kutatóközpontjában.

október 13. Prof. Adam Heller (The University of Texas at Austin), az osztály meghívott vendége „Amperometric DNA and Immunosensing” címmel tartott előadást az MTA Analitikai Kémiai Bizottsága ülése keretében az MTA felolvasótermében.

október 14-16. Az MTA Radiokémiai Bizott-

sága és munkabizottságai, valamint a Magyar Kémikusok Egyesülete Pakson rendezte meg a hagyományos, „Őszi Radiokémiai Napok” konferenciát. A tudományos ülésen áttekintették a hazai magkémia és radiokémia legújabb eredményeit, különös tekintettel a nukleáris energiatermelés jelenére és perspektíváira. A konferencia legjobb fiatal előadóit már második éve jutalmazták Hevesy György tiszteletére alapított Előadói Nívódíjjal. Az idei kitüntetettek; 1. hely: *Klencsár Zoltán*, az ELTE Magkémiai Tanszék doktoránsa, 2. hely: *Kertész István*, a Szegedi Biológiai Központ doktoránsa és 3. hely: *Eged Katalin*, a VE Radiokémiai Tanszék doktoránsa lettek. A konferencián G. Münzenberg, GSI, Darmstadt (Németország) a transfermium elemek szintéziséről tartott nagy sikerű előadást.

október 16. „Molecular Engineering in Homogeneous Catalysis” címmel nemzetközi konferenciát rendezett az MTA Kémiai Tudományok Osztálya, az MTA VEAB, a Veszprémi Egyetem Szerves Kémiai Tanszéke és a PATE Műszaki Kémiai Kutatóintézete a VEAB-székházban *Markó László*, az MTA rendes tagja 70. születésnapja tiszteletére.

Markó László tudományos iskolateremtő munkásságáért Veszprém Város Önkormányzata Pro Meritis Arany Emlékérmel adományozott.

október 14–17. *Pungor Ernő*, az MTA rendes tagja 75. születésnapjának tiszteletére az Elektroanalitikai Munkabizottság és a BME Általános és Analitikai Kémiai Tanszék szervezésében került sor a „Mátrafüred '98, International Symposium on Electrochemical and Biosensors” c. rendezvényre.

október 27. *Hardy Gyula*, az MTA rendes tagja — az osztály 1985–1988-ig elnöke — halálának 10. évfordulója alkalmából *Czvikovszky Tibor*, a kémiai tudomány doktora emlékbeszédet mondott az MTA kistermében.

október 29–30. Szegeden, a SZAB székházában került sor a Kolloid Munkabizottság idei második ülésére. Az ülésen több mint harminc, a tudományterületet művelő kolléga vett részt a budapesti, debreceni, miskolci, szegedi és veszprémi iskolából. Öröndetes módon, a résztvevők kb. 25%-a PhD-hallgató volt. A másfél napos ülésen öt előadás hangzott el különféle témakörökből (adszorpció, tenzid-micellák szerkezete és tulajdonsága). Ez alkalommal is örömmel adtak helyt PhD-munka szakmai vitájának: *Berger Ferenc* (JATE, Kolloidkémiai Tanszék) számolt be eredményeiről.

október 30. A Bruckner-termi előadássorozat keretében az MTA Szerves és Biomolekuláris

Kémiai Bizottsága, valamint az MKE Szerves és Gyógyszerkémiai Szakosztálya immáron hagyományos közös rendezvényén az első előadást *dr. Fogassy Elemér* egyetemi tanár (BME Szerves Kémiai Technológiai Tanszék) tartotta „Királis felismerés, rezolválás” címmel. Az előadóülés második felében *Keglevich György* professzor (BME Szerves Kémiai Tanszék) „Öt-, hat-, hét- és nyolctagú foszforheterociklusok, az aromás foszforoktól a foszforilezésekben használható foszfabiciklooténekig” címmel tartotta meg előadását.

november 3. Az MTA Kémiai Tudományok Osztálya és a Magyar Kémikusok Egyesülete rendezésében az 1998. évi Oláh György- és az 1998. évi Náray-Szabó István-díj átadására került sor az MTA kistermében.

Az Arany János Közalapítvány a Tudományért Oláh György Szakkuratóriumának elnöke, Szántay Csaba adta át az Oláh György-érmet *Kollár Lászlónak*, a kémiai tudomány doktorának, a JPTE tanszékvezető egyetemi tanárának. A Náray-Szabó István-díjat *Kálmán Alajos*, az MKE elnöke nyújtotta át *Paulik Ferencnek*, a kémiai tudomány doktorának. Ezt követően a díjazottak előadásai hangzottak el: *Kollár László*: „Átmeneti fémkomplexek alkalmazása szerves szintézisekben,” *Paulik Ferenc*: „A termoanalitika fejlődésének különféle útjai”.

november 6. Az osztály szervezésében a „Művészet a természettudományban” c. ankétára került sor az MTA-székház nagytermében. Az ülés keretében elhangzott előadások: *Hargittai István* (BME Általános és Analitikai Kémiai Tanszék): Még egy szép a tudományban; *Vicsek Tamás* (ELTE Biológiai Fizikai Tanszék): A természet geometriája; *Nyikos Lajos* (MTA KFKI AEKI): Grafikai lapok fraktális elemzése; *Ungvárai-Nagy Zsuzsanna* (ELTE Szervetlen és Analitikai Kémiai Tanszék): Hullámok, spirálok és egyéb mintázatok kémiai rendszerekben; *Schiller Róbert* (MTA KFKI Atomenergia Kutató Intézet): „... lógg a nagy semminek ágán”. (Van-e természettudományos költészet?)

november 10. Kisfaludy Lajos, az MTA levelező tagja halálának 10. évfordulója alkalmából *Schön István*, a kémiai tudomány doktora emlékbeszédet mondott az MTA kistermében.

november 11. Az Élelmiszertudományi Komplex Bizottság és annak Lipidkémiai Munkabizottsága tudományos ülésén előadások hangzottak el új zsírhelyettesítő szintetikus vegyületek orvostudományi (*Szollár Lajos*, az orvostudomány doktora), élelmiszer-tudományi (*Biacs Péter*, a kémiai tudomány doktora) és táplálkozástudományi (*Bíró György*, az orvostudomány doktora) vetüle-

teiről. Az ülésen felkért hozzászólást tartott *Peré-di József*, a kémiai tudomány doktora.

*

Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya

október 19. Emlékezés az MTA-székház képestermében, melyen *Mátyás Antal*, az MTA rendes tagja emlékbeszédet tartott „Megemlékezés Heller Farkas akadémikusról” címmel.

október 26. A Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya, valamint a Magyar Közgazdasági Társaság elnökségének felkérésére *Prof. Erich W. Streissler*, az MTA tiszteleti tagja, a Bécsi Egyetem Közgazdaság-tudományi Intézetének igazgatója, a Nemzetközi Közgazdasági Társaság VB-tagja „Globalisation, Capital Markets and the Role of the States” címmel angol nyelven előadást tartott az MTA-székház III. emeleti előadótermében.

november 9. Előadóülés. *Szabó Miklós*, a hadtudomány doktora, a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem rektora „A magyar királyi honvéd légierő fejlesztésével kapcsolatos nézetek az 1930-as években” címmel tartott előadást az MTA-székház kistermében.

*

Földtudományok Osztálya

október 22. *Müller Iván*, az MTA tiszteleti

tagja, az Ohio State University (USA) professzora, „The International GPS Service (IAG/IUGG) for Geodynamics in 1998” címmel angol nyelvű előadást tartott az MTA-székház felolvasótermében.

október 26. *Michel Durand-Delga*, az MTA tiszteleti tagja, a Francia Tudományos Akadémia tagja, a Toulouse-i Egyetem professzora „French geologist's travels in Hungary at the birth of the Earth Sciences in Central Europe” címmel székfoglaló előadást tartott az MTA-székház felolvasótermében.

*

Fizikai Tudományok Osztálya

október 18. Gyulai Zoltán (1887–1968) nemzetközi hírű fizikus professzor tiszteletére emléktáblát helyezett el az MTA, a Romániai Unitárius Egyház és a Kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Gyulai szülőfalujában, Pipe község unitárius templomának előterében.

Az ünnepségen emlékbeszédek hangzottak el az MTA, az egyház, az egykori barátok és munkatársak részéről.

október 28. Az osztály ülésén *Rácz Zoltán*, a fizikai tudomány doktora (ELTE) előadást tartott „Egyensúlytól távoli stacionárius állapotok kvantum spinláncokban” címmel, az MTA-székház felolvasótermében.

INTÉZETEK HÍREI

Atommagkutató Intézet

október 12. Debrecenbe érkezett dr. Ogawa Yoko, az Oszakai Egyetem munkatársa. A japán fizikusnő két és fél hónapot tölt Debrecenben, és elméleti magfizikai kutatómunkát folytat, amelynek révén az Oszakai Egyetem is bekapcsolódik a Niigatai Egyetem, a Tokió melletti Fizikai és Kémiai Kutatóintézet és az Atomki közötti együttműködésbe.

Jesse L. Weil, a Kentucky Egyetem (Lexington) professzora „sabbatical year” lehetőségét használta fel az Atomkiban végzendő kutatómunkára. Ennek során az eredmények diszkussziójára, közlésre való előkészítésére és a ciklotronnál végzett új kísérletekre került sor.

*

Balatoni Limnológiai Kutatóintézet

október 7–9. A Hidrológiai Társaság, az MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézete és az MTA Veszprémi Területi Bizottsága rendezésében

került sor a „40. Hidrobiológus Napok”-ra „Álló- és folyóvizeink minősége” címmel. A rendezvényen mintegy 100 kutató vett részt a hazai egyetemek, kutatóintézetek és a vízügyi igazgatóságok képviselőiben. Az előadások a hazai hidrobiológiai kutatások szinte valamennyi aktuális kérdésé érintették.

*

Filozófiai Intézet

október–november folyamán több előadást rendezett az intézet: *Kovács Gábor* tudományos munkatárs „Mozaikdemokrácia vagy elituralom: A politikai szféra helye és szerepe a posztmodernről, az információs társadalomról és a globalizációról szóló elméletekben” ; *Forrai Gábor* „Dennet és a népi pszichológia” . Kerekasztalbeszélgetés folyt az információs társadalom filozófiai problémáiról *Nyíri Kristóf* igazgató és *Vámos Tibor* akadémikusok vezetésével. *Békés Vera* tudományos munkatárs „A hiányzó paradigm-

ma" c. könyvének vitáját tartották Fehér Márta filozófus és Sándor Klára nyelvész bevezetőjével; Horváth Pál tudományos munkatárs „A magyar katolikus gondolkodás 19. és 20. századi irányzatairól” címmel tartott előadást.

KFKI Részecske- és Magfizikai Kutatóintézet

október 25. Sikeresen üzembe helyezték a svájci megrendelésre az RMKI-ban készített plazmaszenyeződés injektáló berendezést a Lausanne-i Egyetem tokamakjánál. Az eszköz a szabályozott termonukleáris fúzióhoz kapcsolódó plazmafizikai kutatásokat szolgálja.

november 10. Daniel S. Goldin, az amerikai űrugynökség, a NASA vezetője megosztott NASA-díjban részesítette Földy Lajost, Gladkih Irinát, Nagy Lászlót, Szalai Sándort és Szegő Károlyt, a Cassini-programban végzett kiemelkedő munkájukért. A Cassini űrszondát tavaly októberben indította a NASA a Szaturnusz bolygó kutatására.

november 9–11. Az intézetben tanácskoztak a Rosetta Lander-program német, francia, ír és magyar műszaki irányítói. Az Európai Űrugynökség 2003-ban indítja a Rosetta űrszondát, amelynek leszállóegysége 2012-ben ereszkedik le a Wirtanen üstököstre. A leszállóegység központi adatgyűjtő és vezérlő számítógépét az RMKI tervezi és építi.

Közgazdaság-tudományi Kutatóközpont

Az MTA Közgazdaság-tudományi Kutatóközpont, a Közép-Európa Egyetemmel és a Magyar Nemzeti Bankkal közös szervezésben útjára indította a *Budapest Economic Seminar Series (BESS)* elnevezésű, a tudományos utánpótlás szempontjából is jelentős, Magyarországon eddig hiányzó, nemzetközi szemináriumsorozatot. Az angol nyelvű szemináriumok keretében a szervezők (előadók) nemzetközi értelemben standard közgazdasági tanulmányokat kívánnak bemutatni. Az előadók nagyrészt a három intézmény munkatársai, de alkalmanként más helyről is meghívják a közgazdaság-tudomány jeles tudósait.

A szemináriumsorozat keretében

október 9-én Kőrösi Gábor (KTK): „Labour Demand during Transition in Hungary [Munkaerőkereslet Magyarországon az átmenet idején]” című előadásában a jelentős exportőr vállalatok munkaerő-keresletét modellezte ökonometria eszközökkel az 1987–96-os időszakra.

október 16-án előadott „Self Employment” [Önfoglalkoztatás] című tanulmányában John

Earle, a University of Stockholm és a budapesti Közép-Európa Egyetem professzora azt vizsgálta, mennyiben tekinthetők Közép- és Kelet-Európa új kisvállalkozói valódi vállalkozóknak és mennyiben munkanélküliség miatti kényszervállalkozóknak.

október 30-án Jurij Jegorov (CEU) professzor „Location Choice by Heterogeneous Agents [Heterogén ügynökök helyválasztása]” címmel az orosz nagyvárosok körüli dácsák piacát elemezte.

november 6-án Simonovits András (KTK) „Rational vs Naive Expectations [Racionális vagy naiv várakozások]” című előadása során különböző gazdasági modellekben hasonlította össze a két eltérő várakozási modell hatását, különös tekintettel a modellek stabilitására.

október 29. A Közgazdaság-tudományi Kutatóközpont gazdaságelméleti és -politikai szemináriumsorozatának keretében Csanádi Mária „Környezetvédelmi garanciák és a privatizáció” c. előadásában arra világított rá, hogy bár a privatizáció lehetőséget nyújtott arra, hogy a pártállami rendszer iparszerkezete következtében felhalmozott veszélyes hulladékokat és egyéb környezeti károkat az előadó és a vevő közös felelősségvállalással felszámolja, ez a lehetőség kihasználatlanul maradt. Az eladó ennek törvényi, szabályozási, magatartásbeli és érdekelmi hátterét elemezte.

november 5. Mihályi Péter (CEU) az egészségügy tervbe vett átalakítása során kialakítandó finanszírozási és szervezeti rendszer elemeiről, a várható egészségügyi reformról beszélt előadásában.

november 12. Augusztinovics Mária „A nyugdíjprobléma demográfiai és gazdasági alapjai” c. előadása hangzott el. Az előadó arról a folyamatban levő kutatásról számolt be, amely fogalmi kapcsolatot kíván létesíteni a nyugdíjfinanszírozás elvont, elméleti modelljei és a valóságot leképező szimulációs modellezési lehetőségek között. A számítási eredményekből levonható fő következtetés, hogy a nyugdíjrendszer(ek) finanszírozhatóságát sokkal inkább gazdasági, mintsem demográfiai tényezők határozzák meg.

Matematikai Kutatóintézet

november 13–14. A Matematikai Kutatóintézet adott otthont az Erdős Pál Nyári Matematikai Kutatóközpont Tudományos Tanácsának ülése alkalmából rendezett kétnapos előadássorozatnak. A hatalmas érdeklődéssel kísért rendezvényen Hillel Furstenberg, a jeruzsálemi Héber Egyetem professzora, Kollár János, az MTA külső tagja, Lovász László, az MTA rendes tagja, David

Preiss, a londoni University College tanára, valamint *Totik Vilmos*, az MTA levelező tagja tartott előadást a matematikusok széles köre számára izgalmas kérdésekről.

Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Intézet

október–november folyamán 5 alkalommal rendezett az intézet szemináriumokat. Ezekben nagyszámú külső látogató is részt vett. A következő előadások hangzottak el: *Cser László*: „Atomi felbontású neutron holográfia”; *Juhász Zoltán*: „Népzene és információ”; *Beleznay Ferenc*: „Még egy Nobel-díj a Quantum Hall-effektusért”; *Szabó György*: „Gazfickók, balekok és pandúrok evolúciós versengése”; *Rédei László*: „Spektroszkópiai mérések kiértékelése mesterséges neurális hálózatokkal”.

Nyelvtudományi Intézet

október 16–17. A Fonetikai Osztály kétéven- te „Beszédkutatás” címmel rendezi meg azt a konferenciát, amely a fonetika tudományága mellett a beszéddel foglalkozó társtudományok témáinak is helyt ad. A jelen rendezvény témaköre: *Spon- tán beszéd, beszéd, beszédkommunikáció*.

A konferencia előadásai a beszédkutatás elméleti és gyakorlati területeire kalauzsolják el a hallgatót. Különböző aspektusú fonetikai vizsgálatokról szoltak *Gósy Mária*, *Hunyadi László*, *Kovács Magdolna*, *Olaszy Gábor*, *Menyhárt Krisztina* előadásai. Helyet kaptak az idős korú- aknak, illetőleg a beszédsérültek kommunikációjának, valamint a beszédrehabilitáció nyelvi vonatkozásainak, sőt a beszédbeli elszólásoknak az elemzése is (*Gocsál Ákos*, *Szépe Judit* stb.). Az előadók foglalkoztak az írott nyelv és a beszéd viszonyával, a „hagyományos” és az internetes kommunikáció, valamint a beszéd kapcsolatával, a beszédfeldolgozás sajátosságaival kétnyelvűség esetén (*Lengyel Zsolt*, *Rohonyi András*, *Bódi Zoltán* stb.).

A konferencia különös érdekessége és szín- feltja „A beszédkutatás múltja és jelene Magyar- országon” című kiállítás. Itt a beszédkutatással kapcsolatos eszközök és eredmények demonstrá- lására kerül sor.

Szilárdtestfizikai és Optikai Kutatóintézet

augusztus 28. Az MTA elnöke — a főtitkár javaslata alapján — *Kollár János* tudományos igazgatóhelyettesét, a fizikai tudomány doktorát bízta meg az SZFKI igazgatói teendőinek ellátásá-

val, 1999. december 31-ig, mivel *Kroó Norbert* korábbi igazgató — helyettes államtitkárrá tör- tént kinevezése miatt — felmentését kérte az MTA-tól. *Kroó Norbert* akadémikus kutatópro- fesszorként továbbra is az SZFKI-ban dolgozik.

Kollár János az SZFKI tudományos igazgató- helyettesi teendőinek ellátásával *Buka Agnes* tudományos szaktanácsadót, a fizikai tudomány doktorát bízta meg 1999. december 31-ig.

október 8–11. Az MTA mátraházi tudósüdü- lőjében tartották az „*International School and Symposium on Small-angle Scattering*” c. rendez- vényt, az SZFKI Neutronfizikai osztályának szer- vezésében. A rendezvényen 24 magyar és 27 kül- földi kolléga vett részt. Nemzetközileg elismert, meghívott szakemberek ismertették hét, egyen- ként egyórás előadásban a kisszögű neutronszó- ráson alapuló vizsgálati módszer alapjait és különböző tudományterületeken való alkalmazá- sait. Ezek mellett a résztvevők rövidebb, 15–30 perces előadásokban mutatták be saját eredmé- nyeiket. Öröndetes, hogy sok fiatal kolléga, egyetemi és PhD-hallgató jött el a rendezvényre főleg Magyarországról, s többen közülük előadást is tartottak.

Szociológiai Intézet

október 21. Az intézet „Kulturális magatar- tásformák” címmel konferenciát rendezett. A rendezvény a kulturális magatartásokat széles határok között értelmezte és járta körül. Az elő- adások, hozzászólások a kulturális politikától, a kulturális statisztikán át a legkülönbözőbb kultu- rális tevékenységekkel foglalkoztak. A konferen- cia nyomatékosította, hogy a kulturális magatar- tások a társadalom minden területével, így példá- ul a társadalmi rétegződéssel, a politikával vagy az oktatási rendszerrel is szoros összefüggést mutatnak. A hozzászólásokat élénk vita követte.

november 11. Konferencia „A társadalom művelődése. A tudánypolitika aktuális kérdé- sei” címmel.

Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézet

november 1–6. Az intézet közreműködésével került megszervezésre a II. Magyar–Egyiptomi Környezetvédelmi Konferencia, melyen 20 egyip- tomi kutató mellett a tématerületek hazai neves kutatói vettek részt. A konferencia tematikája átfogta a talajtani, az agrokémia, a vízgazdálkodás és a növényvédelem fő területeit.

Történettudományi Intézet

október 15–16. Az MTA Kisebbségkutató Műhelye, a Budapesti Európa Intézet és a Magyar Atlanti Tanács közös szervezésében a gödöllői Királyi Kastélyban rendezték meg a „Magyarország és a magyar kisebbségek kapcsolatrendszer: történeti és mai tendenciák” című tudományos konferencia. *Szász Zoltán*, az MTA TTI igazgatójának bevezetője után *Glatz Ferenc*, az MTA elnöke tartott előadást „Kisebbségek és kisebbségkutatás” címmel. Az interdiszciplináris ülés tematikailag két részre oszlott. Az első előadássorozat a magyar–magyar kapcsolatok alakulásának történeti aspektusait vizsgálta, míg a második a jelenlegi kapcsolatrendszer szociológiai elemzésére helyezte a hangsúlyt. A magyarországi és határon túlról érkezett előadók között volt történész, politológus, szociológus, demográfus, filozófus, földrajztudós és pszichológus is. A kétnapos konferenciát egy politikus-kerekasztal zárta le, melyen a szomszédos országokban élő magyar kisebbségek egy-egy politikusa mellett részt vett a Határon Túli Magyarok Hivatalának jelenlegi (*Szabó Tibor*) és volt elnöke (*Tabajdi Csaba*) is.

Világgazdasági Kutatóintézet

október 12. Az MTA-székház kistermében „Kiigazítás vagy recesszió a világ gazdaságban?” címmel nyilvános tudományos ülést tartott az intézet. *Inotai András* főigazgató bevezetőjében rámutatott arra, hogy az utóbbi másfél évben megszorodtak a válságjelenségek a világ gazdaság különböző régióiban. Az intézet kutatói összefoglalták a világ gazdasági fejlődés és a magyar gazdaság külső keretfeltételei szempontjából meghatározó nyolc ország, illetve térség gazdasági helyzetét, elemezték a pénzügyi válság hatását. Ezt követően a lehetséges és a már alkalmazott gazdaságpolitikai reagálást, a sikeres védekezési és aktív struktúraátalakítási politikák tanulságait elemezték. *Dezséri Kálmán* az USA, *Hernádi András* Japán, *Kőrösi István* Németország, *Mészáros Klára* Kína világ gazdasági pozícióját és

stratégiáját mutatta be. *Bassa Zoltán* a délkelet-ázsiai, *Ludvig Zsuzsa* az oroszországi válsággal foglalkozott. *Meisel Sándor* és *Rácz Margit* elemzése az Európai Unióval, *Artner Annamária*é Latin-Amerikával foglalkozott. *Simai Mihály* akadémikus „Válságok és kiút keresés: a világgazdaság pénzügyi szektora a 20. század végén” c. előadásában a pénzügyek globalizálódásával, a nemzetközi tőkeáramlások hatásaival és a pénzügyi válságok kezelésének lehetőségeivel foglalkozott. *Ehrlich Éva* professzor a mai magyar gazdaság sebezhetőségének tényezőit elemezte a bel- és külgazdasági mechanizmusok tükrében. A zsűfólásig megtelt teremben az előadásokat számos hozzászólás, kérdés és vita követte.

november 4. Az intézet „Kormányváltás vagy korszakváltás? Németország a választások után és az új évezred küszöbén” témában nyilvános tudományos ülést tartott, amelyen *Inotai András* tartott nyitóelőadást „A választások utáni Németország helyzete a világgazdaságban és Európában” címmel. *Kiss J. László*, a Külügyi Intézet főmunkatársa „Németország szerepe az integrációban” témában tartott előadást. *Kőrösi István* főmunkatárs „Németország újraegyesítés utáni gazdasági fejlődése”-nek útjáról, majd „Németország és Közép-Európa kapcsolatai: integráció és regionalizmus” témában tartott előadást. Az előadásokat élénk érdeklődéssel fogadott kerekasztal-beszélgetés követte, amelybe a mintegy 40 megjelent vendég közül többen is bekapcsolódtak.

Zenetudományi Intézet

október 9–10. Az intézet kétnapos tudományos ülésszakot rendezett *Falvy Zoltán* igazgató 70. születésnapja tiszteletére. Ez alkalmából a Bartók Teremben megnyílt „Az Erdődy-palotától a Zenetudományi Intézetig” című kiállítás.

november 5–6. Az intézet és a grazi Universität für Musik und Darstellende Kunst Népzene-tudományi Intézete közös konferenciát rendezett regionális népzenei kérdésekről Grazban.

NE SZALASSZA EL!

Magyar Tudomány

1998. december 31-ig az idei áron,
2688 Ft-ért fizetheti elő
a Magyar Tudományt a jövő évre.
1999. január 1-jétől
az éves előfizetetői díj 3024 Ft.

EGY GONDDAL KEVESEBB

A SUGÁRZÓ HULLADÉKOK PROBLÉMÁJÁNAK MEGOLDÁSA FELÉ

Krachun Szilárd bátpáti polgármester 1997. március 28-án levélben fordult az Akadémia elnökéhez, hogy pártatlan tudósok vizsgálják meg a paksi atomerőművi kis és közepes radioaktivitású hulladékok elhelyezésének kérdését. Az elnök 1997 májusában elnöki ad hoc bizottságot küldött ki a megnyugtató megoldás felderítésére. A bizottság tagjai: Gadó János akadémiai doktor, az MTA Atomenergetikai Kutatóintézetének igazgatója, Marx György akadémikus, az MTA Sugárvédelmi és Környezetfizikai Bizottsága elnöke, valamint Nagy Béla akadémiai doktor, az MTA Földtudományok Osztálya titkára. 1997. június 27-én az Glatz Ferenc elnök személyesen megtekintette az erőművet, konzultált Szabó József vezérigazgatóval. A bizottság vezetőjével, Marx György akadémikussal beszélgettünk.

— Ha minden rendben van is egy-egy atomerőmű működése tekintetében, mint ahogy ez a helyzet Pakssal kapcsolatban, megoldandó marad a kiégett fűtőelemek biztonságos elhelyezése.

— Csakugyan így van világszerte. A kiszolgált fűtőelemek kiszerezésük után még négy évig hőt fejlesztenek és radioaktív sugárzásuk is erős. Ezért Pakson és máshol is négy év tartamára a reaktorok mellett lévő, víz alatti tartályba süllyesztették őket. Az oroszországi partnerek jól jártak, ha ezután visszaszállítottuk őket Oroszországba, hiszen bevételhez jutottak, amely csökkentette az ország fizetési mérlegének hiányát hazánkkal szemben, és például élelmiszert vásárolhattak rajta az atomenergia-iparban foglalkoztatott munkásoknak. Mi sem jártunk túl rosszul, mert a megoldás határainkon kívülre került.

Felszínre kerültek azonban — mindkét részcsoport — ennek a gyakorlatnak a hátrányos vonásai. Az oroszországi duma néhány éve egy problematikus hatályú határozatával úgy

döntött, hogy idegen ország radioaktív hulladékát a továbbiakban nem fogadja. A magyar szervek is felfigyeltek a megoldás költségességére. Pakson kialakítottak tehát egy átmeneti hulladéktárolót, amely a kiszolgált fűtőelemek 30–40 évnnyi tárolására alkalmas. Ez automatikus léghűtéssel működik, aktív levegőbefújást nem igényel, ezért üzembiztos és folytonosan ellenőrizhető. Épp attól biztonságos, hogy nem igényel gépi berendezéseket: a tároló levegője zárt körben cirkulál: magától hűl le, amikor fölmelegedve fölemelkedik.

— Van olyan radioaktív hulladékhanyag is, amely nem kiégett fűtőelem.

— Ezek az alacsony és közepes aktivitású hulladékhanyagok (szennyezett védőköpenyek, törölruhák, a víztisztításból fennmaradó üledékek, amelyek kórházakból is származhatnak). Ezek eddig a Váctól északra fekvő Püspökszilágyi telepre kerültek, ott ásták mélyre őket. Ez a telep rövidesen megtelik. Az sem megfelelő, hogy Paksról csak nagy forgalmú Duna-hidakon át lehet a helyet megközelíteni. Új, megfelelőbb telephelyet kell tehát keresni. Legesélyesebbnek tetszik a Pakshoz közeli „üvegghuta”, egy nagy gránit-

tömb. Itt a helyi lakosok sem ellenzik a telep kialakítását, hiszen az műszaki fejlesztést, a közműhálózat kiterjesztését hozza magával.

Bizottságunknak az a dolga, hogy a régió polgármestereinek kérésére ellenőrizze a környéket leíró elemzést, amelyet a Paksi Atomerőmű által felkért és dotált szakértők készítettek. E bizottságban jómagam fizikus szemmel vizsgálódom.

Mielőtt bármiféle nagyobb szabású földmunka elindulna, fel kell mérni a radioaktivitás jelenlegi szintjét, hiszen csak így tudjuk értékelni a hulladéktelep beindulása után mérendő szinteket. Tíz községben mérték fel a lakosságot érő sugármennyiséget. Tudni kell ugyanis, hogy a gránit aránylag urándús kőzet, de azt sem árt tudni, hogy az ország más területein is jelen van némi radongáz a lakóházakban. Meglepő mérési eredményt kaptunk: éppen ezen a környéken a házakba szivárgó radongáz mennyisége *az országos átlag alatt van!* Ez azt mutatja, hogy a geológusok igen jól választottak, mert a környék alatt 100–200 méterre meghúzódó hatalmas gránittömb tömör, nem pedig töredezett gránit. Ez a tömörség magyarázza a felmért, igen alacsony radioaktivitási szinteket. Vagyis ami radongáz uránbomlásból keletkezik a hatalmas gránittömbben, az is alig tud kiszabadulni belőle. Ugyanígy vissza fogja tartani a hordókból évszázadok múlva esetleg kiszökő radioaktív hulladékot is.

— *Megtudhatnának-e laikusabb olvasóink egyet-mást arról, hogy miért folytatódik a radioaktív tevékenység a kiégett fűtőelemekben?*

— A fűtőelemek nehéz uránjának felezési ideje 4,5 milliárd év. De maghasadáskor a könnyű uránból középnehéz hasadványok keletkeznek, amelyeknek felezési ideje már csak néhány évtized, legfőlegb 100–200 év. Ha ezeket a hasadványokat visszahelyeznénk oda, ahonnan az uránt kivették, 200 év múlva kisebb volna ott a radioaktivitás, mintha az uránt ki sem bányászták volna. Csakhogy az atomreaktor működése során ún. transzurán, tehát az uránnál is nehezebb elemek (például plutónium, amerícium) is keletkeznek, amelyeknek felezési ideje több ezer év. Emiatt kell a használt uránrudak elhelyezésekor több ezer évnyi teljes lebomlási és tárolási idővel számolni.

De ha ezeket a transzurán atomokat kémiai úton kivonjuk a használt uránrudakból — épp ezen dolgoznak Los Alamosban, többek között a magyar Mezei Ferenc közreműködésével —, és ezeket elektromosan felgyorsított részecskékkel bombázzuk, kettéhasadnak, s így azután már felgyorsul a lebomlásuk. Közben energia is felszabadul, amelyet elektromossággal fejlesztésére lehet felhasználni — ennek mindössze egyharmadával lehet a transzurán atomok bombázását elvégezni, zöme villamos hálózatnak adható, hasznosítható. A Los Alamos-i megoldás próbaüzeme beindul. Feltehetőleg ezt fogjuk mi is átvenni egy-két évtized múlva, azzal a pótlólagos haszonnal, hogy az egész eljárást másodlagos energianyerésre is fel lehet használni, miközben gyorsan lebomlóvá alakul át a kiszolgált nukleáris fűtőelem.

— *És az alacsony vagy közepes aktivitású hulladékokkal mi lesz?*

— Bizottságunk épp az ezek elhelyezésére kiszemelt területet ellenőrzi. Ideiglenes mérési eredményeink megerősítik, hogy a gránittömb e tekintetben is rendkívül jól zár. A végleges döntés a hulladékelhelyezésről a közeljövőben várható.

— *Sok szó éri a tavasszal üzembe helyezett mohi atomerőművet...*

— Aki a mohi erőmű biztonságát kétségbe vonja, az a paksiét is megkérdőjelezi, mert a két erőmű teljesen egybevág. Biztonsági rendszerét az a Siemens-cég fémjelzi, amely a paksiét is kifejleszti a jelenlegi, finn-magyar biztonsági rendszert tökéletesítve. Paks létrehozását megelőzte az olajválság, s ami még fontosabb, néhány atomerőművi baleset, mint például a harrisburgi. Az első csehszlovák atomerőmű, a bohunicei mindezekből nem okulhatott; ezért sokkal elavultabb, mint a paksi és mohi atomerőmű: a régebben épült reaktorokat nem védte lokalizációs torony a radioaktivitás kiszabadulása ellen. (Ráadásul Bohunice még Ausztriához is sokkal közelebb van, mint a most beindított mohi erőmű.) A szlovákok ígérik, hogy be fogják zárni az elavuló bohunicei reaktorokat, amint beindítják a harmadik mohi reaktort.

— *Azzal köszönöm meg a tájékoztatást, hogy nyugodtabban alhatunk ezután.*

Hernádi Miklós

AZ MTA 1848/49-ES TÖRTÉNETÉNEK DOKUMENTUMAI

KIÁLLÍTÁS

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára a Magyar Tudomány Napja, valamint az 1848–1849-es forradalom és önvédelmi háború 150. évfordulója alkalmából kiállítást rendezett „A Magyar Tudományos Akadémia és az 1848/49-es forradalom és szabadságharc” címmel. A kiállításon az Akadémiai Könyvtár Kézirattárának válogatott dokumentumai a Tudós Társaság testületének működését és tagjainak tevékenységét mutatják be a sorsfordító években.

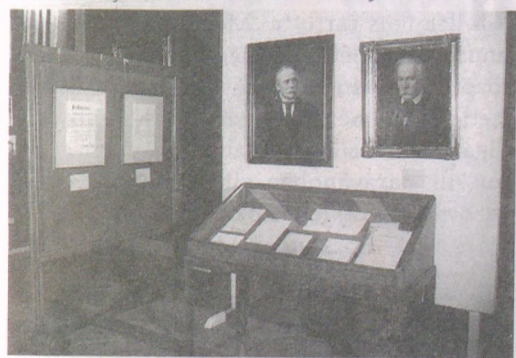
A bécsi forradalom hírei, a pozsonyi országgyűlés reformellenzékének a polgári Magyarország megteremtésére irányuló erőfeszítései, Pest-Buda március 15-i forradalma a Magyar Tudományos Akadémia testületére sem maradtak hatástalanok. Március 20-án rendkívüli kisgyűlést tartottak, s ezen az Akadémia tevékenységét, sorsát alapvetően befolyásoló döntéseket hoztak. Vörösmarty Mihály rendes tag javaslatára „a társaság szerkezetének és alapszabályainak gyökeres javítása iránti terv kidolgozásával” választmányt bízta meg. Forradalmi volt a gyorsaság, amely ezt a március 20-i ülést jel-

lezte, s az Akadémián már addig is meglévő reformszándékokat néhány óra alatt részben valóra váltották: kiterjesztették a szavazati jogot a levelező tagokra is, és külső nyomásra egy fiatalabb levelező tag (feltehetőleg Henszlmann Imre) lelkes fiatalokat vitt be az ülésterembe, és nyilvánossá tették a rendes heti üléseket is.

A Magyar Tudós Társaság működését a politika, majd később a hadi események erősen befolyásolták. 1848 márciusában és áprilisában a feszült helyzet miatt (a bécsi udvar hátráltatni igyekezett a törvények elfogadását) alig tartottak üléseket, májusban viszont már megindult a tudományos munka.

Az Akadémia Batthyány Lajost üdvözlő levelében biztosította a miniszterelnököt, hogy az akadémikusok támogatni fogják erőfeszítéseit. Valóban, már május elején bizottmányt hoztak létre a sajtótörvény és a sajtóvétségek felett ítélkező esküdtszékekről szóló igazságügy-miniszteri rendelet megvizsgálására. A bizottmány módosításokat javasolt az 1848. évi XVIII. tc.-hez. Ezen javaslatok általában enyhíteni kívánták a saj-

Vörösmarty eredeti kéziratának tárlója

Eötvös József és Teleki László levelei 1848-ból

KIÁLLÍTÁSI KALAUZ

GUIDE TO THE EXHIBITION

Az MTA és az 1848/49-es forradalom és szabadságharc c. kiállítás katalógusa

tótörvény szigorát, és az induló lapok szerkesztősegeinek alacsonyabb kaució megszállását javasolták.

Horváth Mihály rendes tag javaslatát (miszerint tegyék hozzáférhetővé a magyar történettudomány számára a bécsi udvari levéltárak utolsó három évszázadbéli anyagát) az Akadémia azzal egészítette ki, hogy ezen iratok és más Magyarországot érintő levéltárak anyagának összegyűjtésével országos közlevéltárat kellene létrehozni a fővárosban. A közlevéltár tervét megküldték báró Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszternek.

Kezdeményezte az Akadémia az általános, decimális alapú mértékrendszer bevezetését is. A terv találkozott a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter elgondolásaival, kidolgozására azonban eszközök és anyagiak hiánya miatt nem került sor.

1848 őszén a császári csapatok előrenyomulása szükségessé tette védművek építését, különösen a főváros körül. Az Akadémia felhívta az Országos Honvédelmi Bizottmány elnökének, Kossuth Lajosnak a figyelmét a sáncásások közben előkerülhető régészeti leletekre. Felkérték, hogy a munkálatok vezetőit kötelezzék az előkerült leletek beszolgáltatására, valamint a nem mozgásható maradványok bejelentésére. Kossuth a

Közlöny 1848. december 2-i számában megjelent, „A tudományt a harcok között sem szabad felejtünk...” kezdetű rendeletben eleget tett a Tudós Társaság kérésének.

1848 nyarán a tudós testület az akadémiai reform ügyével foglalkozott. Az Akadémia régi levéltára hat reformjavaslatot őriz. Közös bennük a törekvés a tudományos munka javítására, a Tudós Társaság belső felépítésének és szellemének demokratikusabbá tételére. Valamennyi igényli az Akadémiának nyújtott állami támogatást, amely feltetele annak, hogy a Magyar Tudós Társaság nemzeti intézmény lehessen.

Az Akadémia mint intézmény csak saját keretein belül segíthette a felelős kormány munkáját, a tagok azonban nemcsak tudósként, de politikusként, ha kellett, katonaként is megállták helyüket. Lukinich Imre tanulmánya (1949) szerint az akadémikusoknak csaknem a fele részt vett a szabadságharcban. A Batthyány-kormánynak öt akadémikus tagja volt; többen pedig országgyűlési képviselőként szolgálták az országot. A kormány számított az akadémikusok szakértelmére. Ezt mutatja, hogy többen töltöttek be államtitkári tisztséget (például Pulszky Ferenc, Szász Károly, Trefort Ágoston) vagy magas közhivatalt (id. Barta György a külügyminisztériumban, Fabriczy Sámuel a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban, Csengery Antal a Szemere-kormány idején a belügyminisztériumban). Diplomáciai küldetést vállalt gr. Teleki László és Szalay László. Több akadémikus munkálkodott a nemzetőrség és a honvéddahadsereg szervezésén, mások fegyverrel védték a hazát.

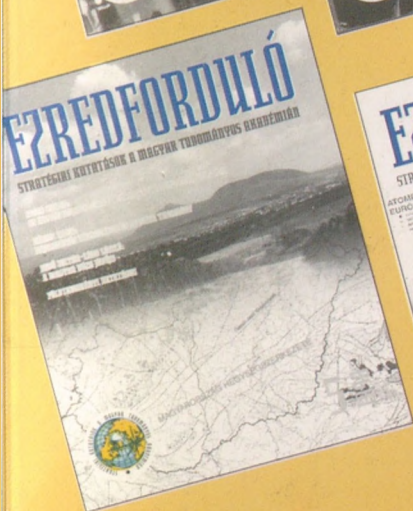
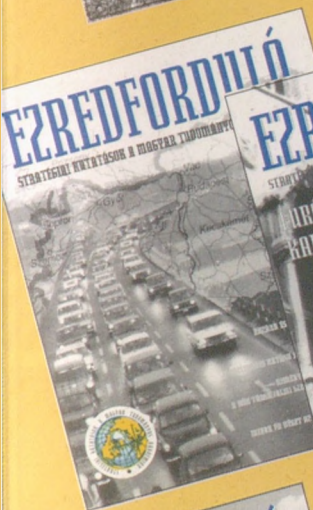
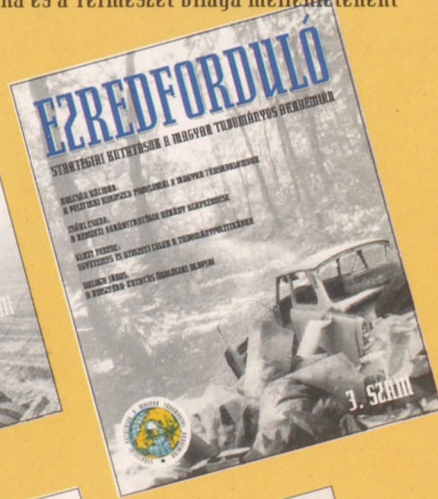
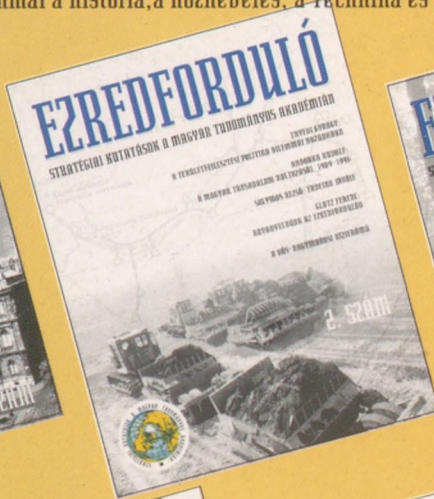
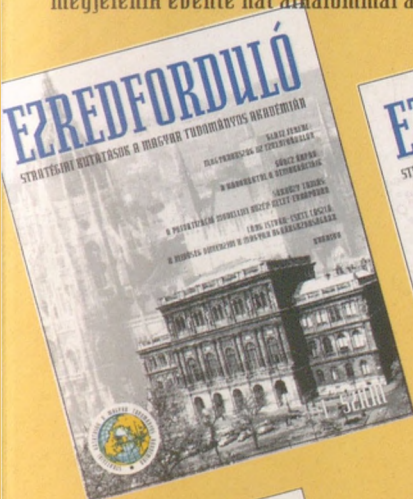
A kiállítás 1998. november 4-én nyílt meg, a megnyitó előadást Szabad György akadémikus tartotta. Megtekinthető 1999. január 29-ig, hétfőn és pénteken 11 és 16 óra között az Akadémia székházában, a Művészeti Gyűjtemény termeiben. A könnyebb eligazodást kiállítási kalauz, valamint a tárlókon, ill. paravánokon elhelyezett kétnyelvű (magyar-angol) feliratok segítik. A kiállítást Mázi Béla, Rozsondai Marianne és Szabó Júlia rendezte.

Mázi Béla

EZREDFORDULÓ

STRATÉGIAI KUTATÁSOK A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIAÁN

Megjelenik évente hat alkalommal a História, a Köznevelés, a Technika és a Természet Világa mellékleteként

Cikkek a magyar állam és a magyar nemzet előtt álló alternatívákról. Mit hozhat számunkra az információs forradalom, az államrendszer átalakulása, az európai és az euroatlanti integráció? Termelési és ellátási humán szerek válsága után mik a kilátásaink? Hogyan tudjuk feloldani a térség humán konfliktusait: szociális, vallási, etnikai konfliktusokat. Az MTA-n folyó stratégiai kutatások ilyen kérdésekre kívánnak válaszokat adni, s ezen kutatások eredményeit részben könyvsorozatban (Magyarország az ezredfordulón) és folyóiratban (Ezredforduló) rövid formában tesszük közzé.

MAGYARORSZÁG AZ EZREDFORDULÓN

c. könyvsorozat megjelent kötetei

Globalizáció és nemzeti érdek
Bp. 1997. 197 oldal, ára: 510 Ft

A demokrácia intézményrendszere
Bp. 1997. 187 oldal, ára: 490 Ft

A magyar agrárgazdaság jelene és kilátásai
Bp. 1997. 203 oldal, ára: 540 Ft

Sárközy Tamás: Rendszerváltozás és a privatizáció joga
Bp. 1997. 294 oldal, ára: 730 Ft

Az agrártermelés tudományos alapozása
Bp. 1998. 179 oldal, ára: 540 Ft

Népegészség, orvos, társadalom
Bp. 1998. 215 oldal, ára: 570 Ft

Egészségügy és piacgazdaság
Bp. 1998. 243 oldal, ára: 590 Ft

Környezetpolitika és uniós csatlakozás
Bp. 1998. 234 oldal, ára: 620 Ft

Termelés, piac, természeti környezet
Bp. 1998. 193 oldal, ára: 570 Ft

Losonczy Ágnes: Utak és korlátok az egészségügyben
Bp. 1998. 248 oldal, ára: 660 Ft

Budapest — nemzetközi város
Bp. 1998. 252 oldal, ára: 660 Ft

Előkészületben

Az informatika jövője Magyarországon

A kisebbségi kérdés és konfliktusai

A magyar nyelv jövője

A közlekedés és technikai infrastruktúrája

MAGYARORSZÁG AZ EZREDFORDULÓN

